

**МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
(INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL)**

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА НАУКОВА РАДА

Збірник тез наукових робіт

**IV МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

**«ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ ТА
ФІНАНСІВ»**

«28» грудня 2015

II том

**Київ–Прага–Відень
2015**

**МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
(INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL)**

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА НАУКОВА РАДА

Збірник тез наукових робіт

**IV МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

**«ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ
ТА ФІНАНСІВ»**

«28» грудня 2015

Сборник тезисов научных работ

**IV МЕЖДУНАРОДНАЯ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ
КОНФЕРЕНЦИЯ**

**«ГЛОБАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ЭКОНОМИКИ
И ФИНАНСОВ»**

«28» декабря 2015

Abstracts of scientific papers

**IV INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

«GLOBAL ISSUES OF ECONOMY AND FINANCE»

«28» december 2015

II том

Москва–Прага–Відень
2015

ББК 65
УДК 330.1
Г-52

Глобальні проблеми економіки та фінансів: збірник тез наукових робіт IV Міжнародної науково-практичної конференції (Київ–Прага–Відень, «28» грудня 2015 року), II том / Фінансово-економічна наукова рада, 2015. — 172 с.

У збірнику представлені матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції: «Глобальні проблеми економіки та фінансів».

Матеріали публікуються мовою оригіналу у авторській редакції.

Редакція не завжди поділяє думки і погляди автора. Відповідальність за достовірність фактів, імен, географічних назв, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікацій.

Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права», при використанні наукових ідей та матеріалів цього збірника, посилання на авторів і видання є обов'язковими.

ББК 65
УДК 330.1

© Автори статей, 2015
© Фінансово-економічна наукова рада, 2015
© Міжнародний науковий журнал, 2015

Організаційний комітет конференції

Голова редакційної колегії: **Тарасенко Ірина Олексіївна** — доктор економічних наук, професор.

Заступник голови редакційної колегії: **Коваленко Дмитро Іванович** — кандидат економічних наук, доцент.

Заступник голови редакційної колегії: **Золковер Андрій Олександрович** — кандидат економічних наук.

Член редакційної колегії: **Денисенко Микола Павлович** — доктор економічних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної академії інвестицій і економіки будівництва, академік Академії будівництва України та Української технологічної академії.

Член редакційної колегії: **Кухленко Олег Васильович** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Чубукова Ольга Юріївна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Драган Олена Іванівна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Захарін Сергій Володимирович** — доктор економічних наук, старший науковий співробітник, професор.

Член редакційної колегії: **Лойко Валерія Вікторівна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Скрипник Маргарита Іванівна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Селіверстова Людмила Сергіївна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Гоблик Володимир Васильович** — доктор економічних наук, кандидат філософських наук, доцент, Заслужений економіст України.

Член редакційної колегії: **Мигус Ірина Петрівна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Єфименко Надія Анатоліївна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Ніценко Віталій Сергійович** — доктор економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Чаленко Надія Володимирівна** — кандидат економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Бугас Наталія Валеріївна** — кандидат економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Русіна Юлія Олександрівна** — кандидат економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Белялов Талат Енверович** — кандидат економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Рамський Андрій Юрійович** — кандидат економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Безверхий Костянтин Вікторович** — кандидат економічних наук.

Член редакційної колегії: **Бадзим Олександр Сергійович** — кандидат економічних наук.

Член редакційної колегії: **Квасова Ольга Петрівна** — кандидат економічних наук.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. PR, РЕКЛАМА І МАРКЕТИНГ	8
Янковська Г.В.	
Просування готельних послуг та готельного продукту	8
СЕКЦІЯ 2. БАНКІВСЬКА СПРАВА	12
Борщова А.В., Семенюк Л. П.	
Шляхи підвищення прибутковості банків в кризових умовах розвитку економіки	12
Літау Олександра Олександрівна	
Напрями підвищення ефективності процесу формування клієнтської бази банків.....	15
Романюк С.О.	
Докапіталізація як ефективний метод фінансового оздоровлення банку ...	17
Торшинина Ольга Петровна	
Теоретические аспекты финансового мониторинга.....	21
СЕКЦІЯ 3. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ, УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК І АУДИТ..	25
Кісельова О.В., Бідюк О.О.	
Бухгалтер та юрист: на межі професій.....	25
СЕКЦІЯ 4. ЕКОНОМІКА ПРАЦІ Й УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ...	29
Коровіна О.В., Бахшалієва Ш.Б., Горловський Д.Р.	
Удосконалена технологія організації робочого часу на індивідуальних підсобних господарствах.....	29
СЕКЦІЯ 5. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ	33
Levchenko O. M., Tsarenko I. O.	
La mobilité académique comme la tendance de développement du système de l'enseignement supérieur	33
СЕКЦІЯ 6. ЕКОНОМІКА, ОРГАНІЗАЦІЯ І УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	38
Афанасьєв Б.В.	
Алгоритм оцінювання впливу сертифікації промислового підприємства на його розвиток.....	38
Знак Ю. Р., Гузар У.Є.	
Аутсорсинг та аутстафінг: інноваційні інструменти управління підприємством.....	40

Калантиря Ю. С. Дерегуляція аграрного сектору економіки.....	43
СЕКЦІЯ 7. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА.....	46
Відоменко О. І. Дослідження категорії «фінансово-економічна безпека підприємства» ...	46
Товкіс Анна Василівна Аналітична оцінка загроз та стан фінансово-економічної безпеки банків України.....	50
СЕКЦІЯ 8. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ	54
Борщук Є. М., Гураш А. А. Особливості формування системи індикаторів сталого розвитку регіону ..	54
СЕКЦІЯ 9. ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ..	59
Кривобок П. В. Передумови розвитку соціально-орієнтованого підприємництва (на прикладі броварського району київської області України)	59
СЕКЦІЯ 10. ІНВЕСТИЦІЇ	63
Слатвінський Максим Анатолійович Інвестиційна політика в системі економічної безпеки підприємств.....	63
Щербан Тетяна Дмитрівна, Королович Оксана Омелянівна, Гоблик Володимир Васильович Формування сприятливого інвестиційного клімату для малих підприємств у транскордонному регіоні.....	67
СЕКЦІЯ 11. ЛОГІСТИКА.....	70
Гринів Наталія Теодозіївна, Горват Віра Юріївна Товаропросування на основі принципів теорії обмежень.....	70
Кузик Катерина Зіновіївна Перспективи використання дронів для оптимізації логістичного процесу..	73
СЕКЦІЯ 12. МЕНЕДЖМЕНТ	76
Мороз С.Г., Буй К.К. Формування ефективної системи соціального захисту працівників фармацевтичних підприємств	76
Кіт А. В., Лазоренко Т. В. Моральне стимулювання праці	78
Кононенко Олена Сергіївна Застосування методу хеджування валютних ризиків для оптимізації фінансового забезпечення зовнішньоекономічних операцій підприємства	79

СЕКЦІЯ 13. МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА	84
Борисенко Маргарита Валеріївна, Штанько Ольга Дмитрівна	
Порівняльний аналіз фінансових систем Австралії та Сінгапура.....	84
Бутко М. В.	
Динаміка зміни обсягів зовнішньої торгівлі в Україні та в Росії	88
 СЕКЦІЯ 14. ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА	 90
Тимчишин-Чемерис Юлія Василівна	
Особливості оподаткування підприємств туристичного та готельного бізнесу.....	90
 СЕКЦІЯ 15. ПРОБЛЕМИ МАКРОЕКОНОМІКИ.....	 95
Ельнур Абиль Оглы Мамедов	
Аспекти поощрення інтересов експортноориентированной деятельности в аграрном секторе экономики	95
Карліц П. В.	
Теоретичні аспекти організації системи соціального захисту в Україні ...	103
Кривенко Д.Ю.	
Економіка державного боргу: тенденції та сучасні інституційні причини цього виникнення	106
 СЕКЦІЯ 16. ПРОБЛЕМИ МІКРОЕКОНОМІКИ.....	 110
Полієва А.Ю., Тодерян О.І.	
Розвиток біржової діяльності в Україні	110
 СЕКЦІЯ 17. РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА	 117
Булеца Н.В.	
Зарубіжні підходи щодо бюджетного регулювання розвитку регіонів...117	
Карпенко Андрій Володимирович, Сенік Оксана Ігорівна	
Соціальна відповідальність як основа подолання екологічних проблем промислових регіонів.....	121
Коваленко Ю.О.	
Питання можливості використання інформаційного ресурсу в регіональному розвитку та управлінні.....	123
Марендич Роман Сергійович	
Стратегія розвитку підприємств гірничо-металургійного комплексу в контексті стимулювання їх інвестиційної діяльності.....	126
 СЕКЦІЯ 18. СВІТОВА І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНІ ІНТЕГРАЦІЇ...129	
Абдін А. В., Терещенко Т. Є.	
Стан та перспективи розвитку страхового ринку України у глобальному світовому просторі.....	129

СЕКЦІЯ 19. СТРАТЕГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ.....	133
Заїка Юлія Андріївна	
Податкові важелі впливу на систему вищої освіти: стратегія розвитку ..	133
Меліксетян Ліліт Рафаелівна	
Управління стратегічною ефективністю підприємства	136
СЕКЦІЯ 20. ФІНАНСИ, ГРОШІ І КРЕДИТ.....	140
Безуглая В.А.	
Особенности спроса на деньги в экономике республики Беларусь на современном этапе развития	140
Габрієлян Д.Г.	
Концептуальні положення управління ліквідністю та прибутковістю банку	144
Дмитерко М.О.	
Особливості оцінювання ефективності кластерних утворень в економіці ..	146
Мажаренко Е.П., Кожушко В.В., Булка А.О.	
Методы оценки риска инвестиционного портфеля	149
Рубцова Н.М., Паршакова Ю.В.	
Медичне страхування та перспективи його розвитку в Україні	151

Секція 1.

PR, РЕКЛАМА І МАРКЕТИНГ

Янковська Г.В.

*викладач ХТЕК КНТЕУ, аспірант
кафедри маркетингу і реклами КНТЕУ
м. Хмельницький, Україна*

ПРОСУВАННЯ ГОТЕЛЬНИХ ПОСЛУГ ТА ГОТЕЛЬНОГО ПРОДУКТУ

Будь-яке підприємство, яке функціонує на ринку готельних послуг, стикається з певними перешкодами, які змушують його регулювати свою діяльність відповідно до параметрів ринку, а також враховувати діяльність конкурентів. Щоб уникнути цієї перешкоди доцільним є формування конкурентних переваг, одним з напрямків якого є оптимізація каналів просування готельного продукту.

Розробити раціональну стратегію доведення готельних послуг до потенційного споживача означає не тільки знайти найкоротший шлях до споживача, але й істотно знизити витрати на їх збут, зробивши їх більш конкурентоспроможними на ринку готельних послуг. Ігнорування або недостатня увага до вирішення проблем просування продукту на ринок може призвести до того, що готельні послуги, які мають конкурентні переваги до моменту появи, виявляться неконкурентоспроможними на ринку споживача.

Реклама один з потужних інструментів просування продуктів і послуг в готельній індустрії. Наявність і правильне використання реклами в готелі значно підвищує якість обслуговування і комфорт. Реклама готельних послуг заснована в першу чергу на стимулюванні продажу послуг, надання інформації, яка служить кращому розумінню пропонованих послуг, нагадуванню про фірму та її послуги, формуванню позитивної думки про підприємство готельного господарства і послуги. Тому важливо приділяти рекламі і її засобам особливу увагу [4, с. 125].

Основною метою формування та підтримки зв'язків з цільовою аудиторією є встановлення взаєморозуміння між цільовою аудиторією і підприємств готельного господарства. В якості цільової аудиторії можуть виступати співробітники готелю, постійні та потенційні споживачі, маркетингові посередники, виробники транспортних послуг, підприємства

харчування. Встановлення доброзичливих відносин з цільовою аудиторією можна здійснити різними шляхами. Це може бути участь у благодійних акціях, громадському житті міста та району, участь представників фірми і роботі семінарів, конференцій, виступи в школах, на підприємствах, організація днів фірми і днів туризму, заходів подієвого характеру (ювілей фірми, виведення на ринок нового продукту, початок сезону, вшанування ювілейного клієнта).

Поняття «зв'язки з громадськістю» тісно пов'язане з таким поняттям як «реклама». Основною функцією зв'язків з громадськістю є створення сприятливого іміджу організації, її представників, конкретної особистості, продукту. Такий спосіб досить ефективний у просуванні продуктів і послуг готельної індустрії [3, с. 87].

Готельна реклама, насамперед повинна відповідати призначенню готелю, її мета — допомогти гостям легше орієнтуватися у місті, на території і в будівлі готелю, інформувати його про зручності та надаваних послугах, про місце знаходження і часу роботи різних ланок обслуговування (ресторану, бару, перукарні, пошти, кіосків, пунктів прокату).

Найсучасніший канал розповсюдження реклами, що з'явився в кінці минулого століття, — це комп'ютерна реклама: реклама по мобільних телефонах, реклама в мережі Інтернет. Розвиток Інтернету і телекомунікаційних технологій поступово призводить до зміни ролі, яку відіграють традиційні ЗМІ для розповсюдження реклами. У першу чергу це відноситься до повнокольоровим («товстим») журналам. Процеси глобалізації ЗМІ, поява так званих гіпер-ЗМІ змінюють їх зміст, дозволяють передавати інформацію у великих обсягах за короткі проміжки часу, дають можливість впливу на населення величезних територій з різними культурно-історичними традиціями.

В даний час інтернет-реклама є цілком самостійним видом каналу розповсюдження і використовується для розміщення додаткової і підтримуючої реклами поряд з іншими засобами, яким поки віддається перевага.

Інтернет як новий мультимедійне засіб передачі інформації просуває вперед творчу думку і є основою готельного маркетингу в майбутньому. Використання Інтернету дозволяє готельному підприємству істотно економити час і гроші, що йдуть на придбання витратних матеріалів та пересилання кореспонденції, а також привертати увагу потенційних клієнтів та інших підприємств для співпраці [2, с. 59].

Сфера інтересів готелі лежить крім іншого в площині нових можливостей по встановленню і підтримці контактів з клієнтами та іншими готелями в більшості випадків через E-mail (наприклад, бронювання номерів, конференц-залів), а також в отриманні іншої інформації. Відповідно, в практиці останніх років вкоренилася публікація

в рекламно-інформаційних виданнях не тільки юридичних адрес об'єктів готельної індустрії, але і вказівка координат підприємства в Інтернеті і його електронної адреси.

Керівники готельних підприємств зацікавлені в тому, щоб про їх готелях дізналося якомога більше людей, тому їм вкрай важливо бути згаданими в пресі, природно, з позитивного боку. Бажано також довести до потенційних клієнтів відомості про проведені підприємством або в його стінах заходах, особливо якщо в них брали участь відомі люди. Щоб усе це стало можливим, журналісти повинні отримувати дані про що проходять заходах, їх програму, склад учасників і т.д., по-перше, швидко, по-друге, регулярно, тільки таке поєднання дозволяє зацікавити споживача і стійко утримувати його інтерес. Розміщення готелем в Інтернеті відомостей про підприємство, її керівників і співробітників, згадка відомих особистостей, які користувалися послугами цього готелю, перерахування служб, послуг, підсумків роботи і т.д., словом, всієї тієї інформації, яку протягом довгих років обробляли і поставляли на ринок служби зв'язку з громадськістю, допомагають журналістам у їхній роботі і покращують результативність PR [1, с. 115].

Є також позитивна тенденція у використанні Інтернету та E-mail для внутрішніх потреб: обмін інформацією між службами готелю дозволяє створити внутрішню експертну групу, що виробляє своєрідний «пул» думок зі складних питань ведення бізнесу і застосовуваних маркетингових методів.

Система по просуванню і продажу послуг продумана з моменту входу клієнта в готель (ефект першого враження), до останнього дня його перебування.

Економія на системі заходів просування недоречна. Необхідно шукати все нові способи, щоб заклад вигідно виділялося серед маси інших, і про нього дізнавалися з різних джерел. Використання сучасних методів просування, зокрема таких як мережа Інтернет, допомагає привертати увагу великої кількості людей, у кілька разів більше, ніж деякі традиційні способи. А також це хороша можливість для організації бути завжди в курсі останніх новин і тенденцій, почерпнути для себе якомога більше корисної інформації, яка може безпосередньо позначитися на подальшому розвитку готельного підприємства.

Готельний бізнес витрачає мільярди доларів на рекламування своїх послуг. Реклама — найбільш значущий елемент комунікаційного комплексу. Вона має великий потенційний вплив на всі інші елементи цього комплексу (може залучати широкі маси людей) і є найдорожчим з цих елементів.

Сучасний маркетинг, який дуже часто називають комплексним маркетингом (маркетинг-мікс), зачіпає всі сфери діяльності кожного готельного підприємства, його організаційні та функціональні структури.

Література

1. Балашова Е. А. Гостиничный бизнес. Как достичь безупречного сервиса / Е. А. Балашова. — М.: Вершина, 2006. — 200 с.
2. Информационные технологии управления: Учеб. пособие для вузов / Под ред. проф. Г. А. Титоренко. — 2-е изд., доп. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. — 439 с.
3. Маркетинг в индустрии гостеприимства Е. А. Джанджугазова. Учебное пособие / Е. А. Джанджугазова. — М.: Академия, 2003. — 224 с.
4. Ромат Е., Сендеров Д. Реклама: Учебник для вузов. 8-е изд. Стандарт третьего поколения. — СПб.: Питер, 2013. — 512 с.

Секція 2. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Борщова А.В.

*Студентка 6 курсу кафедри банківської справи
Харківський навчально-науковий інститут
ДВНЗ «Університет банківської справи»*

Науковий керівник:

Семенюк Л. П.

к.е.н., доц.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ БАНКІВ В КРИЗОВИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Економічна та політична кризи, нестабільність грошово-кредитного ринку, втрата довіри населення до банківського сектору призвели до масового відтоку капіталів з банківських установ, і як наслідок, здійснили негативний вплив на їх фінансовий стан, знизили прибутковість.

Незадовільний стан прибутковості банку є причиною його неплатоспроможності, погіршення ефективності роботи і можливого банкрутства. Всі ці аспекти вимагають від банків підвищення ефективності діяльності, удосконалення методичних підходів до забезпечення фінансової стійкості та підвищення прибутковості шляхом більш повного використання банківських інструментів і послуг.

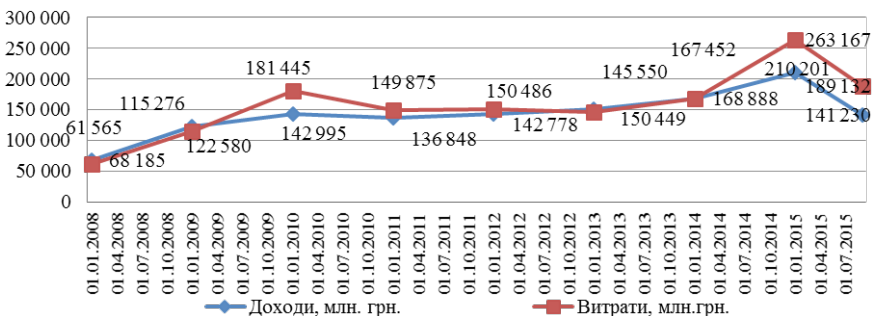

Рисунок 1. Динаміка доходів та витрат банків [5]

Дослідженню питань забезпечення прибутковості банків присвячено праці вітчизняних і зарубіжних учених, серед них: М. Алексеєнко, О. Біла, А. Герасимович, В. Корнєєв, Н. Кобченко, А. Мороз, Г. Панова, Д. Парасій-Вергуненко, П. Роуз, М. Савлук, Дж. Сінкі, Р. Тиркало, Р. Шіллер, та ін. [1–4].

Проте, детального подальшого вивчення потребує можливість застосування запропонованих вченими заходів в сучасних умовах функціонування банківської системи України.

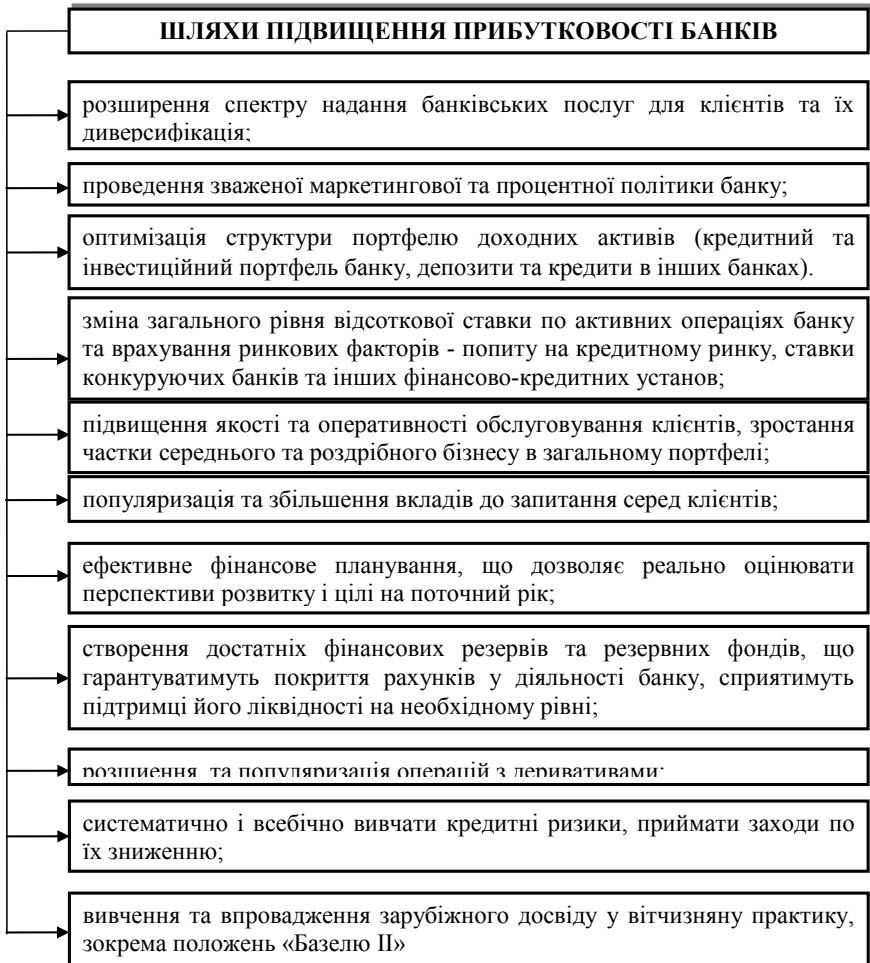

Рисунок 2. Основні шляхи підвищення прибутковості банків

Досліджуючи сучасний стан банківського сектору, останнім часом можемо спостерігати постійне скорочення кількості банківських установ України. Так, за даними НБУ станом на 01.01.2014 р. зі 180 банків 01.01.2015 їх кількість скоротилася на 17; станом на 01.09.2015 р. їх налічувалося вже 126. Зменшились також кількість банків з іноземним капіталом до 38 установ та зі 100% іноземним капіталом до 17 установ станом на 01.09.2015 р. [5]

Щодо динаміки доходів та витрат банку, на рис. 1 можемо спостерігати значне перевищення витрат, що пов'язано з відтоком капіталів з банківського сектору та як наслідок збитковості банківських установ.

В таких умовах гостро постає питання розробки шляхів підвищення прибутковості банків (рис. 2).

Впровадження даного комплексу заходів дасть можливість банківським установам прогнозувати свою діяльність в умовах невизначеності та ризику, оптимізувати структуру доходів та витрат; ефективно управляти прибутковістю банківської установи та підвищувати її як у період економічного пожвавлення, так і у період економічного спаду.

Література

1. Герасимович А. М., Алексєєнко М. Д., Парасій-Вергуненко та ін., за ред. Герасимовича А. М. Аналіз банківської діяльності: підручник. — К.: КНЕУ, 2006. — 600 с.
2. Кобченко Н. Шляхи підвищення прибутковості комерційного банку: Теорія та практика розвитку банківської справи: Збірник наукових праць студентів / Львівський інститут банківської справи Університету банківської справи НБУ; Редкол.: Відп. Ред.. д-р екон. Наук, проф.. Р. А. Слав'юк. — Львів, 2009. — 260 с.
3. Колісниченко К. В. Шляхи підвищення прибутковості комерційного банку. http://www.rusnauka.com/24_SVMN_2008/Economics/27025.doc.htm
4. Інтернет-сайт Національного банку України [Електронні ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
5. Рибак О., Галай Н. В. Шляхи підвищення прибутковості банківського сектору в умовах нестабільного зовнішнього середовища. — Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>

Літау Олександра Олександрівна
Студентка кафедри банківська справа
Харківський навчально-науковий інститут
державного вищого навчального закладу
«Університет банківської справи»

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ КЛІЄНТСЬКОЇ БАЗИ БАНКІВ

В сучасних кризових умовах функціонування економіки, банківська система зазнала суттєвих втрат. У зв'язку з коливанням валютного курсу, стрімким знеціненням національної грошової одиниці та втратою довіри населення до банківського сектору відбувся колосальний відтік грошових коштів та депозитів із банківської системи. Все це призвело до критичного зниження показників ліквідності банків, їх неплатоспроможності та, як наслідок, масового відтоку клієнтів. Саме клієнти є основними споживачами банківських послуг. У зв'язку з цим, виникла гостра потреба у розробці та впровадженні напрямів підвищення ефективності формування та управління клієнтською базою банків.

Дослідження даного питання знайшло своє відображення в роботах вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема: Т. Васильєва [1], А. Єпіфанова, С. Ілляшенка, Н. Куршакової, В. Федірко [1], О. Штейн та ін.

Формуючи напрями підвищення ефективності клієнтської бази банків, необхідно виходити не лише з позиції новоствореного, чи вже функціонуючого на ринку банку, як це пропонують [1], а ще і брати до уваги види та функціональну спеціалізацію банків, що дасть змогу окреслити коло потреб для кожного з учасників ринкових відносин та забезпечить вибір більш підходящих клієнтів для кожного виду банку. Реалізацію даного підходу представлено на рис. 1.

Таким чином, в кризових умовах функціонування банківського сектору України, дуже важливим є питання не лише підтримання вже існуючої клієнтської бази, а її потенційне розширення, що є запорукою забезпечення конкурентоспроможності та підвищення фінансової стійкості банків. Це можливо завдяки: підбору індивідуального диференційованого підходу до обслуговування клієнтів; розробці бонусних програм; розширення спектру банківських послуг; використанню системи управління відносинами з клієнтами (Customer Relationship Management, CRM), що дозволить збільшити обсяги продажів банківських продуктів; отримати доступ до накопиченої торговими організаціями інформації про

потенційних позичальників; знизить кредитний ризик за рахунок кредитування надійних покупців, закріпить зв'язки з клієнтами; залучить на РКО крупних продавців тощо.

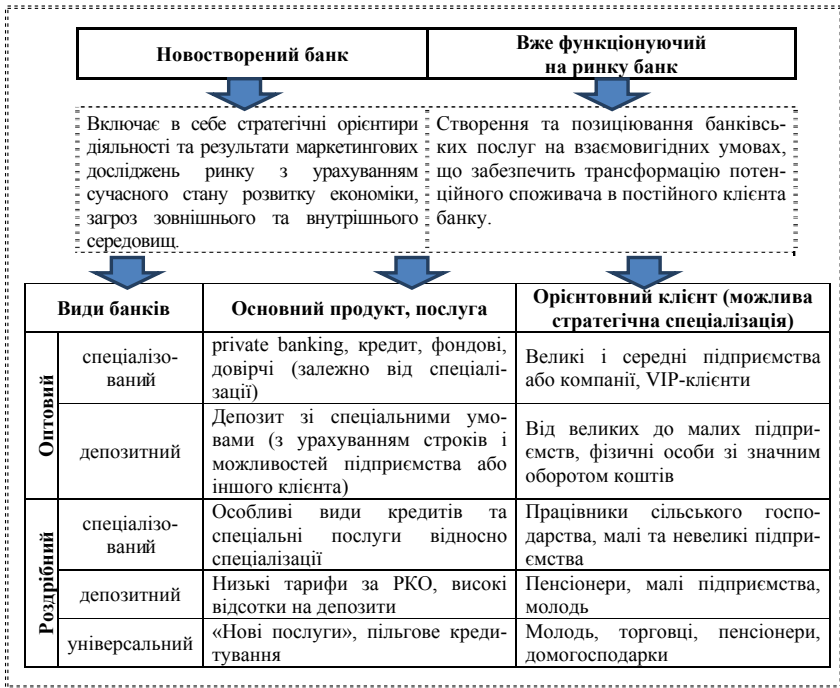

Рис. 1. Формування клієнтської бази банку з урахуванням життєвого циклу та з точки зору його функціональної спеціалізації

Література

1. Васильєва Т.А., Федірко В.В., Комплексна система управління клієнтською базою банку [Електронний ресурс] // Стаття, УДК: 336.71 – Режим доступу: http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/1566/1/Vasilyeva_54.pdf.

Романюк С.О.

*студентка 6 курсу кафедри банківської справи
Інститут банківських технологій та бізнесу
ДВНЗ «Університет банківської справи»
м. Київ, Україна*

ДОКАПІТАЛІЗАЦІЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД ФІНАНСОВОГО ОЗДОРОВЛЕННЯ БАНКУ

У сучасному стані нестабільності загальної економічної ситуації в країна та за умов розгортання кризових явищ в банківському секторі спостерігається хвиля введення тимчасової адміністрації або ліквідації великої кількості комерційних банків. При проведенні перевірок та стрес-тестувань банківських установ один з перших та дієвих шляхів відведення загрози банкрутства визначається збільшення розміру статутного капіталу банку. Спираючись на судження практиків про успішність застосування даного методу фінансового оздоровлення вважаємо розгляд даної теми актуальним та доцільним.

Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» у кожного банку має бути капітал — спеціально створені резерви та фонди, що забезпечують банківській установі фінансову стійкість та виконання зобов'язань перед акціонерами та кредиторами в випадку виникнення будь-яких проблем, і могли б відшкодувати можливі збитки.

Згідно Закону України «Про банки та банківську діяльність» поняття «капітал» визначається як — власні кошти, залишкова вартість активів банку після вирахування всіх його зобов'язань. Законом виділяється капітал регулятивний та статутний.

Капітал регулятивний — сукупність основного та додаткового капіталів, складові яких визначаються цим Законом та нормативно-правовими актами Національного банку України.

Регулятивний капітал банку включає:

- 1) основний капітал;
- 2) додатковий капітал.

Капітал статутний — сплачена грошовими внесками учасників банку вартість акцій, паїв банку в розмірі, визначеному статутом.

Мінімальний розмір статутного капіталу на момент державної реєстрації юридичної особи, яка має намір здійснювати банківську діяльність, не може бути меншим 500 мільйонів гривень.

Національний банк України має право встановлювати для окремих юридичних осіб, які мають намір здійснювати банківську діяльність,

залежно від їх спеціалізації диференційований мінімальний розмір статутного капіталу на момент їх державної реєстрації, але не нижче розміру, передбаченого цією статтею.

Статутний капітал банку формується відповідно до вимог Закону України «Про банки та банківську діяльність», законодавства України та установчих документів банку.

Формування та капіталізація банку здійснюються шляхом грошових внесків протягом строку його дії. Грошові внески для формування та збільшення статутного капіталу банку резиденти України здійснюють у гривнях, а нерезиденти — в іноземній вільно конвертованій валюті або у гривнях.

Статутний капітал банку не повинен формуватися з непідтверджених джерел [1].

Фактично, капітал банку є ресурсом, що призначений для захисту інтересів кредиторів та акціонерів банку від фінансових втрат. Наявність достатнього капіталу є певною гарантією для клієнтів установи, адже в фінансуванні діяльності є значна частина банку.

Також капітал відіграє важливу роль в контролі та регулюванні діяльності комерційних банків Національним банком України. Для цього існує рад економічних нормативів, що дають можливість визначити чи зможе наявний обсяг капіталу банківської установи забезпечити безпроблемну діяльність та покрити можливі ризики та фінансові втрати.

Національним банком України визначено три нормативи, за якими оцінюється капітал комерційного банку.

Мінімальний розмір регулятивного капіталу банку (Н1), що отримав банківську ліцензію після 11 липня 2014 року, має становити 500 мільйонів гривень.

Мінімальний розмір регулятивного капіталу банку (Н1), що отримав банківську ліцензію до 11 липня 2014 року, має становити 120 мільйонів гривень — до 10 липня 2017 року, та надалі збільшуватиметься відповідно до чинного законодавства.

Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2) відображає здатність банку своєчасно і в повному обсязі розрахуватися за своїми зобов'язаннями, що впливають із торговельних, кредитних або інших операцій грошового характеру. Чим вище значення показника достатності (адекватності) регулятивного капіталу, тим більша частка ризику, що її беруть на себе власники банку; і навпаки, чим нижче значення показника, тим більша частка ризику, що її приймають на себе кредитори/вкладники банку.

Нормативне значення нормативу Н2 діючих банків має бути не менше ніж 10 відсотків.

Норматив достатності основного капіталу (Н3) визначається як співвідношення основного капіталу до суми активів та позабалансових зобов'язань, зважених на відповідні коефіцієнти кредитного ризику [2].

Нормативне значення нормативу НЗ має бути не менше ніж 9 відсотків; з 01 січня 2019 року – не менше 7 відсотків.

Для оцінки здатності банку за умови настання несприятливих подій виконувати нормативи регулятора установа зобов'язана регулярно проводити стрес-тестування основних напрямків власної діяльності, включаючи і перевірку адекватності та достатності капіталу. Також стрес-тестування може ініціювати власне Національний банк України за участі залученої аудиторської компанії. За результатами перевірки проводиться підрахунок суми, на яку необхідно докапіталізувати банк, аби несприятливі події не викликали порушення встановлених економічних нормативів регулятора та подальшого збанкручення банківської установи.

Докапіталізація комерційного банку може здійснюватись двома шляхами: внесення коштів в статутний капітал через додаткову емісію та продаж акцій, або через залучення субординованого боргу [3]. Використання другого варіанту не принесе зростання балансового капіталу установи, але збільшить регулятивний капітал, який використовується Національним банком України для розрахунку більшості економічних нормативів діяльності комерційного банку. Саме тому надалі розглядатимемо внесення коштів до статутного капіталу установи через додаткову емісію акцій як більш ефективний шлях докапіталізації та метод фінансового оздоровлення комерційного банку.

Фактично банківська установа потребує докапіталізації в таких випадках:

- для збільшення обсягу активів;
- для покриття суттєвих збитків.

Для збільшення обсягу капіталу банківська установа звертається до своїх акціонерів. За умови відсутності у вищезазначених можливості провести до капіталізацію самостійно, можуть бути залучені зовнішні інвестори, яким продається частина акцій комерційного банку.

Перш за все, акціонерами приймається рішення про суму збільшення статутного капіталу. Після отримання коштів збільшення капіталу затверджується акціонерами установи, вноситься на рахунок банку та реєструється в Національному банку України. Після проведення перерахованих вище умов капітал банку може використовуватись як будь-який ліквідний актив.

У випадку, якщо акціонери не мають можливості збільшити обсяг статутного капіталу власними силами або не вдалось залучити до внесення коштів нових інвесторів банк може бути націоналізовано або направлено на злиття з іншою установою. За умови неможливості таких дій банк вимушений буде значно скорочувати обсяги своєї діяльності або буде ліквідований.

Таким чином, капітал банку можна вважати буфером захисту інтересів кредиторів та акціонерів банку від фінансових втрат. Наявність достатнього капіталу є певною гарантією для клієнтів установи, адже банк фінансує значну частину власної діяльності. Проведення вчасної та доцільної докапіталізації дає можливість банку збільшити обсяг активів, покрити суттєві збитки та уникнути необхідності здійснення складного процесу скорочення обсягів своєї діяльності або загрози банкрутства та ліквідації.

Література

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
2. Постанова Національного банку України № 368 від 28.08.2001 «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>.
3. Васюренко О. В. Банківський нагляд: підручник / О. В. Васюренко, О. М. Сидоренко. — К.: Знання, 2011. — 502 с.

Торшнина Ольга Петровна

Студентка факультета банківських технологій

Інститута банківських технологій і бізнесу

Г. Київ, Україна

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФИНАНСОВОГО МОНИТОРИНГА

Глобализация мировой экономики, динамичный характер финансовых отношений и стремительное развитие технологий платежных операций кроме положительных изменений, несут и значительные риски, в частности интенсификацию процессов отмыывания доходов и финансирования терроризма. Эти противоправные действия вышли за национальные границы и стали глобальной угрозой: по оценкам МВФ, совокупный объем отмыывания средств составляет 2–5% мирового ВВП.

С целью преодоления этой глобальной проблемы FATF, наряду с другими международными организациями, разрабатывает рекомендации и стандарты финансового надзора в сфере противодействия легализации доходов, полученных преступным путем, которые получили название финансовый мониторинг.

Исследованию вопросам осуществления финансового мониторинга уделяется значительное внимание отечественных и зарубежных ученых, таких как Бормотовой М. В. [1], Буткевича С. А. [5], Дмитрова С. А. [2], Егорычева С. Б. [3], Шиян Д. В. [4] и многие другие ученые. Однако, отсутствие единого научного подхода к пониманию понятия финансового мониторинга в современной литературе указывает как динамичность самого процесса финансового мониторинга, так и на разнообразие форм и методов легализации доходов. Для организации эффективного финансового мониторинга необходима систематизация научных подходов к пониманию понятия «финансовый мониторинг».

В современном понимании сочетания слов «финансовый мониторинг» окончательно закрепились в отечественном научном и официальном кругах и используется в Украине для обобщенного наименования комплекса действий, средств и мероприятий, осуществляемых для предотвращения отмыывания денег на объектах хозяйствования, на отдельной территории или в международных масштабах. Обобщение существующих подходов к определению финансового мониторинга позволило нам рассматривать данную категорию с разных точек зрения (рис. 1).

Секція 2. Банківська справа

Рисунок 1. Авторское видение категории финансовый мониторинг

Сущность финансового мониторинга банковской системы в контексте предотвращения легализации преступных доходов можно сформулировать следующим образом: это система непрерывного наблюдения, оценки, анализа и прогноза состояния взаимоотношений между субъектами банковских операций, связанных с движением денежных потоков в сфере действия риска легализации доходов, полученных преступным путем. Отмывание денег и финансирование терроризма могут подорвать целостность и стабильность финансовых институтов и банковских систем, препятствовать притоку иностранных инвестиций и деформировать потоки международного капитала. Указанные явления имеют существенные негативные последствия для финансовой стабильности страны и динамики ее макроэкономических показателей, в результате чего снижается благосостояние населения, отбираются ресурсы от производительной экономической деятельности и даже наблюдается дестабилизирующее побочное действие на состояние экономик других стран [1].

Следует отметить, что сущность финансового мониторинга проявляется через присущие ему функции, среди которых следует выделить организационно-управленческую (или упорядочивающую), которая заключается в определении на основании законодательства системы и порядка финансового мониторинга, его структуры, исполнителей, их задач, функциональных обязанностей, форм и средств финансового надзора; контролирующую, что реализуется через идентификацию и изучение личности клиента, который осуществляет финансовую операцию, проверку видов его деятельности, сопоставление с последними предметом

финансовой операции, в отношении которой осуществляется финансовый мониторинг; аналитическую, которая включает: анализ содержания финансовой операции, ее обычности или необычности, запутанности условий осуществления, экономической неоправданности финансовых операций или противоречивости обычной практике клиента, оценку риска осуществления клиентом банка легализации (отмывания) доходов, полученных преступным путем; информационную, которая заключается в выявлении и предоставлении Государственной службе финансового мониторинга Украины информации о признаках имеющейся или возможной сомнительности финансовой операции, а также для ее проверки соответствующими средствами; предохранительную, содержащую: непосредственное предотвращение легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, через осуществление мониторинговых действий в отношении отдельной финансовой операции; опосредованное предупреждение преступности через предотвращение отмывания «грязных» денег, полученных в процессе преступной деятельности [2, 3, 4, 5].

В большинстве стран мира, осуществляющих противодействие легализации доходов, полученных преступным путем, и финансирования терроризма, основой национальных систем всех стран является антилегализационное законодательство, обязывающее финансовых посредников проявлять в потоке, проходящих через них финансовых операциях, которые осуществляются с целью отмывания денег; создан и функционирует специальный орган, который оценивает правомерность проведения финансовой операции с точки зрения финансового мониторинга.

Для банковского сектора практическая реализация основных принципов финансового мониторинга позволит обеспечить надлежащий уровень банковской безопасности как составляющей финансовой безопасности государства; предотвратить потери в банковской сфере от действий организованных групп и преступных организаций; устранить проведения через банковскую систему операций по легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, финансированию терроризма, что повысит эффективность функционирования банковской системы и развитие экономики в целом; создать положительный имидж отечественной банковской системы; обеспечить инвестиционную привлекательность банков.

Таким образом, исследование теоретических основ становления и развития финансового мониторинга банковской сферы позволило систематизировать существующие подходы и определить его роль и значение для обеспечения эффективного функционирования банковской системы. Ведущую роль в легализации доходов, полученных преступным путем, в Украине играют банки как финансовые посредники, что связано с наличием значительных финансовых потоков в виде наличности

и безналичных расчетов, возможностью скрывать финансовые операции по легализации доходов и манипуляцией существованием банковской тайны при предоставлении информации о возможных финансовых операциях по легализации доходов внешним пользователям.

Литература

1. Бормотова М. В. Дослідження сутності поняття фінансовий моніторинг / М. В. Бормотова, К. О. Мухіна // Вісник економіки транспорту і промисловості. — № 50. — 2015 р. — С. 214–217.
2. Коваленко В. В. Міжнародний досвід у сфері запобігання та протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму: монографія / В. В. Коваленко, С. О. Дмитров, А. В. Єжов. — Суми: УАБС НБУ, 2007. — 140 с.
3. Єгоричева С. Б. Організація фінансового моніторингу в банках навч. посіб. / С. Б. Єгоричева. — К.: Центр учбової літератури, 2014. — 292 с.
4. Шиян Д. В. Система забезпечення фінансового моніторингу в банку / Д. В. Шиян // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. — 2011. — Випуск 2(54). — Серія «Економіка». — С. 223–231.
5. Буткевич С. А. Первинний фінансовий моніторинг: сучасний стан і перспективи розвитку / Державна податкова служба України Національний університет державної податкової служби України Національна академія правових наук України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ndifp.asta.edu.ua/thesis/39/#.VUxty47tmko>

Секція 3. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ, УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК І АУДИТ

Кісельова О. В.

*студентка 4-го курсу
ННІ обліку, аналізу та аудиту
Науковий керівник:*

Бідюк О. О.

*доцент каф. б.о.
Національний університет ДПС України
м. Ірпінь*

БУХГАЛТЕР ТА ЮРИСТ: НА МЕЖІ ПРОФЕСІЙ

Загальновідомим є той факт, що найцікавіші процеси для досліджень знаходяться не в середині самих наук, а на їх перетині з іншими науками. Бухгалтерський облік та юриспруденція не виключенням. Професія бухгалтера має великий спадок і бере свій початок приблизно за 2 тисячоліття до початку нашої ери. Проте сьогодні ми можемо згадувати минуле лише як історію, оскільки зі стрімким плином часу вона набуває значних змін, а її представники постійно удосконалюються [1].

Правова культура людей, об'єднаних у соціальні спільності, — явище багато в чому об'єктивне, що складається під впливом поєднання численних факторів: соціально-економічних, політичних, етнічних, психологічних, культурно-історичних. Але це зовсім не означає, що на процес формування свідомості людей у юридичній галузі не можна впливати цілеспрямовано. Юристи долучають людей до знань про державу і право, законності, права і свободи особистості, вироблення у громадян стійкої орієнтації на законослухняну поведінку [2].

Юриспруденція також вже немолода наука, яка виникла, як самостійна в Стародавньому Римі наприкінці IV — початку III ст. до н.е.

Природно постає питання: якою є взаємодія цих наук сьогодні, в XXI столітті? Метою написання даної роботи є виявлення даної взаємодії та, за можливості, її кількісний вимір.

Вивченням ролі бухгалтерського обліку займалися такі науковці, як: Бутинець Ф. Ф., Валуєв Б. І., Жолнер І. В., Кузіна Р. В., Куцик П. О. Соколов Я. В., Сопко В. В., Ткаченко Н. М., Чижевська Л. В.

Значення юриспруденції досліджували: Богачова Л. Л., Бризгалов І. В., Скакун О. Ф., Ткаченко В. Д., Цвік М. В.

Проте при вивченні поставленої проблеми, не приділено достатньої уваги адаптації бухгалтера до умов зовнішнього середовища, як необхідності неординарності та всебічного розвитку сучасних працівників сфери бухгалтерського обліку.

Ведення бізнесу в ринкових умовах висуває підвищені вимоги до якості інформації, яка повинна бути пристосована до запитів користувачів. Завдання бухгалтера або бухгалтерської служби полягає у формуванні якісної, достовірної і повної інформації про ведення господарської діяльності та її результати. Її правильне використання дозволить зробити оптимальними управлінські та фінансові рішення [1].

В університеті вивчаються нормативні та супутні дисципліни, в процесі освоєння яких студент повинен оволодіти максимальною кількістю знань та навичок з подальшим їх застосуванням в професійній діяльності. І це дійсно так. Кожен студент-обліковець чудово знає, що засади господарської діяльності прописані в Господарському кодексі України [4], визначення понять з обліку інвестицій, готівкових та безготівкових розрахунків, поняття загальної та спеціальної позовної давності зазначені в Цивільному кодексі України [9]. Інформацію, яка стосується нарахування та стягнення податків та зборів всіх видів потрібно шукати в Податковому кодексі України [10]. На цьому власне і все. Решта моментів впливає безпосередньо на виробництві чи в організації і вже бухгалтер повинен або самотужки давати собі раду або звертатися за консультацією, до юристів зокрема.

А чи пояснюють майбутнім бухгалтерам, аудиторам та державним ревізорам про межі їхньої компетенції та відповідальності? Чи може пересічний студент третьокурсник взагалі розрізнити види відповідальності: матеріальну, дисциплінарну, адміністративну та кримінальну? Зазвичай знайомство студента-обліковця з юриспруденцією закінчується разом з закінченням вивчення курсу «Правознавство» на першому чи другому курсі. Цього, очевидно, замало.

Сказати одразу які саме дисципліни варто додати в навчальний процес за спеціальністю «Облік та аудит» важко. Перше, що спадає на думку, це: «Конституційне право», «Адміністративний процес» та «Цивільний процес», можливо короткий курс «Кримінального права» в частині професійної відповідальності та компетентності бухгалтерів, аудиторів та ревізорів.

В ході опрацювання матеріалу для написання даної роботи найбільше уваги було приділено вивченню складу семи кодексів України на предмет наявності та кількості статей, які стосуються роботи професійного бухгалтера. Перелік кодексів наступний:

- Господарський кодекс України [4];
- Кодекс законів про працю [5];
- Кримінальний кодекс України [6];
- Кодекс України про адміністративні правопорушення [7];
- Сімейний кодекс України [8];

- Цивільний кодекс України [9];
- Податковий кодекс України [10].

Результати, відверто кажучи, вражаючі. Виявилось, що Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», положення (стандарти) бухгалтерського обліку, міжнародні стандарти фінансової звітності — це лише частина необхідної нормативно-правової бази.

В таблиці 1 подано порівняння кількості статей кожного кодексу загалом та кількості статей, які стосуються роботи бухгалтера.

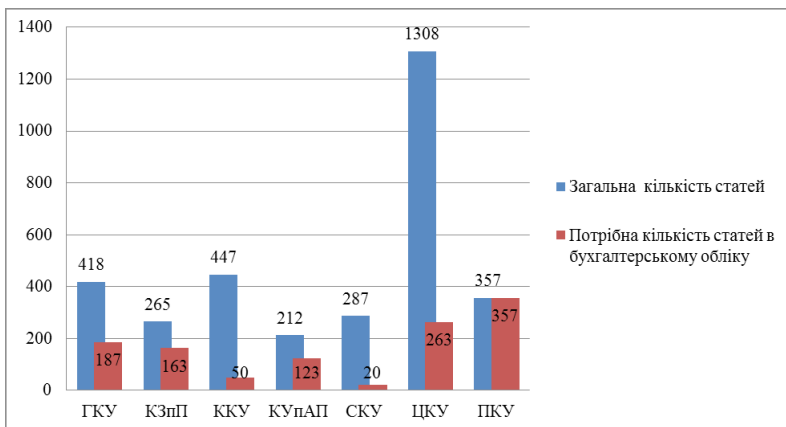
Таблиця 1

Порівняльна характеристика кількості необхідних для бухгалтера статей Кодексів України та загальної кількості статей Кодексів

№ п/п	Назва Кодексу	Загальна кількість статей	Потрібна кількість статей в бухгалтерському обліку
1.	ГКУ	418	187
2.	КЗпП	265	163
3.	ККУ	447	50
4.	КУпАП	212	123
5.	СКУ	287	20
6.	ЦКУ	1308	263
7.	ПКУ	357	357

* Розроблено автором

Візуально інформація сприймається в більшій мірі, тому попарні співвідношення даних таблиці 1 подано на рисунку 1.

* Розроблено автором

Рис. 1. Співвідношення загальної кількості статей семи кодексів України до потрібної кількості в роботі бухгалтера

Підсумовуючи раніше наведений матеріал зазначаємо, що сама по собі наука про бухгалтерський облік є інертною. Її в обов'язковому порядку потрібно вивчати в комплексі з юриспруденцією. У процесі ознайомлення з уже існуючими документами нормативно-правового регулювання слід зацентувати увагу на вивченні відповідних кодексів.

Література

1. Гуцалюк О. М. Сучасний бухгалтер: його роль та місце в світі [Електронний ресурс], Режим доступу: <http://intkonf.org/gutsalyuk-om-suchasniy-buhgalter-yogo-rol-ta-mistse-v-sviti/>
2. Роль юриста в суспільстві [Електронний ресурс], Режим доступу: http://ua-referat.com/Роль_юриста_в_суспільстві
3. Бризгалов І. В. Юридична деонтологія: Короткий курс лекцій. — К.: МАУП, 2003. — 3-тє вид., стереотип. — 48 с.
4. Господарський кодекс України [Електронний ресурс], Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>;
5. Кодекс законів про працю України [Електронний ресурс], Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/322-08>;
6. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс], Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2001-05>;
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс], Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>;
8. Сімейний кодекс України [Електронний ресурс], Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>;
9. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс], Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>;
10. Податковий кодекс України [Електронний ресурс], Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/nk/>.

Секція 4. ЕКОНОМІКА ПРАЦІ Й УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Коровіна О.В.

*к.е.н., доцент,
доцент кафедри інноваційного
менеджменту та управління бізнес-процесами
КЕІ ДВНЗ «Криворізький національний університет»,
м. Кривий Ріг, Україна*

Бахшалієва Ш.Б.

*студентка IV курсу групи МЕО-12-2
за напрямом підготовки «Менеджмент»
КЕІ ДВНЗ «Криворізький національний університет»,
м. Кривий Ріг, Україна*

Горловський Д.Р.

*студент IV курсу групи МЕО-12-2
за напрямом підготовки «Менеджмент»
КЕІ ДВНЗ «Криворізький національний університет»,
м. Кривий Ріг, Україна*

УДОСКОНАЛЕНА ТЕХНОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОЧОГО ЧАСУ НА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ПІДСОБНИХ ГОСПОДАРСТВАХ

В сучасних умовах ринкової конкуренції ефективність будь – якої діяльності стає чи не найбільш вагомою передумовою не лише розвитку, але і виживання підприємства чи організації. Одним з найвагоміших факторів ефективності підприємства є організація праці, яка вже більше 100 років є предметом дослідження науки, практики.

Вивченням питання займалися Г.Т. Завіновська, Ю.Ф. Кравченко, В.Я. Брич, Е.В. Нікольська та інші.

На думку В.М. Данюка організація праці (на рівні підприємства) – це приведення трудової діяльності людей до системи, що забезпечує досягнення максимально можливого корисного ефекту з урахуванням конкретних умов цієї діяльності та рівня відповідальності [3, с. 35].

Г.Т. Завіновська визначає організацію праці, як спосіб поєднання безпосередніх виробників із засобами виробництва з метою створення

сприятливих умов для одержання високих кінцевих соціально-економічних результатів [2; 4, с. 119].

Група авторів на чолі з В. М. Ковальовим, В. С. Рижиковим, О. Л. Єськовим та ін. вважають, що організація праці на підприємстві являє собою розподіл загального обсягу робіт і встановлення необхідних пропорцій у чисельності виконавців, розміщення працівників і досягнення узгодженості в їх діях, за якої продуктивно використовується техніка, матеріальні і трудові ресурси [5, с. 62–63].

А. В. Каліна визначає організацію праці як систему заходів, що забезпечують необхідну виробничу обстановку та соціальний клімат, умови для раціонального використання робочої сили [7, с. 287].

У результаті теоретичного дослідження, на наш погляд, організація праці – це сукупність технічних, організаційних, санітарно-гігієнічних заходів, що забезпечують ефективне використання робочого часу, устаткування, виробничих навичок і творчих здібностей, з метою отримання економічного результату.

Невід'ємною складовою у поліпшенні організації праці є встановлення оптимального режиму праці та відпочинку протягом робочого часу, оскільки робочий час є загальною мірою кількості праці [1, с. 112].

Правильна організація робочих місць дозволяє виконати роботу з мінімальними витратами часу, без зайвих утомливих рухів [6, с. 167].

В умовах сьогоденнішніх реалій актуальним є створення фермерських господарств сімейного типу. Адже сталість цієї форми сільськогосподарського виробництва пов'язана із тим, що воно, маючи товарну спрямованість, водночас у межах сім'ї має і певні ознаки натурального, бо частково задовольняє потреби самих товаровиробників.

За результатами теоретичного дослідження було виявлено, що у кролівництві на підприємствах сімейного типу недостатньо використовувались наукові підходи щодо планування робочого часу, було запропоновано ефективну технологію планування та обліку робочого часу, яка сприятиме раціоналізації праці з метою отримання економічного ефекту (рис. 1).

Представлена технологія планування у вигляді матриці-календаря призначена для обліку робіт на кролефермі до 8 груп по 1–3 кролематки в кожній і дозволяє організувати щотижневий забій м'яса в обсязі 40 кг м'яса, а також прогнозує обсяги виробництва на 2 місяці вперед.

Удосконалений метод планування, який відрізняється від інших матричним підходом і враховує такі критерії як час роботи та цикл вирощування кроликів дозволить раціонально використовувати робочий час з найменшими втратами, враховуючи специфіку кролівництва.

Ця технологія дозволяє максимально ефективно спланувати всі зоотехнічні роботи на сімейній кролефермі: злучки, огляди окролів, щеплення, відсадження, чищення і дезінфекція, забій.

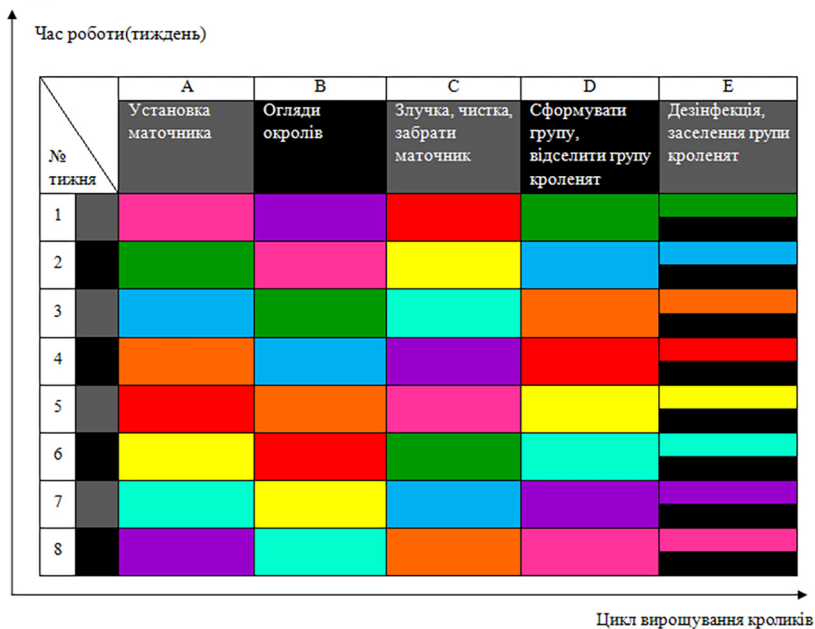

Рис. 1. Матриця-календар обліку робіт на кролефермі

Всі технічні роботи потрібно проводити тільки раз на тиждень по 3–8 годин.

Було помічено, що цикл життя кролика кратне семи та восьми, тому для запуску необхідно вісім робочих груп, кожна з яких складатиметься з трьох самок. Всього потрібно 24 самки та 3 самця.

Забій молодняку проводиться через 90 днів. Коли настане час відсаджувати 45-денний молодняк, спочатку проводиться забій попередніх.

Отже, так проходить повний цикл виробництва продуктів з кроликів(на прикладі однієї групи).

Таким чином, ефективне планування дає змогу скоротити трудові витрати, використовуючи на основні технічні роботи лише 1 день на тиждень та отримувати певний обсяг виробництва м'яса кожного тижня, що дає змогу надалі планувати збутову діяльність на 2 місяці.

Література

1. Брич В.Я., Дяків О.П., Надвичиний С.А., Островерхов В.М., Слівінська Н.М., Прохоровська С.А. Економіка праці та соціально-трудова відносина: навчально-методичний посібник. За ред. Качана Є.П. — Тернопіль: Економічна думка, 2006. — 212 с.
2. Гриньова В.М. Економіка праці та соціально-трудова відносина / В.М. Гриньова, Г.Ю. Шульга. — К.: Знання, 2010. — 310 с
3. Данюк В.М. Організація праці менеджера / В.М. Данюк. — К.: КНЕУ, 2006. — 267 с.
4. Завіновська Г.Т. Економіка праці: навч. посібник / Г.Т. Завіновська. — К.: КНЕУ, 2006. — 300 с.
5. Ковальов В.М. Економіка праці і соціально-трудова відносина. Навчальний посібник / За ред. В.М. Ковальова. — К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 256 с.
6. Нікольська Е.В. Аналіз і діагностика фінансово-господарської діяльності поліграфічних підприємств: підручник/ Е.В. Нікольська — М.: Вид-во МГУП, 2002. — 351 с.
7. Щокін Г.В., Антонюк О.В., Головатий М.Ф. Управління людськими ресурсами: (Понятійно-термінол. слов.): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. Щокіна Г.В., Антонюка О.В., Головатого М.Ф. та ін. — К.: МАУП, 2006. — 496 с.

Секція 5.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Levchenko O. M.

*Docteur en sciences économiques, Professeur
le Département d'Économie et la Gestion du travail*

Tsarenko I. O.

*étudiant en doctorat du Département d'Économie et la Gestion du travail
Université Nationale Technique de Kirovograd*

LA MOBILITÉ ACADÉMIQUE COMME LA TENDANCE DE DÉVELOPPEMENT DU SYSTÈME DE L'ENSEIGNEMENT SUPÉRIEUR

L'actualité. La mobilité académique est l'une des tendances mondiales de l'enseignement supérieur en termes de changements de la Mondialisation et de l'internationalisation de l'économie mondiale parce qu'elle est l'un des facteurs de l'amélioration la qualité de l'enseignement supérieur à travers la mise en œuvre d'échange, amélioration les connaissances et approfondissement de la coopération.

Le but. Le but est d'étudier les tendances de la mobilité académique en général et de l'adaptation de ce processus dans l'enseignement supérieur de l'Ukraine au stade actuel de développement et l'intégration de l'économie nationale en termes mondiaux.

Les résultats. Avant de faire l'analyse des tendances de la mobilité académique en termes quantitatifs, nous considérons qu'il est nécessaire de procéder l'étymologie du terme "la mobilité académique", qui est présenté dans le tableau 1.

On analyse le tableau 1, nous observons, que le concept la mobilité académique, en comparaison avec les œuvres des années précédentes, est plutôt élargis, combinant la mobilité des enseignants et des chercheurs, non seulement les étudiants, ce démontre des changements législatifs, et cela est très important dans la voie des transformations de l'intégration et les réformes de l'enseignement supérieur de l'Ukraine en particulier.

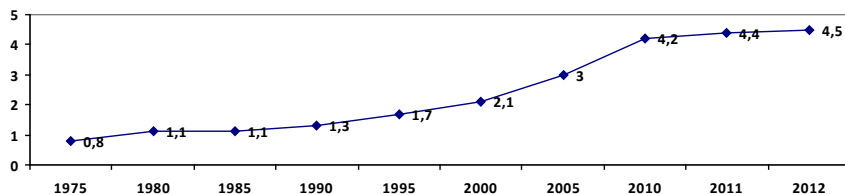
Cependant, malgré la diffusion active de la mobilité des enseignants et des chercheurs, néanmoins, la mobilité académique des étudiants est très répandue. A travers l'analyse de l'examen annuel de l'organisation de coopération et de développement économiques, nous pouvons les conclusions suivantes: le volume d'étudiants, qui voyageant de leur propre pays à l'étranger afin d'obtenir l'enseignement supérieur, est de plus en plus chaque année (la figure 1).

L'étymologie du terme "la mobilité académique"

№	La définition du concept "la mobilité académique"	La source
1	a) une partie importante de l'intégration des universités dans la communauté éducative internationale; b) la période d'étude de l'étudiant dans le pays dont il n'est pas.	[1]
2	le départ des certains nombres d'étudiants pour étudier à l'étranger	[2]
3	une caractéristique qualitative importante de l'espace européen, qui prévoit l'échange des personnes entre les universités et entre les Etats.	[3]
4	la possibilité de sélectionner les meilleures options de la formation pour préparer le spécialiste moderne	[4]
5	la possibilité des membres du processus éducatif d'étudier, d'enseigner, de mener des activités de recherche ou de faire les stages, etc. dans l'établissements de l'enseignement supérieur en Ukraine ou a l'étranger	[5]
6	la possibilité des membres du processus éducatif d'étudier, d'enseigner, de mener des activités de recherche ou de faire les stages dans l'établissements de l'enseignement supérieur (l'établissement scientifique) en Ukraine ou à l'étranger	[6]
7	aucune du forme de la mobilité internationale à des fins de la formation entre les deux (bidirectionnel) ou plusieurs (multilatérale) réseaux d'institutions d'enseignement supérieur et l'acquisition de nouvelles connaissances par les étudiants, qui se produit dans le processus de l'échange individuelle unilatérale ou bilatérale	[7]
8	la capacité des gens à apprendre, améliorer le niveau des connaissances, les aptitudes et les compétences pendant la vie pour satisfaire le marché du travail, indépendamment du pays	[8]
9	la forme d'internationalisation de l'éducation	[9]
10	l'outil efficace pour le transfert de savoir-faire, la recherche de pointe, les technologies de l'enseignement et de la gestion, qui permet apporter la sphère scientifique et éducatif national au courant dominant mondial	[10]

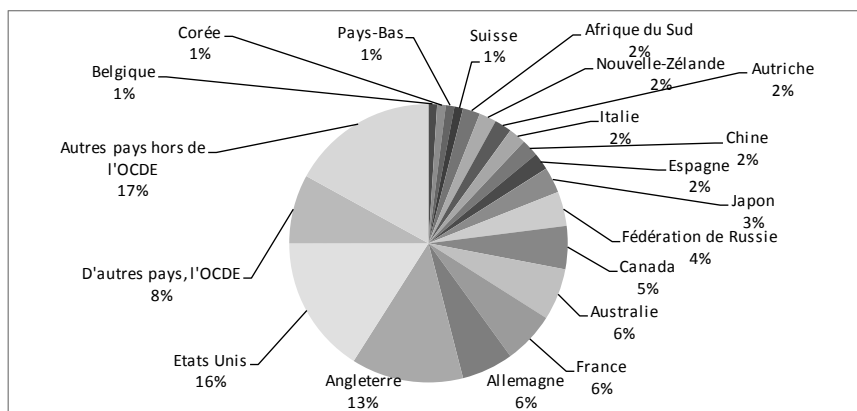
Comme on montre de la figure 1, à la fin de 2012, le nombre des personnes, qui veulent faire des études à l'étranger est élevé à 4,5 millions gens. Pour établir le lien de la compétitivité de l'enseignement supérieur dans un pays avec le nombre d'étudiants nous considérons qu'il est nécessaire d'analyser où 4,5 millions d'étudiants ont laissé.

Figure 2 montre que parmi les plus populaires sont les États-Unis, environ 16% du nombre total d'étudiants, environ 13% est accordée au Royaume-Uni, 6% – l'Australie, et 5% – Canada.

La figure 1. Les changements du nombre des étudiants, qui étudient en dehors de leur propre pays pendant les années 1975–2012, millions de personnes.

La source: on etait compilé par l'auteur sur la base de la source [11]

La figure 2. La répartition des étudiants étrangers dans l'enseignement supérieur par les pays de la destination, %

La source: on etait compilé par l'auteur sur la base de la source [11]

En ce qui concerne la communauté étudiante dans et hors de l'Ukraine, selon l'UNESCO la situation suivante: le nombre total d'étudiants à l'étranger – 39 670 personnes, qui représentent seulement 1,8% de la mobilité d'origine. Les principaux pays d'accueil sont la Fédération de Russie – 9,586 personnes, la Pologne – 9,485 personnes et l'Allemagne – 5,444 personnes. Parmi les étudiants qui viennent à l'Ukraine, le plus grand nombre d'étudiants de Turkménistan (14,053 personnes), l'Azerbaïdjan (7,599 personnes) et l'Inde (3,587 personnes), un total de 60,037 personnes, ce qui représente 2,8% de la mobilité totale.

Comme on voit, les directions de l'écoulement des étudiants confirment les problèmes existants du composant de la qualité de l'enseignement supérieur composante de la qualité de l'enseignement supérieur, parce que parmi les pays, pour lesquelles les universités de l'Ukraine sont populaires, il

n'y pas presque les pays développé, ou si il y a, le nombre d'étudiants est très faible, par exemple, Pologne – 871 personnes en l'Allemagne – 65 personnes, Canada – 39 et les autres. [12].

Les conclusions. Ainsi, l'indicateur de la mobilité académique affiche clairement de l'état des systèmes d'enseignement supérieur, leur niveau de compétitivité, comme en témoigne la demande du marché pour ces diplômés. Pour le système national ils sont caractéristique non seulement la diffusion de la mobilité des enseignants et chercheurs, ce qui devrait accroître leur compétitivité et, par conséquent, la qualité de leur travail par le partage du connaissances et de l'information et de l'orientation de l'établissements de l'enseignement supérieur –   savoir, on devrait activement introduire les nouvelles méthodes éducatives et les pratiques éducatives aux processus éducatifs, participer à les programmes internationaux, y compris les subventions, à travers lesquelles on peut faire efficace d'améliorer la qualité des services éducatifs aux établissements d'enseignement supérieur, en raison l'enseignement supérieur est le catalyseur du changement et des perspectives du développement du pays, et l'Ukraine ne doit pas être en dehors des tendances mondiales, et notre pays doit activement se joindre à eux.

Références

1. Bryn v S.N., Chuianov R.A. Akademicheskaia mobylnost studentov kak faktor razvytiya protsessa ynternatsyonalizatsyy obrazovaniya // [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.prof.msu.ru>
2. Sahynova O.V. Ynternatsyonalizatsiya vyssheho obrazovaniya kak faktor konkurentosposobnosti // [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.marketologi.ru>
3. Zghurovskiy M. Z. Bolonskiy protses – strukturna reforma vyshchoi osvity na yevropeiskomu prostori // [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.idn.polynet.lviv.ua>
4. Huliaieva N.M. Mobilnist vykladachiv i studentiv: problemy ta oriientyry // Materialy VI shchorichnoi mizhnarodnoi konferentsii “Rozbudova menedzhment-osvity v Ukraini” (17–19 liutoho 2005 roku m. Dnipropetrovsk). – K.: Navch. – metod. tsentr “Konsortsium iz udoskonalennia menedzhment-osvity v Ukraini”, 2005. – S. 76–81.
5. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro poriadok realizatsii prava na akademichnu mobilnist. Postanova KMU vid 12 serpnia 2015 r. No 579 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid>.
6. Pro vyshchu osvitu. Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 p. No 1556-VII [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/1556-18>
7. Daniel Guay “International Academic Mobility: Two Decades of Practice International Academic Mobility in Higher Education (IAMHE): Building up a fully structured campus-wide IAM Core Program” June 15, 2010, pp.

8. Mokii A. I., Lapshyna I. A. Akademichna mobilnist: vyklyky i zahrozy dlia liudskoho kapitalu Ukrainy / A. I. Mokii, I. A. Lapshyna // Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnoho universy tetu im. Lesi Ukrainky. – No 11. – Seriiia “Mizhnarodni vidnosyny”. – Lutsk: VNU im. Lesi Ukrainky, 2009. – S.14–17.

9. Svyrydenko D. B. Akademichna mobilnist v dyskursi hlobalizatsii vyshchoi osvity / D. B. Svyrydenko // Filosofski obrii. – 2013. – Vyp. 29. – S. 183–190.

10. Monitorynh intehtratsii ukrainskoi systemy vyshchoi osvity v Yevropeiskyi prostir vyshchoi osvity ta naukovoho doslidzhennia: analit. zvit / Mizhnarod. blahod. Fond “Mizhnarod. Fond doslidzh. osvit. polityky”; za zah. red. T. V. Finikova, O. I. Sharo. – K.: Takson, 2014. – 144 s.

11. Education at a Glance 2014: OECD Indicators. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/education/education-at-a-glance-2014_eag-2014-en#

12. Global Flow of Tertiary-Level Students [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.uis.unesco.org/Education/Pages/international-student-flow-viz.aspx>

Секція 6. ЕКОНОМІКА, ОРГАНІЗАЦІЯ І УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Афанасьєв Б.В.

Директор

КП «Сумське міське бюро технічної інвентаризації»

Сумської міської ради

м. Суми, Україна

АЛГОРИТМ ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ СЕРТИФІКАЦІЇ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА НА ЙОГО РОЗВИТОК

В умовах глобалізаційних процесів української економіки та інтеграції вітчизняних суб'єктів господарювання у міжнародне господарство, сертифікація виробничих та управлінських процесів на промислових підприємствах набуває першочергового значення. Умовами досягнення суб'єктом господарювання високих позицій на ринку є адаптація характеристик товарів і послуг до сучасних потреб та оптимізація бізнес-процесів на підприємстві. Виходячи з цього, в якості одного із елементів управління конкурентоспроможністю та досягнення ефективного розвитку підприємства запропоновано розглянути вплив сертифікації на показники діяльності суб'єкта господарювання.

Отже, першим етапом алгоритму є формування вхідного масиву даних, який буде складатись з найбільш релевантних показників характеристики розвитку промислового підприємства та які будуть описувати різні аспекти його діяльності. Крім того, необхідно встановити критичні значення даних показників з метою подальшого надання їм бінарної характеристики. Таким чином, у якості бази дослідження запропоновано визначати наступні показники: коефіцієнт співвідношення темпів нарощування обсягу реалізації та темпів зростання собівартості продукції (показник повинен бути більше одиниці); коефіцієнт використання виробничих потужностей (критичне значення показника дорівнює 80%); співвідношення виручки від реалізації до одного працівника підприємства; рівень капіталізації компанії; коефіцієнт зростання суми витрат на дослідження (критичного значення даних трьох показників не існує, ви-

значення бінарних характеристик буде встановлюватись по відношенню до середнього значення за досліджуваний період); коефіцієнт автономії (нормативне значення дорівнює 0,5 одиниць). Сукупність вище наведених показників характеризує підприємство з усіх сторін та охоплює різні аспекти його діяльності, що дозволяє адекватно оцінити вплив сертифікації на розвиток суб'єкта господарювання.

У розрізі другого етапу алгоритму відбувається присвоєння бінарних характеристик відібраним показникам. Справедливо зазначити, що визначення бінарних показників відбувається наступним чином: за умови перевищення значення досліджуваного показника в певному році його критичне значення ставився «1», в іншому випадку «0».

Третім етапом є дослідження взаємозалежності між сертифікацією промислового підприємства та його розвитком в часі, для чого необхідно здійснити проміжні розрахунки які полягають в ідентифікації специфікації функції залежності кількості отриманих сертифікатів від показників ефективності у вигляді поліномів вищих ступенів шляхом застосування декомпозиційного аналізу в розрізі визначення трендової компоненти досліджуваного часового ряду результативної ознаки.

Завершальним етапом запропонованої методики є встановлення взаємозалежності між сертифікацією підприємства та його розвитком як адаптації стійкості по Лапласу. Саме даний етап надасть можливість встановити характер взаємозв'язку між двома досліджуваними параметрами. Практична реалізація цього етапу полягає у підстановку кожного з визначених на попередньому етапі рівнянь конкретних значень показників за певний період, за умови перевищення нульового значення можемо стверджувати про позитивний вплив сертифікації на розвиток підприємства, в іншому випадку навпаки про негативний вплив.

Таким чином, запропоновані методичні засади оцінювання взаємозалежності між сертифікацією промислового підприємства та його розвитком надають можливість менеджменту суб'єкта господарювання формувати дієвий комплекс інструментів підвищення власної конкурентоспроможності, здійснювати результативний вибір альтернативних варіантів стратегій функціонування та цілеспрямовано підвищувати ефективність необхідних бізнес-процесів.

Знак Ю. Р.

магістрант

Львівського навчально-наукового інституту

ДВНЗ «Університет банківської справи»

Науковий керівник:

Гузар У. Є.

к.е.н., старший викладач

кафедри економіки та управління персоналом

Львівського навчально-наукового інституту

ДВНЗ «Університет банківської справи»

АУТСОРСИНГ ТА АУТСТАФІНГ: ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Сучасний розвиток світової економіки, економічна глобалізація та нові вимоги до управління конкурентоспроможністю підприємства, відкрили абсолютно нові перспективи для давно відомих принципів виробничої діяльності та управління нею – розподілу праці та виробничої кооперації. Сьогодні успіху можуть досягти лише ті підприємницькі структури, які можуть удосконалити процес управління персоналом, мінімізувавши свої витрати, при цьому забезпечивши високу якість надання послуг та виробництва товарів. Найбільш дієвими інноваційними методами досягнення поставлених цілей в умовах сьогодення є аутсорсинг та аутстафінг.

Вагомий внесок у дослідження проблем аутстафінгу та аутсорсингу внесли такі вітчизняні вчені, як В. Белікова, Є. Благодарна, А. Соколова, Є. Дерев'яноко, Т. Лагода, О. Коняєва, Л. Тетянич та ін..

Метою даного дослідження є розкриття сутності аутстафінгу та аутсорсингу та обґрунтування їх актуальності застосування на підприємствах.

В умовах посилення конкуренції і розвитку процесів глобалізації ринків та сучасного бізнесу, технології аутсорсингу набувають особливо значення. Все більше і більше компаній стараються займатись вузькоспеціалізованими речами, які вони виконують найкраще, а другорядні завдання делегувати тим професіоналам, які спеціалізуються саме на них. Таким чином в ідеальному прикладі підприємства кожний елемент виробничого процесу буде виконуватись на найвищому рівні та з мінімальними затратами. Аутсорсинг – це передача компанією неосновних для неї бізнес-процесів стороннім виконавцям на умовах субпідряду –

найчастіше з мотивів зменшення витрат на ці бізнес-процеси, або рідше, для покращення якості результату: послуг, виготовлюваних комплектуючих та ін. [1]. На нашу думку це визначення сформоване Ібрагімом Ель-Осері найбільш точно відображає сутність аутсорсингу.

Аутсорсинг дозволяє підвищити ефективність виконання певних функцій у сфері інформаційних технологій, постачання, обслуговування, фінансів, обліку, забезпечення персоналом і навіть виробництва. Компанія-замовник може, використовуючи аутсорсинг другорядних функцій, концентруватися на тих функціях, які властиві саме їй за своєю специфікою. На відміну від субпідряду, аутсорсинг — це стратегія управління компанією, а не просто вид партнерської взаємодії, він передбачає певну реструктуризацію внутрішньокорпоративних процесів і зовнішніх комунікацій компанії.

Наявність у компанії довгострокової аутсорсингової стратегії, на думку провідних аналітичних агентств та відомих спеціалістів у цій галузі, є необхідною умовою успішного розвитку конкурентного бізнесу і його адаптації до мінливих ринкових умов.

З 70-х років ХХ ст. аутсорсинг у виробництві складної техніки (наприклад, у автомобілебудуванні) стає основою організації виробничого процесу. За даним аналітиків у теперішній час корпорація «Ford» 2/3 комплектуючих і послуг замовляє на стороні (при 100%-му самостійному випуску комплектуючих і автомобілів у момент свого заснування), а багато комп'ютерних фірм перейшли до 100%-го виробничого аутсорсингу [2, с. 12].

Щодо аутстафінгу, то його визначають і як один з інструментів в управлінні персоналом, який дозволяє компаніям регулювати чисельність працівників, не змінюючи при цьому офіційну чисельність персоналу [3].

При застосуванні підприємством аутстафінгу:

- надаються всі соціальні гарантії працівникам, які забезпечують виконання трудового договору з ними;
- зменшуються адміністративні витрати на утримання працівників при збереженні керівництва ними;
- зменшується сума сплачених податків і соціальних внесків, пов'язаних з нарахуванням і виплатою заробітної плати;
- скорочується чисельність працівників згідно штатному розкладу в порівнянні з фактичною [4, с. 2].

Таким чином аутсорсинг та аутстафінг пропонують залучення так званої третьої сторони для вирішення проблем організації у взаєминах із зовнішнім середовищем, а також внутрішніх проблем, пов'язаних з реалізацією конкретних бізнес-процесів, чи використанням наукоємних технологій, наприклад інформаційних.

Є багато причин для передачі завдань на спеціалізовану фірму, серед них найпоширенішими є витратність та обтяжливність, в разі якщо їх буде виконувати компанія своїми силами. Прикладом може бути тривале навчання персоналу, наявність певних матеріальних і нематеріальних активів, таких як корпоративна культура, мотивація, високий рівень довіри покупців і постачальників, тощо.

Отже, такі інструменти управління підприємством як аутсорсинг та аутстафінг дають можливість роботодавцям скоротити свої витрати щодо пошуку персоналу та його утримання. А також збільшують ефективність не основних виробничих процесів за рахунок залучення висококваліфікованих професіоналів.

Література

1. «What is Outsourcing?» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.answers.com/Q/What_is_outsourcing
2. Baden-Fuller C., Targett D., Hunt B. Outsourcing to outmaneuvers: outsourcing re-defines competitive strategy and structure // *European Management Journal*. — 2000. — Vol. 18 (3). — P. 285–295.
3. Аутстафінг в России: что, зачем, как? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.outstaff.biz
4. Г. П. Домбровська, І. О. Геращенко Аутстафінг — інструмент в управлінні персоналом. — 2010.

Калантиря Ю. С.
аспірант кафедри фінансів і кредиту
Полтавська державна аграрна академія
м. Полтава, Україна

ДЕРЕГУЛЯЦІЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Надмірний контроль з боку держави є негативним фактором, що перешкоджає розвитку малого та середнього бізнесу в Україні та призводить до значних економічних втрат. Тому на сьогодні дерегуляція є необхідним та впливовим інструментом, який дозволить зменшити регуляторний тиск держави на бізнес.

В українських реаліях дерегуляція – не самоціль, а необхідний інструмент, місією якого є кардинальне поліпшення бізнес-клімату (а зрештою – інвестиційного клімату) в Україні, чинник створення нових робочих місць та підвищення якісних стандартів життя [1, с. 244].

Необґрунтоване регулювання бізнесу має такі негативні наслідки для України як корупція, монополізація, втрата інвестицій тощо.

Через тривалі процедурні вимоги відбувається затримка товарів на шляху постачання, особливо коли це стосується сільськогосподарської продукції, яка має здатність до псування. В результаті постачальник не тільки втратить партнера по бізнесу, а й понесе значні збитки.

Регулятивні заходи держави можуть використовуватися для незаконного усунення конкуренції на користь окремих осіб, що відповідно призводить до монополізації ринку. Бізнесменам доволі часто приходится платити за пришвидшення багатьох дозвільних документів. В цьому випадку дерегуляція відіграє «рятівну» роль для простої людини, яка вирішила відкрити свою справу, адже коли чиновники не матимуть права вимагати різного роду реєстраційних документів, то не буде предмету для корупційної складової щодо прискорення процедур.

Дерегуляція безперечно сприятиме розвитку підприємництва в Україні, але водночас може мати деякі негативні наслідки для аграрного бізнесу. Так, послаблення державного регулювання може призвести до фактичного блокування доступу до ринків Європейського Союзу (як у випадку з Грузією). Щоб уникнути такого розвитку подій, а дерегуляція швидше показала свої результати у Міністерстві аграрної політики та продовольства України створена робоча група «Дерегуляція в агропромисловому комплексі», метою діяльності якої є розробка Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій 2015–2020. Також

політику дерегуляції визначено пріоритетним напрямом Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Коаліційної угоди між основними політичними партіями України, що свідчить про високий суспільний консенсус у поліпшенні регуляторного середовища.

Державна регуляторна політика України має здійснюватися на основі принципу «спочатку подумай про малий бізнес», адже суб'єкти малого та середнього підприємництва (МСП) — найбільш вразлива частина національного бізнес-середовища.

Принцип передбачає, що політики повинні розглядати та враховувати інтереси МСП на ранніх стадіях розробки нормативно-правового акта. МСП повинні розглядатися державними органами як «головні клієнти», якщо мова йде про регулювання господарської діяльності. Він ґрунтується на тому, що «один розмір не підходить для всіх», більш м'який підхід може виявитися корисним і для великих підприємств. І навпаки, правила й процедури, розроблені для великих суб'єктів господарювання, можуть виявитися непропорційними для МСП, які не мають достатніх ресурсів. [5, ст. 5]

За результатами опитування малих і середніх суб'єктів господарювання в ЄС найбільш обтяжливим обмеженням виступає необхідність забезпечення відповідності всім вимогам. МСП несуть більше навантаження порівняно з великими підприємствами. Було підраховано, що там, де велике підприємство витрачає 1 євро на одного працівника через необхідність виконання всіх встановлених вимог, середнє підприємство має витратити 4 євро, а мале — 10 євро. [3]

Для того, щоб майбутнє регулювання аграрного сектору були дієвими необхідно перед прийняттям законодавчих актів застосовувати «МСП-тест».

Потрібно ретельно оцінювати наслідки майбутніх законодавчих і адміністративних ініціатив щодо МСП і ці результати приймати до уваги при розробці регулювань на основі консультацій з зацікавленими сторонами (МСП), які мають організовуватись не менше як за 8 тижнів до прийняття будь-яких законодавчих чи адміністративних пропозицій; використовувати конкретні пом'якшувальні заходи для малих і мікро-підприємств, такі як відступи, перехідні періоди і вилучення, зокрема, щодо надання інформації або щодо вимог до звітності, та застосовувати інші індивідуальні підходи, коли це доречно, і уникнути збільшення вартості адміністративного навантаження (не доводити до «позолочення регулювання»). [2]

Варто зазначити, що Україна вже два роки поспіль входить до сотні країн у світовому рейтинзі легкості ведення бізнесу за дослідженнями Світового банку (Doing Business). [4]

Загалом за останні 2 роки ми маємо значний прогрес. Сьогодні завдяки дерегуляції законодавства для реєстрації аграрного підприємства в потрібно в середньому лише чотири процедури, сім днів, сума, яка дорівнює 0,6% середнього доходу на одиницю населення, і відсутність по-

чаткового капіталу. Вже скасовано 14 дозволів, зменшено кількість видів діяльності, що підлягає ліцензуванню. з 2015 р. мінімальний строк оренди землі сільськогосподарського призначення становить 7 років, скорочено перелік умов договору оренди землі, скасовано обов'язковість державної експертизи проектів землеустрою щодо сівозміни, удосконалено регулювання виробництва органічної продукції. Відтепер спрощений процес, пов'язаний з переміщенням деяких сільськогосподарських товарів територією України, зокрема, скорочено строк видачі карантинного та фітосанітарного сертифікатів з 5 днів до 24 годин, усунуто монополію ДП «Укресресурси» на ринку утилізації тари і упаковки.

Таким чином, дерегуляція — це не лише зменшення кількості паперів та довідок, це ще й приведення регуляторного середовища України у відповідність до європейських стандартів. Аграрний сектор економіки пов'язаний з виробництвом продуктів харчування, а значить з ризиками для здоров'я людей. Тому держава має оптимізувати правила ведення бізнесу для аграріїв таким чином, щоб надати максимально можливу свободу бізнесу, але в той час забезпечивши максимальну безпеку для людей і довкілля.

Пріоритетними напрямками впровадження політики дерегуляції є: усунення надмірного регулювання господарської діяльності методом зменшення кількості документів дозвільного характеру, дозвільно-погоджувальних процедур, скорочення кількості регуляторних і контрольних органів (їх злиття або ліквідація), проведення державної регуляторної політики з урахуванням результатів МСП-тесту, підтримка та розвиток малого і середнього бізнесу в сільській місцевості, гармонізація вітчизняного законодавства щодо безпечності харчової продукції із законодавством ЄС.

Література

1. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році». — К.: НІСД, 2015. — 684 с.
2. Дмитро Ляпін Можливості реалізації окремих висновків АРВ щодо участі та впливу громадськості на рівні конкретних регуляторних інструментів та нормативно-правових актів: на прикладі впровадження МСП-тесту: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dkrp.gov.ua/info/4430>
3. Models to reduce the disproportional regulatory burden on SMEs: report of the expert group: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/support_measures/regmod/index.
4. htm Doing Business 2014: Ease of Doing Business in Ukraine: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine>
5. Think Small First — considering SME interests in policy-making including the application of an «SME test»: report of the expert group / European Commission. — Brussels, 2009. — 26 с.

Секція 7. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА

Відоменко О. І.

*канд. екон. наук, доцент кафедри економіки і права,
Національний університет харчових технологій,
м. Київ, Україна*

ДОСЛІДЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ «ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА»

Управління підприємством в сучасних умовах, коли набирають інтенсивності рейдерські захоплення та поглинання, корпоративні конфлікти, конкурентна боротьба, фіктивне підприємництво та інші правопорушення у сфері підприємницької діяльності, вимагає формування в системі менеджменту такої складової, яка зможе адекватно реагувати на виклики зовнішнього середовища та протидіяти загрозам нормальному функціонуванню підприємства. Саме така ситуація є передумовою створення системи фінансово-економічної безпеки підприємства.

Дослідження науковців показують, що поняття фінансово-економічної безпеки немає однозначного тлумачення. У більшості наукових досліджень фінансова та економічна безпека підприємства розмежовуються. В той же час, необхідно зазначити, що поняття «фінансово-економічна безпека» є складним і потребує комплексного, системного підходу до розуміння сутності та створення системи управління нею на рівні підприємства [1, с. 43].

Під фінансово-економічною безпекою підприємства необхідно розуміти захищеність потенціалу підприємства у різних сферах діяльності від негативної дії зовнішніх і внутрішніх чинників, прямих або непрямих загроз, а також здатність суб'єкта до відтворення. Н. Я. Подольчак, зазначає, що фінансово-економічна безпека — це стан і здатність фінансово-економічної системи протистояти небезпеці руйнування її оргструктури і статусу, а також перешкодам у досягненні цілей розвитку [2, с. 6].

Столбов В. Ф. та Шаповал Г. М. вважають, що під фінансово-економічною безпекою підприємства слід розуміти стан захищеності його ресурсів та інтелектуального потенціалу від наявних та потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього середовища його функціонування, який ха-

рактизується високими фінансовими показниками діяльності та перспективою економічного розвитку в майбутньому [3].

Можна погодитися з думкою Іващенко О. В. та Четверікова П. М. [4], що поняття фінансово-економічної безпеки досить точно визначено Варналієм З. С., як результат комплексу складових, орієнтованих на усунення фінансово-економічних загроз функціонування та розвитку підприємства і забезпечення його фінансової стійкості й незалежності, високої конкурентоспроможності технологічного потенціалу, оптимальності та ефективності організаційної структури, правового захисту діяльності, захисту інформаційного середовища, комерційної таємниці, безпеки персоналу, капіталу, майна та комерційних інтересів [5].

Трухан О. Л. [6, с. 30], Камлик М. І. [7, с. 320] наголошують на тому, що фінансово-економічна безпека підприємства повинна одночасно трактуватися з двох позицій – статичної (як результат діяльності підприємства на певну дату) та динамічної (розвиток підприємства в умовах фінансово-економічної безпеки у коротко- та довгостроковій перспективі).

Мойсеєнко І. П. та Марченко О. М. поняття фінансово-економічної безпеки підприємства визначають як стан підприємства, який забезпечує захищеність його фінансово-економічних інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз та створює необхідні фінансово-економічні передумови для стійкого розвитку в поточному та довгостроковому періодах [8, с. 15].

Враховуючи науковий досвід досліджень у сфері фінансово-економічної безпеки, слід зазначити, що фінансово-економічна безпека підприємства є поняттям складним і комплексним. Її визначають як сукупність робіт, що забезпечують платоспроможність підприємства та ліквідність його оборотних активів; організацію контролю усіх видів діяльності підприємства з метою підвищення його ефективності; кваліфікацію, компетентність та активність менеджерів; ефективність використання усіх видів ресурсів; процес попередження можливих збитків через внутрішні та зовнішні загрози тощо.

Фінансово-економічна безпека підприємства є складною системою, яка включає певний набір внутрішніх характеристик, спрямованих на забезпечення ефективності використання корпоративних ресурсів за кожним напрямом діяльності. Таким чином безпеку варто розглядати через призму її функціональних складових, що дозволяє: здійснювати моніторинг чинників, які впливають на стан як функціональних складових, так і фінансово-економічної безпеки загалом; досліджувати процеси, які здійснюють вплив на забезпечення фінансово-економічної безпеки; проводити аналіз розподілу і використання ресурсів підприємства; вивчати економічні індикатори, що відображають рівень забезпечення функціональних складових; розробляти заходи, які сприятимуть досягненню

високого рівня складових, що призведе до посилення фінансово-економічної безпеки підприємства в цілому.

Складність та багатогранність поняття фінансово-економічної безпеки обумовлює необхідність застосування системного підходу у процесі її вивчення. Такий підхід передбачає розгляд діяльності підприємства як багаторівневої структурної системи та базується на принципах цілісності об'єкта дослідження, що забезпечує можливість виявлення взаємозв'язків між елементами системи та розробки рекомендацій щодо їх раціонального використання на основі синергетичного ефекту.

Системний підхід передбачає дослідження якомога більшої кількості зв'язків між елементами системи та об'єктами зовнішнього середовища для виявлення й аналізу найістотніших з них. Однією з основних проблем застосування системного підходу до дослідження фінансово-економічної безпеки підприємства є виявлення усіх істотних елементів такої системи та встановлення сукупності зв'язків між ними.

Система економічної безпеки підприємства будується відповідно до політики та стратегії безпеки. Політика безпеки являє собою систему поглядів, заходів, рішень, дій у галузі безпеки, що створюють умови, сприятливе середовище для досягнення цілей бізнесу. Стратегія економічної безпеки підприємства — це економічна система забезпечення економічної безпеки підприємства в довгостроковому періоді, що являє собою сукупність приватних взаємоузгоджених і взаємозумовлених складових, які об'єднує єдина глобальна мета — досягнення високого рівня економічного прибутку.

Серед існуючих суб'єктів, що забезпечують захист економічної безпеки підприємницької діяльності, найбільше значення має власна служба економічної безпеки підприємства. Її створення становить певні труднощі, оскільки кожен суб'єкт підприємництва має свої, характерні тільки йому риси та особливості, зумовлені специфікою його діяльності.

Одним з найважливіших елементів системи безпеки підприємства є механізм її забезпечення, що являє собою сукупність законодавчих актів, правових норм, спонукальних мотивів і стимулів, методів, заходів, сил і засобів, за допомогою яких суб'єкт впливає на об'єкт для досягнення цілей безпеки і розв'язання завдань, які стоять перед нею. Сили та засоби, які будуть використані, можна поділити на кілька груп: фінансові, кадрові, організаційні, технічні, інформаційні, правові, інтелектуальні й ін. З їх допомогою вирішуються завдання по забезпеченню безпеки.

Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства реалізується через: стратегічне планування забезпечення економічної безпеки підприємства та стратегічне планування його фінансово-господарської діяльності; оперативне оцінювання рівня забезпечення економічної безпеки підприємства та вироблення рекомендацій; оперативне планування

фінансово-господарської діяльності підприємства; практичну реалізацію розроблених планів.

Рушійним механізмом системи безпеки фірми є організаційні структури, які вона формує для власного захисту. Функціональний аспект структури системи економічної безпеки потребує наявності в системі безпеки двох основних підрозділів:

1) підсистему виявлення джерел загроз і небезпек та їх моніторингу в зовнішньому середовищі (ділову розвідку). Головна функція підсистеми ділової розвідки – одержання інформації про загрози і небезпеки в зовнішньому середовищі фірми.

2) підсистему захисту фірми від загроз та небезпек. Головна функція підсистеми захисту – це відбиття небезпечних дій проти фірми з зовнішнього і внутрішнього середовища, які можуть порушити її статус, структуру, позбавити доходів, призвести до втрати статусу та іміджу.

Формування системи безпеки і насамперед створення її органів (суб'єктів) залежить від розмірів підприємства, його економічних, фінансових, виробничо-технічних, інформаційних, інтелектуальних, професійних, організаційних та інших можливостей. Як показує досвід, малі підприємства найчастіше користуються послугами зовнішніх спеціалізованих приватних організацій: консалтингових, охоронних, інформаційних та ін. Для великого підприємства доцільно створити свою власну службу безпеки. Середні підприємства можуть використовувати комбіновану систему безпеки як поєднання досвіду малих і великих фірм.

Таким чином, комплексну систему економічної безпеки підприємства можна трактувати як комплекс взаємопов'язаних організаційно-правових заходів, що здійснюються спеціальними службами, підрозділами підприємства, спрямованих на захист життєво важливих інтересів особистості та підприємства в цілому від реальних або потенційних загроз для забезпечення успішного фінансово-економічного розвитку.

Література

1. Васильців Т. Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В., [за ред. Т. Г. Васильціва]. – Львів: Ліга-Прес, 2012. – 386 с.
2. Подольчак Н. Ю. Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки: навч. пос. / Н. Ю. Подольчак, В. Я. Карковська. – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2014. – 268 с.
3. Столбов В. Ф., Шаповал Г. М. Особливості управління системою фінансово-економічної безпеки будівельних підприємств / В. Ф. Столбов, Г. М. Шаповал // Комунальне господарство міст. Науково-технічний збірник. – 2013. – № 111. – С. 103–108.

4. Іващенко О. В., Четверіков П. М. Система фінансово-економічної безпеки підприємства / О. В. Іващенко, П. М. Четверіков. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.sword.com.index/2012>.

5. Економічна безпека: навч. посіб. / За ред. З. С. Варналія. — К.: Знання, 2009. — 647 с.

6. Трухан О. Л. Наукова інтерпретація функцій стратегічного управління підприємствами / О. Л. Трухан // Вісник Хмельницького національного університету / Економічні науки. — 2010. — № 1. — Т. 2. — С. 29–35.

7. Камлик М. І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект: Навч. пос. — К.: Атіка, 2005. — 432 с.

8. Мойсенко І. П., Марченко О. М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: навч. посібник. — Львів, 2011. — 380 с.

Товкис Анна Василівна

*магістрант Інституту економіки та бізнес-освіти
Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини
м. Умань, Черкаська обл., Україна*

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ЗАГРОЗ ТА СТАН ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВ УКРАЇНИ

Аналізуючи сучасний стан вітчизняної банківської системи, діяльність окремих банків в умовах кризи, не важко прийти до висновку, що в даних умовах діють особливі загрози щодо матеріальних цінностей, інформації, персоналу та фінансів банків, які, як показала практика, не були передбачені і враховані системами безпеки банків.

На думку банкірів, основну загрозу стабільності банківської системи України і економічній безпеці банків на даний час складає неповернення банківських кредитів і насамперед кредитів, наданих населенню. Такі кредити в кредитному портфелі банків станом на 2014 р. склали 33%, або 247 млрд грн. [5].

Ще однією із загроз економічній безпеці банків є зростання злочинних посягань на активи банків (табл. 1), зокрема випадків пограбувань та шахрайства з фінансовими ресурсами.

Кількість зареєстрованих злочинів у банках України за 2012–2013 рр. свідчить про те, що система безпеки має серйозні недоліки.

Таблиця 1

Кількість зареєстрованих злочинів у банках України за 2012–2014 рр.

Рік	Кількість злочинів, зареєстрованих у банківській сфері	У тому числі безпосередньо у банках
2012	3183	1316
2013	3294	1547
2014	3300	1531

Кожен шостий викритий злочин (усього 724) — зі збитками понад 100 тис. грн. (у 2012 р. — 675). Виявлено 137 злочинів зі збитками понад 1 млн грн. (у 2012 р. — 81). За порушеними кримінальними справами встановлена сума збитків становить 200,06 млн грн. (у 2012—89,6 млн грн) [1].

Значно зросла кількість нападів на банківські установи з метою заволодіння готівкою. Якщо за 2012 р. таких нападів було скоєно 103, то тільки за перше півріччя 2013 р. кількість подібних нападів уже становила 109. У 2013 р. злочинці нападали на установи майже кожного п'ятого банку.

Слід звернути увагу і на те, що банки, економлячи на своїй охороні, сприяють здійсненню розбійних посягань. Так, за даними перевірки Міністерства внутрішніх справ України, було виявлено, що з 21,1 тис. відділень і філій усіх банків країни 30% взагалі не охоронялися.

Однак, на думку експертів, обладнання кожного відділення тільки відеотехнікою (системний блок, монітор, відеокамери) коштуватиме банку як мінімум 2–2,5 тис. доларів США, а оснащення мережі великого банку з 500 підрозділами — в 1–1,2 млн грн. [2, с. 8].

Звичайно, що на сьогодні такі витрати зможуть собі дозволити лише лічені банки.

Суттєву загрозу економічній безпеці банків утворюють такі поширені в банківській системі злочини, як шахрайство [2].

За даними Міністерства внутрішніх справ України, з 6930 злочинів, скоєних в кредитно-фінансовій сфері у 2013 р., 1482 — це шахрайство, у тому числі 126 безпосередньо з фінансовими ресурсами.

Також утворились особливі, специфічні інформаційні загрози — загрози довіри: довіри до влади, бізнесу і бізнесменів суб'єктів господарювання взагалі. А така ситуація особливо є загрозливою для банків. З вивчених у процесі дослідження матеріалів GfK Ukraine — української дослідницької компанії випливає, що в 2013 р. банкам довіряли тільки 8,5% опитаних [3].

Поширення негативної інформації про діяльність банків для українців зумовила масовий відплив вкладів населення з банків, повернення яких назад є проблематичним.

За даними Національного банку України, починаючи з квітня 2013 р. спостерігався щомісячний приріст депозитів населення в банки (крім незначного зниження у вересні-жовтні 2013 р.), однак, незважаючи на це, загально річна динаміка залишилась від'ємною: обсяг депозитів фізичних осіб скоротився за 2013 р. на 1,9% до 210 млрд грн.

Водночас, за даними Асоціації українських банків, у населення зберігається від 40 до 60 млрд дол. США, сума, отримання якої вирішило б досить значну частину проблем без залучення іноземних кредитів [6].

За таких умов питання відновлення довіри до банків є одним із ключових на шляху виходу із кризи. Водночас, на жаль, ні банки, ні Національний банк України, ані влада поки що не можуть запропонувати щось суттєве стосовно цього питання.

Окремою актуальною загрозою для банків є кадрова. Однією із сторін таких загроз є масове скорочення банківського персоналу. За різними оцінками, у жовтні-грудні 2013 р. втратили роботу від 7 тис. до 10 тис. банківських спеціалістів. Лідери зі скорочення – середні банки з розгалуженою філіальною мережею, які активно розвивали роздрібне кредитування за останні роки (мінус 30–40% від загальної кількості спеціалістів). Звільняли працівників і системні банки (мінус 10–20% працівників) [4].

Необхідно звернути увагу, що нинішні загрози в банківській діяльності мають комплексний характер і проявляються в банках у їх сукупності: економічні, соціальні, кадрові, інформаційні. З огляду на це, банки повинні здійснювати організацію банківської безпеки, урахувавши весь спектр загроз. А зважаючи на те, що в основу банківської безпеки має бути покладена економічна безпека, слід приділяти увагу організації саме економічної безпеки банку.

Проведений у процесі дослідження аналіз організації економічної безпеки в банках показав, що, незважаючи на формування певних підрозділів (економічної безпеки), декларацію намірів та визначення заходів економічна безпека банків не набула того значення, яке повинно їй відводитись у діяльності комерційних банків. Заходи економічної безпеки у більшості своїй спрямовані на виявлення, локалізацію, усунення правопорушень, які здійснені працівниками банків у матеріальній та інтелектуальній сфері і не враховують управлінську сферу та сферу зовнішніх економічних взаємовідносин банків. Крім того, заходи безпеки мають відокремлений характер навіть у межах однієї сфери. Запобігаючи порушенням в одному місці безпека банків не поширює своїх дій на інші можливі осередки порушень і відновлює свій вплив тільки у разі виявлення нових порушень.

Отже, основними причинами такого стану у сфері забезпечення безпеки діяльності банків, насамперед економічної, за результатами дослідження, є:

- відсутність єдиного розуміння суті та порядку організації як економічної безпеки банків, так і безпеки їхньої діяльності взагалі. В організації безпеки банків переважають підходи, засновані на засадах правоохоронної діяльності, які у бізнесі вступають у протиріччя з поглядами бізнесменів щодо шляхів формування прибутку, взаємовідносин з державою, персоналом, споживачами, партнерами і т.п.;
- відсутність законодавчого регулювання безпеки підприємницької діяльності;
- низькі можливості банків щодо формування власних сил безпеки та забезпечення їхньої діяльності;
- недостатній рівень спеціальної підготовки фахівців, зайнятих у забезпеченні безпеки банків, відсутність досвіду організації комплексної системи забезпечення економічної безпеки як банків, так і інших суб'єктів господарювання;
- низький рівень професійної культури щодо забезпечення власної безпеки громадян, відсутність у них потреби в безпеці як якості їх поведінки.

Безумовно існують і інші причини, які обумовлюють сучасний стан банківської безпеки, але саме вищевикладені є такими, що безпосередньо впливають на стан економічної безпеки вітчизняних банків.

Література

1. Данилишин Б. М. Прогноз основних макропоказників економічного та соціального розвитку на 2009 рік [Електронний ресурс] / Б. М. Данилишин. — 2008. — Режим доступу: <http://www.fin.org.ua>.
2. Зубок Н. И. О бедной охране замолвите слово / Н. И. Зубок, С. Н. Яременко // Бизнес и безопасность. — К., 2004. — № 4. — С. 8–9.
3. Кому довіряють громадяни? GfK Ukraine вимірює рівень довіри населення до соціальних і політичних інститутів та бізнесу [Електронний ресурс]. — 2009. — Режим доступу: <http://apitu.org.ua/node/1129>
4. Офіційний сайт Асоціації українських банків [Електронний ресурс]. — Режим доступу: aub.org.ua.
5. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
6. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.bank.gov.ua.

Секція 8. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

Борщук Є. М.

*професор кафедри економічної
політики та економіки праці
Львівського регіонального інституту
державного управління НАДУ
м. Львів, Україна*

Гураш А. А.

*студент Львівського регіонального інституту
державного управління НАДУ
м. Львів, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ІНДИКАТОРІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Нині Україна переживає період глибоких реформ, її економіка нестабільна, процеси, що виникають в ній, несуть загрозу безпечному функціонуванню окремих регіонів, держави та суспільства в цілому. За цих умов актуальною постає проблема розробки та реалізації таких механізмів господарювання, які враховували б інтереси держави в узгодженні з інтересами, цілями та завданнями економічного та соціального розвитку регіонів. Перехід до сталого розвитку держави можливий лише при забезпеченні сталого розвитку усіх її регіонів, що передбачає формування ефективної просторової структури економіки країни при збалансуванні інтересів усіх регіонів.

Проблеми, що вирішуються в кожному регіоні, значною мірою повинні відповідати загальнодержавним завданням, але з урахуванням місцевих особливостей. Оцінка можливості впливу кожного регіону на сталість його економіки та країни в цілому набуває сьогодні особливого значення. Ступінь впливу на сталість розвитку економіки реалізується через систему кількісних показників — індикаторів, які не є змінні, раз і назавжди встановлені, а змінюються в міру зрушень у соціально-економічному стані суспільства, пріоритетах його розвитку. Вони повинні допомагати державним регіональним органам влади приймати управлінські рішення, що максимально впливають на процеси суспільного виробництва (макропропорції, галузеві структури виробництва, ціни тощо) з метою забезпечення сталого економічного розвитку.

У дослідженнях з питань розвитку суспільства останнім часом чітко позначились два різні підходи щодо досягнення стану сталого розвитку і його підтримки, а саме:

- сталий розвиток має починатися та підтримуватися на рівні територіальної громади; глобальна сталість визначається сукупністю показників сталого розвитку громад світу;
- забезпечення сталого розвитку здійснюється по-вертикалі, що починається з населеного пункту і сягає глобального (світового) рівня [3].

Досліджуючи напрями запровадження концепції сталого розвитку в Україні, доцільно, на нашу думку, застосувати обидва підходи. Так, при безпосередньому розгляді громад та їх добробуту можна реалізувати перший підхід, при визначенні інструментів державного управління сталим розвитком адміністративно-територіальних одиниць — другим.

Економічні дослідження не можуть обходитися без статистичних даних і статистичних показників — суспільні науки оперують цілими системами індикаторів. Поняття індикатор в економіці має чимало тлумачень. Найпоширеніше — це визначення індикатора як те саме, що і показник, оскільки «indicator» у перекладі з англійської та латини — показник. Індикатор, як орієнтований економічний показник, дає змогу певною мірою передбачити, в якому напрямі слід очікувати розвиток економічних процесів [2, с. 176].

Під даними економічної системи ми будемо розуміти такі вимірвальні величини, які характеризують структуру і стан системи, взаємодію окремих її компонентів і процеси функціонування системи загалом. Вони мають відповідати певним логічним, системним і математичним вимогам, мати чіткий економічний чи екологічний зміст, містити найбільш суттєві параметри, відсутність яких повинна унеможлилювати опис функціонування системи (принцип достатньої повноти); бути вимірними величинами (цієї вимоги дуже важко дотримуватися у сфері виробництва «не економічних благ»).

Індикатори сталого економічного розвитку — це ключові цифрові показники економічного розвитку регіону, що відображають тенденції його розвитку і впливу різних чинників на стійкість. Індикатори сталості відіграють значну роль при виборі і формуванні стратегії розвитку й оцінці результатів її реалізації. Соціально-економічна статистика розглядає економічні явища в тісному взаємозв'язку із соціальними процесами, і ті ж самі показники можуть бути використані для аналізу як економічних, так і соціальних аспектів [1, 3–4].

Індикатори соціально-економічного стану та розвитку регіону дозволяють системі статистичного моніторингу вирішувати такі завдання:

- визначення місця регіону і його ролі в минулому та майбутньому (індикативному) розвитку господарського комплексу;

- створення підстави для однозначної оцінки ефективності господарювання в регіонах;
- бути базою для оцінки використання факторів розвитку господарського потенціалу;
- описання стану регіональної економіки і стану економіки, яка виходить за межі даного регіону.

Для визначення статистичних показників необхідно, насамперед, ідентифікувати ті явища й процеси в економіці, які підлягають вивченню, а також з'ясувати їхню сутність. Основний етап обчислення показників – розробка методології визначення їхнього складу, тобто елементів, які повинні бути охоплені тією або іншою системою показників.

Система показників розглядається з точки зору чотирьох соціально-економічних аспектів: економічний, екологічний, міжнародний та інформаційний. Базовий набір індикаторів сталого економічного розвитку поділяють на три основні групи: соціальні; економічні; екологічні. Соціальні індикатори можна об'єднати в п'ять агрегованих блоків: боротьба з бідністю, демографічна динаміка, сприяння освіті, підготовці кадрів і поінформованості суспільства, захист здоров'я населення, сприяння стійкому розвитку поселень.

Загалом індикатор — це засіб, який в спрощеному вигляді характеризує якість функціонування тієї чи іншої системи. До головних вимог, які ставляться до індикаторів, перш за все необхідно віднести прозорість і чіткість. Завжди повинно бути очевидним набором яких даних індикатори можуть бути наповнені. Дуже часто помилка полягає в тому, що багато індикаторів пояснюють лише тематику питання. Наприклад, поняття «якість стічних вод» не годиться як індикатор, якщо не пояснено за допомогою яких параметрів ця якість повинна вимірюватися в даній місцевості.

Важливим моментом є доступність даних, як з числа загально відомих джерел, так і з нових. Витрати на отримання нових даних повинні зіставлятися з їх взаємозв'язком з даними, доступними користувачам. Це не означає, що потрібно відмовлятися від можливості ввести нові індикатори через відсутність доступних даних — повинен застосовуватись міжdisciplinарний підхід при включенні нових параметрів на подальших стадіях досліджуваного процесу.

Економічні індикатори — це макроекономічні показники, що публікуються у формі звітів уряду або незалежних організацій і відображають стан національної економіки. Вони публікуються в певний час і надають ринку інформацію про те, чи поліпшилося чи погіршився стан економіки. Вплив подібних індикаторів, наприклад, на світовий валютний ринок можна порівняти з впливом звітів по доходах компаній на ринок цінних паперів. Будь-яке відхилення від норми може спровокувати значне коливання ціни і обсягу.

Загалом індикатори повинні:

- «схоплювати» саму суть проблеми і мати зрозумілу та прийнятну нормативну інтерпретацію;
- бути зрозумілими та статистично достовірним;
- бути чутливими до політичного впливу але не піддаватися маніпуляціям;
- бути вимірюваними у спосіб, що давав би можливість порівняння з даними інших країн, міжнародними стандартами;
- бути актуальними на певний момент часу і при необхідності могли б переглядатися;
- не бути обтяжливими при вимірюванні.

Таким чином, сукупність індикаторів сталого економічного розвитку дає цілісне уявлення про кількісні характеристики економічної діяльності та про реальне становище, яке склалось щодо її втілення в окремих регіонах держави.

Хоча розробка індикаторів стійкого розвитку ще далека від завершення, проте вже розроблено немало індикаторів для систем різних масштабів: глобального, регіонального, національного, локального, галузевого, навіть для окремих населених пунктів і підприємств [4, с. 7]. Серед них варто відзначити такі проекти по розробці індикаторів стійкого розвитку:

- система індикаторів стійкого розвитку, запропонована Комісією ООН по стійкому розвитку;
- система інтегрованих екологічних і економічних національних рахунків (System for Integrated Environmental and Economic Accounting), запропонована Статистичним відділом ООН і спрямована на врахування екологічного чинника в національних статистиках;
- показник «дійсних заощаджень» (genuine savings), запропонований Всесвітнім Банком;
- програма екологічних індикаторів ОЕСР.

Для поліпшення взаємозв'язку між індикаторами сталого розвитку система індикаторів об'єднана у трьох рівневу піраміду, яка може бути використана відповідно до потреб різних користувачів. Ієрархічна структура використовує таку модель піраміди індикаторів головним чином з-за того, що її три рівні також відповідають головним завданням та заходам по реалізації забезпечення сталого розвитку.

Рівень 1–12 індикаторів високого рівня, що дозволяють зробити попередній аналіз розвитку теми. Ці індикатори призначені для політичних рішень високого рівня та широкої громадськості і, отже, можуть вважатися набором головних індикаторів.

Рівень 2 — відповідає підтемам структури і разом з індикаторами Рівня 1 і відстежує результативність виконання головних політичних

завдань. Ці 45 індикаторів призначені для оцінки стратегічних сфер політики та інформування широкої громадськості.

Рівень 3 – відповідає сферам конкретних питань, різним заходам на здійснення основних завдань, і більш глибокому проникненню у конкретні питання теми.

Динамізм національного і глобального економічного середовища висуває необхідність вирішення багатьох завдань, які вимагають адекватної інформації для підтримки оптимальних рішень в управлінні економічними процесами. Тому забезпечення своєчасною і якісною інформаційно-аналітичною базою системи управлінських рішень в умовах реальної економіки є одним з головних завдань управління.

Отже, наявність індикаторів сталого економічного зростання дає загальне уявлення про кількісні характеристики сталого розвитку регіону. Суть структурної перебудови економіки для цілей сталого розвитку полягає в глобальній переорієнтації матеріальних, трудових, фінансових ресурсів на користь енергоефективних, ресурсозберігаючих, високотехнологічних, наукомістких та екологічно безпечних галузей. Індикатори сталого економічного розвитку забезпечується за рахунок сталого економічного зростання.

Література

1. Аналіз сталого розвитку – глобальний і регіональний контексти: [монографія] / Міжнар. Рада з науки (ICSU) [та ін.]; наук. кер. М. З. Згуровський. – К.: НТУУ «КПІ», 2010. – Ч. 1. Глобальний аналіз якості та безпеки життя людей. – 252 с.
2. Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера/ Р.С. Дяків, А.В. Бохан та ін.; за ред. Р. Дяківа. – К.: МЕФ, 2004. – 704 с.
3. Сталій розвиток територіальної громади: управлінський аспект: [монографія] // за ред. Ю. О. Куца, В. В. Мамонової. – Х.: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2008. – 335 с.
4. Україна: прогрес на шляху до сталого розвитку. Інформаційно-аналітичний огляд виконання «Порядку денного на XXI століття». /Наук. керівн. Б.М. Данилишин. – К.: ЗАТ «НІЧЛАВА», 2002. – 218 с.
5. Indicators of Sustainable Development: Framework and Methodology. – N.Y.: United Nations 1996. – 428 p.

Секція 9. ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Кривобок П. В.,
*аспірант кафедри економіки і права,
Національний університет харчових технологій,
м. Київ, Україна*

ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА (НА ПРИКЛАДІ БРОВАРСЬКОГО РАЙОНУ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ УКРАЇНИ)

Останніми десятиліттями в Україні спостерігається стійка тенденція до занепаду сільських населених пунктів як форми територіальної організації. Престиж роботи селянина знизився, закрилися старі форми організації виробництва (радгоспи і колгоспи), натомість на селі не було створено нових ефективних та масштабних форм господарювання. Це, в свою чергу, спричинило інтенсивну міграцію людей з села у місто, або ж взагалі міграцію (в тому числі і нелегальну) за кордон з метою заробітчанства, зростання безробіття в сільській місцевості, занепад і зникнення десятків сіл на території всієї України. Так, офіційна статистика наводить наступні дані: за останні десять років в Україні зникло 174 села [1]. Тобто в середньому щороку з карти України зникає 17–18 сіл. Території цих населених пунктів не вливаються у більш крупні адміністративно-територіальні одиниці, а просто занепадають і обезлюднюються. Впродовж 2006–2015 років найбільш гостро цей процес проявлявся у Сумській (–33 села) та Чернігівській (–23 села) областях. Державні заходи щодо зупинення цього негативного процесу на даний час є дуже неефективними.

Причин зникнення сіл багато. Серед них можна виділити як соціальні, так і економічні, а в деяких випадках, і політичні фактори, коли держава вважає певне село неперспективним і за допомогою давно налагодженого механізму «ліквідує» такий населений пункт. Так, наприклад, великої популярності набула політика ліквідації неперспективних сіл, яку проводив радянський уряд України в 1950–1970 роках минулого століття. Як

показала історія, ті процеси мали пагубний вплив на економічні аспекти життя населення, на соціальні й духовні цінності, оскільки з ліквідацією тисяч українських сіл руйнувалися історичні та етнічні зв'язки, зникала національна самобутність великих територій нашої держави.

До питання занепаду українського села у своїх працях зверталось багато українських вчених-економістів, зокрема Прокопа І. В., Саблук П. Т., Шанін О. В., Юрчишин В. В. та інші [2, 3].

На даному етапі розвиток окремих галузей промисловості та народногосподарського комплексу України загалом залежить не тільки від зваженої політики та законотворчих процесів як державно-правового регулятора, а також від наявності достатньої кількості фінансових ресурсів, що дозволить реалізовувати ці позитивні зміни.

Нинішні реалії показують, що одним з ефективних шляхів якісних соціально-економічних зрушень в нашій державі є зорієнтування уваги на село. Село — це не тільки наявність великих площ такого важливого фактору виробництва як земля, але це також місце проживання значної чисельності людей, як джерела знань, робочої сили і, нарешті, як основної цінності нашого демократичного суспільства. Нині простежується негативна тенденція на селі: ріст безробіття, зникнення сіл, виїждження цілих сімей в міста або навіть закордон в пошук заробітку тощо, що негативно впливає на економіку не лише регіону, а й країни в цілому, створює соціальну напругу в суспільстві.

Нами обґрунтована концепція соціально-орієнтованого підприємництва як моделі розвитку сільської місцевості [4]. Основна ідея такого виду підприємництва полягає в тому, що громадою кожного села (чи групи сіл) створюється підприємство, на якому будуть працювати лише місцеві жителі й весь прибуток йтиме в місцевий бюджет. При цьому такі підприємства пропонується звільнити або частково звільнити від загальнодержавного оподаткування. При створенні підприємства передбачається, що матеріально-фінансова основа теж буде забезпечена за рахунок місцевої громади: буде створюватися фонд створення підприємства, куди вкладатимуть кошти місцеві жителі, а над будівництвом теж працюватимуть члени громади, щоб кошти мінімально витрачалися поза територію сільської громади.

Однак, зважаючи на те, що рівень зубожіння в Україні має тенденцію до зростання, очевидним стає той факт, що забезпечити створення підприємства лише за рахунок вкладів громади буде нереальним. Тобто залучення зовнішніх (зовнішніх для села) інвестицій є життєво необхідним для реалізації моделі соціально-орієнтованого підприємства на більшій території України.

Для прикладу ми проаналізували інвестиційну діяльність Броварського району Київської області, так як в ньому розташовані як «багаті»,

так і «бідні» села, де рівень життя близький до окремих територій в депресивних регіонах України.

Броварський район Київської області — це регіон з розвинутими аграрним та індустріальним секторами економіки, які мають потужний потенціал для подальшого розвитку. Населення району (без міста Броварів) становить 68,6 тис.чол. (3,8% від населення області) у тому числі сільське 50,4 тис.чол., міське 18,2 тис.чол.

Площа сільськогосподарських угідь району становить 83,85 тис.га, із них 57,1 тис. га ріллі. Загальна площа лісових насаджень — 19,99 тис. га [1].

Кліматичні умови сприяють вирощуванню в районі переважної більшості сільськогосподарських культур Європи, зокрема зернових (пшениці, ячменю, кукурудзи, гречки, проса), льону, картоплі, овочів, плодів, ягід, кормових культур та розвитку тваринництва.

Виходячи з цього головним напрямом інвестиційної політики в Броварському районі є створення сприятливих умов для розвитку підприємництва, подальше поліпшення інвестиційного клімату, допомога суб'єктам господарювання в реалізації економічно і соціально значущих інвестиційних проектів із залученням усіх джерел фінансових ресурсів.

Для здійснення таких проектів в районі є всі необхідні передумови:

- багатства природи і висококваліфіковані трудові ресурси;
- найсучасніша мережа електронних комунікацій;
- потужний споживчий ринок столиці України — міста Києва;
- надійна торговельна та фінансово-кредитна система.

Броварський район очолює перелік районів Київщини з найбільшим обсягом залучених прямих іноземних інвестицій — 28,3% від загального обсягу інвестицій області, тобто в районі створені умови для залучення передових технологій та капіталу, і ця робота проводиться цілеспрямовано та системно.

Станом на 01.01.2013р. в районі зареєстровано 45 підприємства з іноземними інвестиціями, з них 11 підприємств із 100% іноземною інвестицією. Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій наростаючим підсумком на кінець 2012 року становив 535,0 млн дол. США. За річною динамікою росту прямих іноземних інвестицій за 2012 року склали 21,4 млн дол. США. Обсяг прямих іноземних інвестицій протягом 2013 року досяг суми 560,0 млн дол. США. В розрахунку на одного жителя в 2012 році іноземні інвестиції склали 7810 дол. США. Для порівняння: середнє значення цього показника по області в той період становило 1111 дол. США [5]. У 2014–2015 роках інвестиційна діяльність у Броварському районі зменшила свої темпи через складну військово-політичну ситуацію в Україні.

Отже, Броварський район Київської області є інвестиційно-привабливим. Це дозволить залучати додаткові зовнішні кошти для реалізації

проектів зі створення соціально-орієнтованих підприємств. Сприятливі кліматичні умови, близькість потужного наукового, фінансового і технічного центру — міста Києва та значна чисельність місцевих трудових ресурсів також створюють додатковий позитивний фактор при реалізації даної моделі розвитку цього регіону.

Література

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Соціоекономічний розвиток сільського господарства і села: сучасний вимір / [О. М. Бородіна, І. В. Прокопа, В. В. Юрчишин та ін.]; за ред. д-ра екон. наук, проф., чл.-кор НАН України О. М. Бородіної; НАН України; Ін-т екон. та прогнозув. — К., 2012. — 320 с.
3. Шанін О. В. Концепція село утворюючого підприємства в системі розвитку сільських територій / О. В. Шанін // Ефективна економіка. — Вип. 4, 2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3996&p=1>.
4. Кривобок П. В. Соціально-орієнтоване підприємство як модель соціально-економічного розвитку сіл України / Агросвіт. — № 14. — 2015. — С. 51–56.
5. Броварська районна державна адміністрація [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.brovary-rda.gov.ua/home/investicijna-dialnist>

Секція 10. ІНВЕСТИЦІЇ

Слатвінський Максим Анатолійович
*кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри
фінансів, обліку та економічної безпеки
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
м. Умань, Україна*

ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Вирішення проблем економічної безпеки підприємств в інвестиційній сфері пов'язується із розробкою та реалізацією їх інвестиційної політики, а результати її реалізації залежать від ефективності застосовуваної системи менеджменту. Належне управління інвестиційною діяльністю здатне забезпечити ефективне використання власних і залучених фінансових ресурсів і підтримання конкурентоспроможності підприємства.

Система інвестування на підприємстві (рис. 1) може бути відображена через сукупність джерел і механізмів формування його інвестиційних ресурсів, за допомогою яких воно реалізує власну інвестиційну політику. Прийняття рішень при цьому має базуватися на ретельній оцінці об'єктів фінансування та пріоритетах інвестиційної політики.

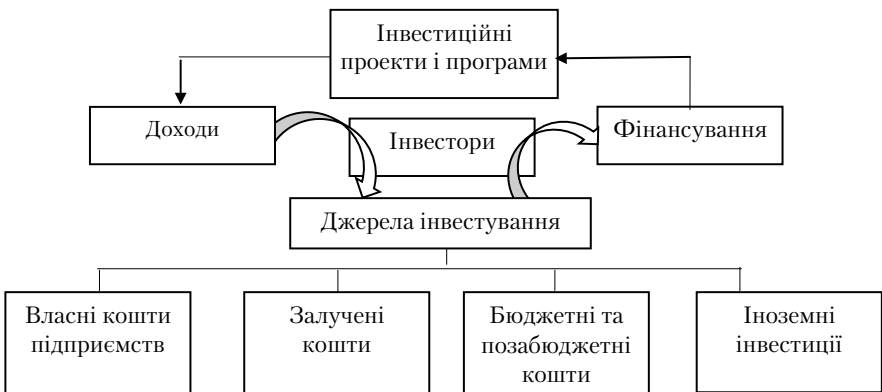

Рис. 1. Система інвестування на рівні суб'єктів господарювання

В останнє десятиліття основним джерелом фінансування інвестицій в Україні був прибуток підприємств з-за складнощів доступу до інших джерел інвестування. За даними офіційної статистики (за 2014 р.), 70,5% капітальних інвестицій фінансувались за рахунок власних коштів підприємств, через що постає питання розширення можливостей інвестування, в першу чергу, за рахунок цього джерела. Розміри прибутку, що вкладається у розвиток виробництва, можуть бути значно збільшені за рахунок наступних резервів:

1. Скорочення числа збиткових підприємств і суми збитків, хоча в останні роки їх частка і зменшилася (з 41% у 2010 р. до 33,7% у 2014 р.), однак величина збитків зросла (з 153,7 млрд грн у 2010 р. до 854,5 млрд грн у 2013 р.) [2].

До числа першочергових заходів з ліквідації збитковості підприємств відносяться: реструктуризація, перепрофілювання, банкрутство, зміна форми власності, стимулювання зростання обсягів виробництва, підвищення конкурентоспроможності продукції і зниження її собівартості шляхом проведення ефективної протекціоністської та антимонопольної політики, введення податкових і митних пільг.

2. Зниження податкових ставок. Збитковість підприємств має серед інших вагомий негативний наслідок — звуження фінансової бази інвестицій на розвиток виробництва і дивідендів. Низькі дивіденди призводять до падіння курсу акцій і ускладнюють залучення акціонерними товариствами коштів інвесторів шляхом емісії цінних паперів. З цих перспектив доцільно збільшувати прибуток, спрямовуючи його приріст на інвестиції в розвиток виробництва. При цьому в результаті застосування пільги з податку на прибуток, що спрямовується на розвиток виробництва, сума податку на прибуток в цілому не збільшиться.

3. Удосконалення системи формування прибутку. Зростанню фінансування інвестицій промислових підприємств перешкоджає існуюча в Україні нераціональна структура формування прибутку. Його основна частина формується і накопичується у фінансових установах, при чому він використовується на цілі, в основному не пов'язані з інвестиціями в реальний сектор економіки.

У економічно розвинених країнах світу основним джерелом фінансування інвестицій виступають амортизаційні відрахування (у різні роки від 50 до 80% валових інвестицій), тоді як в Україні в 2014 році лише 16,7%. З метою підвищення ефективності інвестиційної політики необхідно усунути протиріччя нормативно-законодавчої бази з реальними економічними умовами відтворення капіталу та налагодити практику перегляду норм амортизації адекватно сучасним термінам служби техніки.

Інвестиційна політика підприємств має ґрунтуватися на оптимальному поєднанні попередньої мобілізації внутрішніх інвестиційних ресурсів і отримання зовнішніх інвестицій на подальший розвиток.

Однак, поряд з перерахованими проблемами слабо розвинені механізми інвестицій через реалізацію цінних паперів. Аналіз динаміки залучення інвестицій в економіку України показує, що у 2014 році обсяг залучених інвестицій через інструменти фондового ринку нижчий за показник обсягу залучених довгострокових кредитів (29,01 млрд грн до 44,19 млрд грн) [2].

Окремим джерелом інвестування виступають ресурси вітчизняної банківської системи, однак скромні можливості вітчизняних кредитних організацій на даний час недовикористовуються в цілях розвитку реального сектора. Так, наприкінці 2014 року залишки на кореспондентських рахунках в банках досягали 33,3 млрд грн, що свідчить про наявність кредитних ресурсів у банківській системі, які поки не знаходять ефективного застосування [1].

Для активізації трансформації вільних банківських коштів в інвестиції в реальний сектор необхідно опрацювати механізм захисту прав інвесторів, договірно-правову частину інвестиційних відносин, форми страхування інвестицій тощо. У свою чергу, розширення кредитування промислових підприємств має бути націлене на реструктуризацію та модернізацію виробництва. Однак це буде визначатися багатьма факторами, одним з яких є сприятливе інвестиційне середовище.

Динамізм зовнішнього та внутрішнього інвестиційного середовища підвищує значення проблем удосконалення розробки та реалізації інвестиційної політики на макро- та мікрорівні.

Інвестиційна діяльність підприємств зіштовхується з рядом проблем, які пов'язані, насамперед, з незавершеністю інституційних та структурних перетворень в економіці держави. По-перше, активізація попиту на інвестиційні ресурси буде залежати від готовності національної економіки України до ефективної мобілізації внутрішніх інвестиційних ресурсів з метою їх використання в реальному секторі. Система фондів недержавного пенсійного забезпечення, що дозволяють мобілізувати фінансові ресурси для подальшого інвестування в реальний сектор, по суті, і не набула свого розвитку. Вітчизняна банківська система не готова до акумулювання значних обсягів коштів для використання їх у реальному секторі економіки.

По-друге, більшість вітчизняних підприємств не спроможні ефективно використовувати інвестиції через відсутність перспективних проєктів їх інвестиційного розвитку і недостатності кваліфікованого персоналу. В цьому напрямі доцільно було б на загальнодержавному рівні створити банк інвестиційних проєктів, а також систему проведення загальнодержавних і міжнародних виставок інвестиційних проєктів, пропонованих для реалізації приватним інвесторам.

По-третє, відносно низька прибутковість інвестицій порівняно зі спекулятивним бізнесом. Високий ризик інвестування в реальні активи не компенсується їх високою прибутковістю.

Отже, гарантуванню економічної безпеки підприємств має сприяти інвестиційна політика, яка дозволяє сформувати належну систему забезпечення інвестиційними ресурсами та слугуватиме постійному оновленню основного капіталу. Можна стверджувати, що в короткостроковій перспективі найбільш оптимальним шляхом забезпечення фінансування інвестицій є підвищення прибутковості підприємств, насамперед, за рахунок задіювання механізмів санації та банкрутства, зміни форми власності, стимулювання зростання обсягів виробництва, введення податкових і митних пільг.

Державна політика в цьому напрямі має зосереджуватись на трансформації вільних банківських коштів в інвестиції в реальний сектор, що вимагає доопрацювання механізму захисту прав інвесторів, договірно-правової частини інвестиційних відносин, форм страхування інвестицій тощо. У свою чергу, розширення кредитування промислових підприємств має бути націлене на реструктуризацію та модернізацію виробництва, однак це визначається багатьма факторами, одним з яких є сприятливе інвестиційне середовище.

Література

1. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>
2. Статистичний щорічник України за 2014 рік: довідкове видання / За ред. І. М. Жук. – К.: Держ. служба статистики України, 2015. – 586 с.

Щербан Тетяна Дмитрівна

*доктор психологічних наук, професор
Мукачівського державного університету
м. Мукачево, Україна*

Королович Оксана Омелянівна

*старший викладач
Мукачівського державного університету
м. Мукачево, Україна*

Гоблик Володимир Васильович

*доктор економічних наук, доцент
Мукачівського державного університету
м. Мукачево, Україна*

ФОРМУВАННЯ СПРИЯТЛИВОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ ДЛЯ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ У ТРАНСКОРДОННОМУ РЕГІОНІ

Активізація інвестиційно-економічного співробітництва та диверсифікація його напрямів у межах транскордонних регіонів, сформованих на кордоні між Україною та ЄС, значною мірою визначаються характером інвестиційного клімату в межах кожного з них. Це зумовлюється тим, що особливості інвестиційного клімату визначають масштабність інвестиційних проєктів, що реалізуються у відповідних транскордонних регіонах, чинять першочерговий вплив на пріоритетні напрями їхнього розвитку, а також забезпечують наявність позитивних стимулів для діючих та потенційних інвесторів щодо роботи на транскордонному ринку.

Інвестиційний клімат є також важливим чинником ефективної діяльності механізмів залучення прямих іноземних інвестицій у транскордонні регіони із третіх держав, насамперед із розвинених країн ЄС. Відтак, його роль у контексті поглиблення інвестиційно-економічного співробітництва у транскордонних регіонах в умовах євроінтеграції суттєво зростає. Особливо це стосується малого бізнесу, що найбільш ефективно забезпечує зайнятість населення в прикордонних регіонах України.

Однією з характерних особливостей формування інвестиційного клімату в прикордонних областях України є можливість збільшувати обсяги залучених іноземних інвестицій завдяки поліпшенню інвестиційного клімату, розвитку інституційного середовища та активізації транскордонної співпраці. З огляду на це, особливого значення для ефективної роботи місцевих органів влади з іноземними інвесторами набуває вивчення

та узагальнення відповідного світового досвіду, а також його адаптація до інституційного середовища кожного регіону.

Важливе значення з точки зору визначення рівня інвестиційної конкурентоспроможності регіону, участі малих підприємств, має дослідження найбільш ефективних механізмів реалізації регіональної інвестиційної діяльності. На думку деяких вітчизняних науковців, єдиною реальною можливістю отримати кошти для реалізації проектів з розвитку, модернізації, розширення існуючих виробництв, залученню підприємств, а також створення нових підприємств малого бізнесу є звернення саме до іноземних джерел інвестиційних ресурсів.

Особливо ефективно та дієво цей механізм може застосовуватися у прикордонних регіонах. Враховуючи розширення Європейського Союзу до кордонів України, західні області нашої держави (Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Чернівецька) отримують додаткові переваги та шанси у боротьбі за інвестиції провідних європейських компаній. Цьому сприяє як їх вигідне економіко-географічне розташування, так і наявний ресурсний, трудовий і природний потенціал. Відтак, при розробленні стратегії соціально-економічного розвитку та реалізації регіональної економічної політики в цих областях на чільне місце виходить проблематика формування сприятливого інвестиційного клімату, залучення населення до роботи в малих підприємствах.

Не зважаючи на те, що упродовж останніх років прямі іноземні інвестиції в економіку України та її прикордонних регіонів надходять, вони до цього часу не набули тієї значимості, яку мають для регіонального розвитку сусідніх країн, зокрема Польщі, Словаччини, Угорщини тощо. Відтак, іноземне інвестування залишається недостатнім, що обмежує можливості його використання як ефективного інструменту модернізації регіональних економік та залучення в прикордонні області України передових технологій та інновацій з держав ЄС.

Оцінюючи стан розвитку та роль механізму іноземного інвестування в українській регіональній інвестиційній діяльності, зазначимо, що іноземні інвестиції становлять у різних регіонах лише 3–8 відсотків від загальної кількості інвестованих коштів. Це свідчить про низьку зацікавленість іноземних підприємств до інвестування в економіку України та її регіонів, що є наслідком двох основних чинників: по-перше, високого рівня ризикованості інвестиційних операцій у державі; по-друге, низького рівня поінформованості закордонних інвесторів про перспективні об'єкти для інвестування в межах окремих регіонів.

До основних бар'єрів на шляху залучення іноземних інвестицій в економіку прикордонних регіонів України слід також віднести:

- політичну нестабільність, зумовлену наявністю дисфункціональних конфліктів у середовищі регіональних еліт;

- забюрократизованість та непрозорість дозвільної системи як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях;
- низький рівень захищеності прав інвесторів, неефективність судової системи, поширення рейдерства, що супроводжується низкою конфліктів між іноземними інвесторами та представниками регіональних еліт, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування в окремих областях України;
- відсутність достатньої кількості якісних інвестиційних пропозицій з боку органів місцевого самоврядування та підприємницьких структур;
- незадовільний стан комунальної і транспортної інфраструктури більшості регіонів нашої держави, невідповідність земельних ділянок, зокрема в частині забезпечення належної якості їх технічної інфраструктури;
- недостатнє інформаційне забезпечення та низька якість супроводу інвестиційних проектів на регіональному рівні.

З цього можна зробити висновок, що значний ресурс підвищення інвестиційної конкурентоспроможності регіонів України зберігається саме на рівні окремих регіонів, насамперед прикордонних, прилеглих до зовнішнього кордону ЄС. Для реалізації наявного інвестиційного потенціалу цих регіонів необхідно удосконалювати чинні механізми роботи з іноземними інвесторами, використовувати підприємницький досвід його жителів, а також створювати нові, з урахуванням передового досвіду розвинених держав світу. Саме це дозволить сформувати надійне підґрунтя для розвитку стратегічного співробітництва з іноземними інвесторами та забезпечити надходження довгострокових вкладень в реальний сектор регіональних підприємницьких структур. Основними проблемами інвестиційного клімату транскордонних регіонів, сформованих на кордоні між Україною та ЄС, залишаються слабкий розвиток прикордонної інфраструктури, передусім з огляду на недостатню кількість прикордонних пунктів пропуску, невідповідне інституційне забезпечення інвестиційної діяльності, низька якість людського капіталу та проблеми в розвитку підприємницького середовища прикордонних регіонів, що виливається в інертність транскордонного бізнесу. Удосконалення також потребує наявна науково-освітня база, насамперед у контексті підвищення рівня інноваційної спроможності вказаних регіонів.

Секція 11. ЛОГІСТИКА

Гринів Наталія Теодозіївна

*к.е.н., доцент кафедри маркетингу і логістики
Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

Горват Віра Юріївна

*студентка кафедри маркетингу і логістики
Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

ТОВАРОПРОСУВАННЯ НА ОСНОВІ ПРИНЦИПІВ ТЕОРІЇ ОБМЕЖЕНЬ

Теорія управління, незважаючи на свою сприйнятливість до нових ідей, завжди була і залишається наукою консервативною. І кардинальні нововведення далеко не відразу приймаються до уваги. Особливо ті з них, які не вписуються у звичні стереотипи свідомості. Теорія обмежень системи (ТОС) Еліяху Голдратта — інновація того ж класу, що і теорія відносності Ейнштейна, але у сфері економіки. Її принцип перетворення обороту в прибуток за 4 роки не сприймається як серйозне твердження. І лише ознайомившись з потужним прикладним інструментарієм, може зародитись віра в ефективність такого підходу.

Теорія обмежень (Theory of Constraints, TOC) розроблена ізраїльським вченим, фізиком за освітою, Е. Голдратом (Eliyahu Moshe Goldratt). Відповідно до даної теорії підприємство (організація) розглядається як система взаємопов'язаних процесами ресурсів, взаємодія яких має бути спрямована на досягнення мети організації — заробляти гроші. При цьому постачання, виробництво і збут розглядаються як ланки одного ланцюга, в кожному з яких можуть виникнути проблеми (обмеження), що знижують загальну ефективність функціонування підприємства. Обмеження — все те, що заважає підприємству досягти своєї мети [1].

Український бізнес активніше, ніж західний, освоює всі нововведення, тому ТОС вже від 2005 року впевнено увійшла на український ринок. Методологія теорії обмежень викликає цікавість серед підприємств різних галузей і бізнес-моделей, в тому числі логістичних та дистрибуційних.

ТОС виділяє такі небажані явища (НЖЯ) дистрибуційного бізнесу, які існували на Заході та актуальні для українських підприємців сьогодні [2]:

- високий рівень запасів;
- розкрадання товару;
- старіння товару на складі;
- часті крос-поставки між регіональними складами;
- багато замовлень відвантажуються не повністю;
- запаси, які містяться на регіональних складах, часто не відповідають реальному попиту в регіоні.

Ці небажані явища для підприємства, як правило, пов'язують з тим, що воно не робить інвестиції в інформаційні системи управління дистрибуцією та використовує традиційні способи управління.

Алгоритм практичного застосування ТОС формується таким чином [1]:

1. Пошук обмеження системи (компанії).
2. Рішення, як використати його «по максимуму».
3. Підпорядкування всього прийнятому рішенняю.

Обмеженням дистрибуційного підприємства є клієнти, які хочуть зробити замовлення, але не роблять цього через відсутність того чи іншого товару. Офіційні звіти, а також думки директорів українських дистрибуційних підприємств говорять про те, що 3–5% продажу втрачається через це обмеження. Щоб зрозуміти, наскільки вірна оцінка цих обмежень для будь-якого підприємства, необхідно відповісти на такі питання [3]:

1. Як часто клієнт, не знайшовши потрібного товару, заявляє про це представнику торгової точки?
2. Навіть якщо такий сигнал надходить, чи фіксується він як незадоволений попит?
3. Якщо фіксується, то як часто ця інформація передається наступній ланці ланцюга постачання?

Проблема наявності товару, який покупець бажає придбати, означає не використання обмеження максимально на свою користь. Виходячи з цього можна сформулювати наступне правило дистрибуції: тримати «достатні» запаси в «необхідному» місці в «потрібний» час.

На даний час найбільш популярним методом роботи виробника або дистрибутора національного масштабу є наступний алгоритм: постачальник (виробник, дистрибутор) реагує на замовлення клієнтів, які базуються на неточних прогнозах, неточних даних клієнта, поточному рівні запасу клієнта, на компромісі щодо наявності грошових коштів та компромісі щодо економії витрат на транспортування.

Кількість прийнятих компромісів, а також постійна неточність прогнозів спотворюють картину реального ринкового попиту. Також слабо впливає на просування товарів політика стимулювання збуту у вигляді знижок за обсяг, виконання планів за період та збут продукції, що

користується високим попитом. Як результат клієнт купує щось не зовсім затребуване на ринку, але за низькою ціною, і поступово формує досить високі запаси низькооборотної продукції, не отримуючи бажаного результату від своєї діяльності.

Тому необхідно перейти від дослідження замовлення клієнта до досліджень реальних продажів. При цьому в якості прогнозу варто використовувати тільки прогноз найвіддаленішої від споживача точки. Адже статистичні відхилення усереднюються і точність прогнозу, зробленого національним дистрибутором по всій Україні, буде як мінімум в шість разів вищою, ніж суми прогнозів кожного з сорока його дилерів. А це вагомий фактор для покращення прогнозу.

Загальне правило ТОС-дистрибуції (логістики) наступне: клієнт замовляє щоденно (інформація про продажі), а постачальник поповнює його запаси з більшою частотою [1]. При цьому рівень продажу зростає за рахунок скорочення незадоволеного попиту. З погляду замовників підприємства (дистрибуторів), привабливість ведення бізнесу завдяки цьому істотно збільшується: при в 2,5–3 рази меншому інвестованому капіталі його товарна програма приносить той же рівень доходу плюс усунений незадоволений попит та мінус повернення продукції з вичерпаним терміном придатності. Таким чином, рентабельність інвестованого капіталу клієнта підвищується як мінімум втричі.

Для відчутного поліпшення результатів необхідна зміна наступних парадигм [2]:

- припинення спроб прогнозувати попит на продукцію;
- зупинення синдрому «виштовхування»;
- зупинення синдрому великих партій;
- припинення практики економного розміру партії/замовлення;
- підпорядкування зусиль кожної ланки досягненню успіху всього ланцюга як єдиного цілого.

При впровадженні даних підходів підприємство отримує такі вигоди:

- потужності виробництва практично завжди буде достатньо для задоволення попиту;
- запаси кожної ланки будуть встановлені для задоволення попиту;
- замовлення клієнтів будуть відвантажені вчасно і в повному обсязі;
- повернень буде дуже мало або не буде зовсім;
- загальний рівень запасів в ланцюзі від виробництва до покупця суттєво знизиться;
- впровадження нових продуктів буде проходити швидше, так як в ланцюзі набагато менше застарілої продукції;
- зникнуть виробничі замовлення, які не ґрунтуються на реальному попиті;
- зменшиться чутливість ланцюга до змін зовнішнього і внутрішнього середовища;

– розшириться асортимент товарів.

Отже, впровадження методики теорії обмежень в дистрибуцію продукції дозволить суттєво збільшити продуктивність всієї системи товаропросування та збільшити показники прибутковості. При цьому дана теорія управління не вимагає значних капіталовкладень, що є позитивною стороною для дистрибуційного підприємства.

Література

1. Альшина С., Бочарський К. Теорія обмежень доктора Голдратта [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://korin-problem.blogspot.com/2011/09/theory-of-constraints-toc.html>
2. Голдратт Е. М., Кокс Дж. Мета: Процес безперервного поліпшення. Мета-2: Справа не в везінні. — М.: Логос, 2005 р.
3. Шмаков В. Развитие производственного планирования и интегрирование парадигм [Електронний ресурс] // В. Шмаков, А. Песин, В. Салганик, В. Жлудов, Г. Леднева. — Режим доступу: <http://www.tocpeople.com/2013/11/proizvodstvennoe-planirovaniye/>

Кузик Катерина Зіновіївна

студентка,

Національний університет «Львівська політехніка»

м. Львів, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ДРОНІВ [ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ ЛОГІСТИЧНОГО ПРОЦЕСУ]

У 2013 році, коли директор американської фірми-гіганта Amazon заявив про можливість використання дронів для доставки товарів, така заява з одного боку викликала бурю скептицизму, але з іншого — розпалювала інтерес аудиторії по всьому світу. Дрони (англ. *drone* — джміль) — це безпілотні літальні апарати [1]. Такі пристрої набули широкого використання у військових силах різних країн. Але в міру того, як обчислювальні системи стають все компактнішими, а акумуляторні батареї все якіснішими, з'явилася можливість створювати такі літальні апарати для повсякденніших речей. Зараз будь-хто може купити собі власний безпілотник, а їх конструювання у вигляді мультикоптерів (літальних

апаратів з декількома несучими гвинтами) робить управління такими пристроями досить простим.

Використання дронів з метою доставки речей залишається актуальною темою. Нещодавно Amazon підтвердили свої наміри щодо застосування безпілотників, випустивши рекламний ролик, у якому демонструвався приклад такого пристрою і бачення компанії, як він може використовуватися. Але не тільки американський гігант демонструє роботу у цьому напрямку. Так, наприклад, українська логістична компанія «Нова пошта» на конференції iForum, що проходила 16 квітня 2015 року в Києві, продемонструвала свій робочий прототип робота-кур'єра [2]. Тим не менш, технічні обмеження роблять застосування дронів для доставки товарів умовно перспективним. Зараз типові малі безпілотники на одному заряді акумулятора можуть знаходитися в повітрі 10–15 хвилин і переносити невеликі вантажі на відстані до кількох сотень метрів [2]. Крім того, використання таких пристроїв слабо регулюється законодавством, що вносить свою долю ризиків. Сукупність цих факторів не дозволяє назвати використання дронів цілком доцільним зараз, але досить перспективним з оглядкою на майбутнє і подальший розвиток технологій.

Тим не менш, такі маленькі роботи можуть бути використаними не тільки для доставки. Зараз вони часто комплектуються досить якісними камерами, а їхнє апаратне забезпечення дозволяє вести як постійну зйомку, так і трансляцію зображення на зовнішні пристрої у реальному часі. Це відкриває широкі можливості застосування дронів на складах. З їх допомогою можна:

- здійснювати моніторинг технічного стану складу;
- контролювати реальну завантаженість складського приміщення;
- відстежувати внутрішньоскладське транспортування і перевалку вантажів.

Контроль технічного стану складського приміщення має надзвичайно важливе значення. Тим не менш, процедура детальної перевірки складу досить трудомістка і часто потребує часткової, або навіть повної зупинки роботи складу, а отже виконується якомога рідше за крайньої необхідності [3, с. 280]. Безпілотник із засобами відеонагляду за допомогою оператора може досить просто робити детальну інспекцію стану складу, а спеціаліст потім по відеозапису може визначити проблемні чи сумнівні ділянки і точково їх перевірити. Такий підхід дозволить значно підвищити якість обслуговування складу та безпеку його експлуатації.

У великих складських приміщеннях з великим різноманіттям товарів, що там зберігаються, не завжди просто контролювати рівень завантаження окремих їх частин базуючись тільки на документації. В цьому випадку відеокартинка з реальним відображення стану завантаження

складських приміщень могла б стати додатковим фактором при прийнятті рішень щодо розподілу наступних партій товарів, чи послідовності відвантаження замовлень.

Відомо, що для внутрішньоскладського транспортування і перевалки вантажів складаються технологічні карти та технологічні графіки [3, с. 271]. Вони детально описують ці процеси і є ефективним засобом регулювання роботи складу. Тим не менш, дрони з засобами відеозапису могли б бути корисними для оцінки реального виконання описаного процесу, а також якості побудованих схем. Інформація, зібрана таким чином, могла б істотно вплинути на покращення внутрішньоскладських процесів.

Описані приклади є тільки частиною можливостей, які відкриваються при використанні малих безпілотних апаратів. Їх технічне забезпечення зараз дозволяє будувати алгоритми автономного польоту по наперед заданій траєкторії без участі оператора, або в реальному часі будувати трьохвимірну модель оточення. Враховуючи, що в межах складу використання таких пристроїв нормуватиметься внутрішніми правилами, вони не потребують багато ресурсів для своєї роботи і є безпечнішими ніж більшість технічних засобів на складах, дрони можуть знайти свою нішу у логістичних процесах і якісно їх покращити.

Література

1. Дрон. Безпілотний помічник чи шпигун. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://oksim.com.ua/index.php/234-dron-bezpilotnij-pomichnik-chi-shpigun>
2. Слідами Amazon: «Нова пошта» тестує доставку дронами. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://vcourse.ua/ua/business/novaya-pochta-testiruet-dostavku-dronami.html>.
3. Крикавський Є.В. Економіка логістики: навч. посібник / Є.В. Крикавський, О.А. Похильченко // — Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. — С. 273–282.

Секція 12. МЕНЕДЖМЕНТ

Мороз С.Г.

*к.е.н, доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування
Національний фармацевтичний університет,*

Буй К.К.

*магістрант кафедри менеджменту і адміністрування
Національний фармацевтичний університет
м. Харків, Україна*

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАЦІВНИКІВ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Соціальний захист є однією з ключових категорій соціальної політики. У загальному розумінні він являє собою комплекс організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на забезпечення добробуту членів суспільства в конкретних економічних умовах. Формування системи таких заходів пов'язане з необхідністю мінімізації наслідків прояву недосконалостей ринку та попередження пов'язаних з цим соціальних ризиків [3, с. 104].

В умовах ринкових відносин у розвинених країнах Європейського союзу та Америки соціальний захист населення займає важливе місце у системі державних гарантій щодо здійснення прав і свобод, життя та здоров'я людини [1, с. 145]. Саме тому одним із напрямків здійснення соціально-економічної політики України є соціальний захист населення, пов'язаний з різними шкідливими чинниками, що мають безпосереднє відношення і до працівників фармацевтичної галузі. Проте в умовах сьогодення в існуючій системі соціального страхування та соціального захисту практично не враховується специфіка галузі, зокрема і фармацевтичної галузі, через що відсутній механізм соціального захисту спеціалістів фармації та його нормативно-правове регулювання [2, с. 86].

Чинне законодавство України надає фармацевтичному працівникові чимало професійних і соціальних прав та пільг, проте здебільшого вони так і залишаються на папері. Існує безліч причин, що призвели до такого стану, серед них слід відзначити:

- відсутність системного підходу до правової охорони прав і законних інтересів суб'єктів відносин у сфері охорони здоров'я, зокрема фармацевтичних працівників;
- недостатнє фінансування галузі охорони здоров'я;
- відсутність чітких законодавчих механізмів реалізації певних прав фармацевтичних працівників;
- недостатнє знання фармацевтичними працівниками своїх прав та обов'язків, відсутність бажання відстоювати свої права за допомогою юридичних засобів.

Для вирішення виявлених проблем необхідно впровадження комплексу заходів, зокрема:

- 1) удосконалення законодавчого регулювання правового статусу фармацевтичних працівників у системі охорони здоров'я;
- 2) створення органу самоврядування фармацевтичних працівників;
- 3) удосконалення адміністративно-правового механізму захисту прав фармацевтичних працівників;
- 4) впровадження додипломної освіти та підвищення кваліфікації фармацевтичних працівників з правових питань з метою ефективної реалізації ними своїх професійних і соціальних прав та виконання обов'язків.

Отже, в сучасних умовах ринкової економіки необхідно приділяти більше уваги соціальному захисту працівників різних галузей виробництва, проте важливо проводити їх диференціацію за різноманітними шкідливими чинниками. Особливу увагу слід приділяти працівникам медичної та фармацевтичної галузі, оскільки законодавство захищає їх права лише на папері, а працюючої ефективної моделі соціального захисту немає. Внесення поправок та коректив в існуючі нормативно-правові акти, створення робочого органу фармацевтичного самоврядування, проведення інформаційних конференцій, щодо прав фармацевтичних працівників змінить недосконалість існуючої системи на краще.

Література

1. Демчак Р.Є. Соціально-економічний захист населення: теоретичний аспект / Р.Є. Демчак // Теоретичні та прикладні питання економіки. – Випуск 25. – С. 145–150.
2. Зарічкова М.В. Теоретичне обґрунтування необхідності удосконалення системи соціального захисту спеціалістів фармації в Україні / М.В. Зарічкова // Фармаком. – 2013. – № 3. – с. 76–86.
3. Скуратівський В. Соціальна політика / В. Скуратівський, О. Палій, Е. Лібанова. – К.: УАДУ, 2003. – 265 с.

Кіт А. В.

*Студентка 3 курсу, Факультет менеджменту та маркетингу
НТУУ «КПІ»*

Лазоренко Т. В.

*Доцент, кандидат економічних наук
НТУУ «КПІ»*

МОРАЛЬНЕ СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ

Кожна людина має потребу в суспільному визнанні і натхненні. Більшість керівників підприємств нехтують мотивацією власних працівників і кидають всі сили на вирішення проблем виробництва, організації та фінансів. Вважаючи, що матеріального стимулювання достатньо, вони не вважають важливою моральну мотивацію. Однак, не зважаючи на поширене судження, зарплата має щонайменший вплив на стимулювання праці робітників. Саме тому для підвищення ефективності праці дуже важливими є морально-соціальні стимули.

В першу чергу необхідне створення сприятливих умов для високопродуктивної праці, наприклад: достатня освітленість робочого місця, відсутність галасу та надання можливості підлаштувати місце роботи під себе.

Доволі часто для робітників є цікавим і важливим можливість відходу від монотонної, нудної організації роботи до більш творчої. Такий підхід дає працівникам можливості проявити себе. А роблячи свою роботу з любов'ю, підвищується і продуктивність робітників, і продуктивність виробництва [1].

Хорошим стимулом є вільний час. Наприклад, це може бути скорочений робочий день або збільшена відпустка, мета яких компенсувати підвищені фізичні чи нервово-емоційні витрати організму[2]. Цікавим рішенням є поділ відпустки на декілька під час року, чи одночасно зі шкільними канікулами. Вже доведено вченими, що люди, котрі відпочивають рідше ніж раз на 3 місяці, набагато менш продуктивні, ніж робітники, котрі мають таку можливість. Таким чином, підприємству вигідніше надавати оптимальний час для відпочинку своїм робітникам. Також ефективним є надання гнучкого, плаваючого графіку, що робить режим зручним і дозволяє займатися іншими справами.

Доволі часто керівники не замислюються над хорошими відносинами у колективі компанії. Однак це є одним із дуже важливих стимулів краще працювати для підлеглих. Дружні стосунки в компанії породжують позитивне ставлення до компанії як до своєї сім'ї. А це в свою чергу стимулює робітників краще працювати.

Передбачається також і протилежні стимули. Занадто м'яким керівником можуть маніпулювати. Тому при потребі необхідні покарання та осудження. Воно повинно бути своєчасним і негайно виконуватися. Однак карається конкретний вчинок [2].

Література

1. Шегда А. В. Менеджмент: [підручник] / А. В. Шегда. — К.: Знання 2004. — 687 с.
2. Лук'янов В. О., Мунін Г. Б. Організація готельно-ресторанного обслуговування: [навчальний посібник] / В. О. Лук'янов, Г. Б. Мунін. — К.: Кондор — Видавництво, 2012. — 346 с.

Кононенко Олена Сергіївна
студентка кафедри менеджменту
Національний технічний університет України «КПІ»
м. Київ, Україна

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ХЕДЖУВАННЯ ВАЛЮТНИХ РИЗИКІВ ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА

Однією з **актуальних проблем** ефективної організації зовнішньоекономічної діяльності для українських підприємств є задача формування валютної політики підприємства, що полягає, зокрема, в розробці заходів нейтралізації негативного впливу зміни валютних курсів, що прямо пропорційно залежать від зміни попиту і пропозиції на національному і міжнародному валютному ринку, зокрема шляхом застосування внутрішніх і зовнішніх інструментів хеджування (табл. 1).

Для розуміння механізму хеджування за допомогою форвардного контракту розглянемо приклад. ТОВ «Форнетті-Україна» очікує прихід експортної виручки у розмірі 1 млн євро через 1 місяць. У цій ситуації компанія несе значні валютні ризики, пов'язані зі зміцненням гривні, до моменту отримання виручки.

Тому, ТОВ «Форнетті-Україна» звертається до Банку для відкриття короткої позиції по форварду EUR/UAH (продає форвард) з номіналом 1 млн євро і терміном виконання 1 місяць.

Таблиця 1

Внутрішні та зовнішні інструменти хеджування валютного ризику

№	Метод	Особливості методу
Внутрішні інструменти хеджування		
1.	Розрахунки в національній валюті	Підприємство укладає угоди в національній валюті.
2.	Прискорення або відстрочка платежів	У випадку, коли підприємство очікує, що національна валюта зміцниться по відношенню до іноземної, підприємство може намагатись прискорити отримання платежу від контрагента (наприклад, надаючи знижку за ранній платіж).
3.	Неттінг платежів	Коли підприємство має частину експортної виручки і витрат в іноземній валюті — воно може використовувати внутрішній неттінг і хеджувати тільки відкриту частину позиції.
Зовнішні інструменти хеджування		
1.	Валютні форвардні/ф'ючерсні контракти	Угода, в якій майбутній курс обміну валют чітко фіксується при укладанні угоди в поточну дату. При укладанні валютного форварда на купівлю іноземної валюти компанія набуває зобов'язання купити іноземну валюту в майбутню дату за форвардній ціною, а друга сторона набуває зобов'язання продати іноземну валюту в майбутню дату за форвардній ціною.
2.	Валютні опціони	Угода, в якій компанією набувається право (а не зобов'язання) вимоги виконання конверсійної угоди в майбутню дату. Компанія сплачує іншій стороні премію за покупку опціону (або отримує премію у випадку продажу опціону іншій стороні).
3.	Валютні свопи	Угода про обмін у майбутньому платежами відповідно до визначених в контракті умов. Своп є одним з найбільш гнучких похідних інструментів і може бути розроблений під конкретні потреби компанії.

Розроблено автором на основі [2–3]

При поточному курсі EUR/UAH = 19,24 [1]. Банк купує у клієнта контракт з форвардним курсом 20,51 грн. Це означає, що ТОВ «Форнетті-Україна» зобов'язується конвертувати 1 млн євро в гривні через 1 місяць за курсом 20,51 гривні за євро. Банк, у свою чергу, купивши у клієнта форвардний контракт, зобов'язується купити у клієнта 1 млн євро через 1 місяць за курсом 20,51 гривні за євро.

Після укладення валютного форварда ТОВ «Форнетті-Україна» повністю захеджувала валютний ризик, пов'язаний з найближчим отриманням виручки в іноземній валюті, і знає точний курс конвертації через 1 місяць, основні сценарії зміни курсу представлені у вигляді табл. 2.

Щодо нашого прикладу, то в ситуації, коли підприємство хоче мати можливість продати експортну виручку в євро через 1 місяць за більш вигідним курсом, якщо рух курсу буде для неї сприятливим найбільш вигідним інструментом хеджування буде валютний опціон.

Таблиця 2

Розрахунок показників ефективності хеджування валютних ризиків ТОВ «Форнетті-Україна» за допомогою укладання форвардного контракту

№	Назва показника	Значення	
1	Вартість експортної виручки на день укладання контракту	19240000	
2	Комісія банку за відкриття короткої позиції по форварду	288600	
3	Сценарії зміни обсягу виручки від експорту на день приведення контракту в дію	EUR/ UAH =18,9	18900000
		EUR/ UAH =22,14	22140000
4	Вартість експортної виручки в результаті хеджування валютного ризику	EUR/UAH = 20,51	20510000
5	Втрати / прибуток підприємства без проведення процесу хеджування	EUR/ UAH =18,9	-340000
		EUR/ UAH =22,14	127000
6	Втрати / прибуток підприємства в результаті хеджування шляхом укладання форвардного контракту	EUR/ UAH =18,9	981400
		EUR/ UAH =22,14	

Розраховано автором

Припустимо, що при поточному спот-курсі EUR/UAH = 19,24 [1] – ТОВ «Форнетті-Україна» визначає для себе, що хоче мати можливість продати 1 млн євро через 1 місяць за курсом не менш 19,20 гривень за євро.

Для отримання такого права клієнт купує у Банку опціон з наступною специфікацією: тип опціону: пут опціон (право на продаж); номінал опціону: 1 млн євро; страйк опціону: 19,20 грн.; термін опціону: 1 місяць.

Банк котирує премію за опціоном: 0,5% від суми номіналу, або 50000 євро в абсолютному вираженні (клієнт виплачує премію при укладенні опціону).

В результаті укладання опціону ТОВ «Форнетті-Україна» здійснило процедуру хеджування валютного ризику по отриманню виручки на рівні 19,20 гривень за євро (табл. 3).

Таким чином, ми бачимо, що, уклавши опціон пут на EUR/UAH зі страйком 19,2 грн., ТОВ «Форнетті-Україна» захеджувало свій валютний ризик до рівня страйку і має можливість участі в сприятливому русі валютного курсу.

Таблиця 3

**Розрахунок показників ефективності хеджування валютних ризиків
ТОВ «Форнетті-Україна» за допомогою укладання опціонного
контракту**

№	Назва показника	Значення	
1	Вартість експортної виручки на день укладання контракту	19240000	
2	Премія банку за опціоном	96200	
3	Сценарії зміни обсягу виручки від експорту на день приведення контракту в дію	EUR/ UAH =18,9	18900000
		EUR/ UAH =22,14	22140000
4	Вартість експортної виручки в результаті хеджування валютного ризику	EUR/UAH = 19,2	19200000
5	Втрати / прибуток підприємства без проведення процесу хеджування	EUR/ UAH =18,9	-340000
		EUR/ UAH =22,14	290000
6	Втрати / прибуток підприємства в результаті хеджування шляхом укладання форвардного контракту	EUR/ UAH =18,9 (виконання опціону)	203800
		EUR/ UAH =22,1 (не виконання опціону)	2803800

Розраховано автором

Розглянемо варіант застосування валютного свопу для хеджування валютного ризику на практиці. Припустимо, ТОВ «Форнетті-Україна» по ряду причин має більше можливостей по залученню фінансування в євро, ніж у доларах, наприклад, у неї є конкурентна перевага при випус-

ку облігацій, номінованих у Євро. (по облігаціях в Євро підприємство сплачує купон у розмірі 2,5% на рік, а по облігаціях в доларах – 3,5%).

При цьому ТОВ «Форнетті-Україна» потребує фінансування в доларах, яке для неї більш дороге. Щоб вирішити це протиріччя, підприємство привертає 1 млн. Євро під ставку 2,5% річних шляхом розміщення облігацій, потім вступає у валютний своп.

При початковому обміні основними сумами ТОВ «Форнетті-Україна» передає Банку 1 млн. Євро, отриманих від розміщення облігацій, і отримує 1,22 млн доларів. Далі протягом всього свопу ТОВ «Форнетті-Україна» буде отримувати процентні платежі у розмірі 2,5% від 1 млн. Євро і направляти їх на виплату купонів за випущеними облігаціями. У свою чергу, виконуючи зобов'язання по свопу, ТОВ «Форнетті-Україна» буде виплачувати 3% річних від 1,22 млн доларів. Схематично описаний нами процес трансформації зобов'язань зображений на рис. 1.

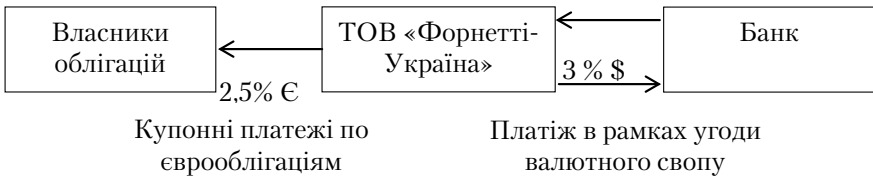

Рис. 1. Хеджування валютного курсу за допомогою валютного свопу

Чиста економія ТОВ «Форнетті-Україна» в результаті застосування свопу склала: $(0,035 - 0,03) * \$1\,220\,000 = \$61\,000$

Висновки. Науковою новизною представленого дослідження є демонстрація практичного застосування методу хеджування валютних ризиків. Результати проведеного дослідження доводять прикладну значущість методу в результаті розрахунку ефективності використання фінансових інструментів. Автором запропоновано власний погляд на систематизацію зовнішніх і внутрішніх інструментів хеджування. Напрямими подальших досліджень є розробка методики прогнозування валютних ризиків.

Література

1. Фінансовий портал Мінфін [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/arch/?nbu&2014-12-31>
2. Денисенко М. П. Кредитування та ризики: навчальний посібник. / М. П. Денисенко, В. М. Домрачев,. – К.: «Професіонал», 2008. – 480 с.
3. Петрашко Л. П. Валютні операції: навч. посіб. / Л. П. Петрашко. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К.: Знання, 2012. – 271 с.

Секція 13. МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

Борисенко Маргарита Валеріївна

*Студентка кафедри міжнародної економіки і світових фінансів
Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара
м. Дніпропетровськ, Україна*

Штанько Ольга Дмитрівна

*к. е. н., доцент кафедри міжнародної економіки і світових фінансів
Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара
м. Дніпропетровськ, Україна*

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ СИСТЕМ АВСТРАЛІЇ ТА СІНГАПУРА

Інтернаціоналізація й глобалізація світової економіки сприяють розвитку торгово-економічного обміну, розширенню валютних відносин між країнами. Гроші як світові гроші обслуговують зовнішню торгівлю і послуги, міграцію капіталу, переведення прибутків на інвестиції, надання позик і субсидій, науково-технічний обмін, туризм, державні і приватні грошові перекази. Валютні відносини здійснюються на національному і міжнародному рівні. Вони є організованими в рамках певної системи економічних відносин — валютної системи [1].

Особливості національної валютної системи визначаються ступенем розвитку і специфіки економіки, а також зовнішньоекономічних зв'язків тієї чи іншої країни. Тож для того, щоб дійсно оцінити роль валютної системи, та її складових у фінансовій системі, слід розглянути її на прикладі будь-якої країни в порівнянні із країною-конкурентом (табл. 1).

Австралійська валюта — австралійський долар, на рідкість волатильна і нециклічна валюта. Більшість провідних розвинених країн веде торгівлю в тандемі один з одним (частково завдяки тісним торговельним зв'язкам між ними), однак з Австралією все виглядає зовсім інакше. Обсяг експортних промислових товарів відносно малий, і велика частина австралійського експорту направлена в країни Азії. І хоча Австралія має певну ступінь незалежності від провідних країн світу, стан національної економіки перебуває в дуже тісному зв'язку з цінами на сировинні товари. У минулому волатильність цін на сировину викликала значні коливання курсу національної валюти [2].

Валютні системи Сінгапуру та Австралії [4, 5]

Критерії	Сінгапур	Австралія
Національна валюта	SGD, символ – \$ або S\$	AUD, символ – \$;
Режим валютного курсу	Керовано-плаваючий	Вільно плаваючий
Центральний банкомітент	MAS (Грошово-кредитне управління Сінгапуру)	Резервний банк Австралії
Склад офіційних золотовалютних резервів (млн дол.)	273 100	48 800
Механізм встановлення курсів	Грошово-кредитне управління Сінгапуру управляє курсом сінгапурського долара проти торгово-зваженого кошика валют основних торгових партнерів і конкурентів Сінгапуру. Склад кошика переглядається час від часу щоб врахувати зміни в торговельній структурі Сінгапуру.	Встановлюється в ході торгів на міжнародному валютному ринку залежно від попиту та пропозиції.

Процес контролювання процентних ставок і темпів зростання інфляції також ускладнюється великою залежністю Австралії від сировинних товарів і відносно нерозвиненою внутрішньої індустріальної базою. Це привело країну до великих і практично постійних дефіцитів платіжного балансу, які фіксуються із закінчення 2-ї світової війни [3].

На австралійський долар припадає половина угод «керрі-трейд» за участю єни. Процентні ставки в Японії дуже низькі по відношенню до австралійських, а часові пояси в країнах частково збігаються, тому активи, номіновані в національній валюті Австралії, привабливі для трейдерів, які застосовують стратегію «керрі-трейд». Враховуючи цю обставину, чутки про зміну процентних ставок в кожній із країн можуть надати непорівнянне вплив на обмінний курс [3].

В Австралії встановлено регульований, вільно плаваючий курс австралійського долара, і національна система валютного регулювання накладає незначна кількість обмежень на операції з національною або іноземною валютою, які в основному пов'язані із захистом національної фінансової системи і виконанням зобов'язань країни в рамках міжнародних угод з протидії «відмиванню грошей «і боротьби з міжнародним тероризмом [3].

За останніми даними австралійський долар виріс до 0.73 дол США в жовтні від 0.72 у вересні 2015 року. Австралійський долар має середній

курс у 0.76 дол США з 1993 по 2015 рік, досягнувши свого історичного максимуму у травні 2011 року він склав 1.10 дол США. Рекордно низький показник 0.48 дол США за 1 австралійський долар у березні 2001 року [6].

Серед особливостей Сінгапурської валютної системи є те, що перш за все, одним з основних факторів, що впливають на курс валюти є її вартість порівняно з вартістю валют інших торгових партнерів країни у валютному кошику. Валютне Управління Сінгапуру (ВУС) виступає в ролі центрального банку країни [4].

Крім цього слід розуміти, що сінгапурська національна валюта перебуває в «вільному плаванні», але не дивлячись на це, мається лімітований коридор, який не афішується. Для сінгапурського долара частим явищем є валютні інтервенції, за допомогою яких і регулюється курс долара в цьому коридорі. Однак приватні інтервенції значно ускладнюють процес торгівлі даною валютою [4].

Ще однією важливою складовою ціноутворення сінгапурського долара є переглядання у ВУС курсової вартості сінгапурського долара, з метою максимальної відповідності макроекономічним даним. У більшості випадків вплив на курс досягається шляхом випередження щодо макроекономічних даних (цінових індексів, ВВП). Так в період з 1998 року, курс сінгапурського долара коливався в діапазоні 1,6–1,8, що задовольняло ВУС. Управління може втрутитися у валютний ринок, щоб запобігти надмірні коливання валютного курсу [4].

Сінгапурський долар зменшився по відношенню до долара США на рівні 1.42 сінгапурських доларів за долар США в жовтні порівняно із 1.29 у вересні 2015 року. Середній курс сінгапурського долара складає 1.68 з 1981 по 2015 року. Історичний мінімум для сінгапурського долара — 2.31 у вересні 1985 року і рекордно високий рівень 1.20 сінгапурських долара за 1 долар США в липні 2011 року [7].

Отже, порівнявши фінансові системи Австралії та Сінгапура можна зробити висновок, що кожна з країн має ряд особливостей у різних сферах, а саме:

- Країни мають різний режим встановлення валютних курсів, зокрема у Австралії він вільно плаваючий, а в Сінгапурі — керовано-плаваючий за допомогою валютного кошика найбільших країн-партнерів;
- Політика валютного коридору в Сінгапурі періодично переглядається для того, щоб вона залишається в узгодженні з базовими основами економіки;
- Національна система валютного регулювання Австралії встановлює незначну кількість обмежень на операції з іноземною валютою, які в основному пов'язані із захистом національної фінансової

системи та виконанням зобов'язанностей країни щодо міжнародних угод із протидії відмивання грошей;

- Курс Австралійського долара багато в чому залежить від цін на сировинні матеріали.

Таким чином, кожна національна валютна система має ряд своїх особливостей і є органічною частиною системи грошових відносин окремих держав. Економічний розвиток країни та інтегрованість у сферу зовнішньоекономічних зв'язків визначають її положення у світовій валютній системі.

Література

1. Понятие валютной системы. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.grandars.ru/student/mirovaya-ekonomika/valyutnaya-sistema.html>
2. Основные валюты мира. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.uptrading.ru/main/internet_trejdning_na_finansovyh_rynkah/informacionnyj_blok_trejderainvestora/valyutnyj_rynok_forex/osnovnye_valyuty_mira/
3. Факторы, влияющие на курс Австралийского долара. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://forex.tm/ru/study/articles/448/>
4. Основные валюты мира: Сингапурский доллар. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://bankir.ru/kurs/s/singapurskii-dollar-10000585/>
5. Reserve Bank of Australia. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.rba.gov.au/>
6. Economic indicators: Australia. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.tradingeconomics.com/australia/indicators>
7. Economic indicators: Singapore. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.tradingeconomics.com/singapore/indicators>

Бутко М. В.
студентка кафедри ОХ та ГОР
НТУУ «КПІ»
м. Київ, Україна

ДИНАМІКА ЗМІНИ ОБСЯГІВ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ ТА В РОСІЇ

Загострення суспільно-політичних відносин між Україною та Росією, яке розпочалося наприкінці 2013 року, спричинило відчутні зміни у сфері зовнішньої торгівлі цих країн. Проаналізуємо статистику в зазначеній області за останній час.

Таблиця 1

Динаміка експорту та імпорту в Україні [1, с. 123–126]

Країна	Експорт			Імпорт		
	2010	2013	2014	2010	2013	2014
Білорусь	1899,2	1983,7	1617,1	2567,6	3605,3	3970,8
Іспанія	411,7	987,7	1166,6	468,6	863,5	607,6
Італія	2412,4	2357,6	2468,3	1390,3	2086,7	1509,0
Канада	73,3	57,4	72,6	160,2	243,1	191,5
Нідерланди	563,2	1041,3	1106,1	837,9	1062,3	763,9
Німеччина	1499,5	1603,8	1590,6	4605,3	6772,8	5361,5
Польща	1787,2	2547,8	2644,7	2788,8	4074,2	3070,8
Російська Федерація	13428,1	15077,3	9798,2	22198,0	23244,0	12700,0
США	807,3	888,3	667,9	1766,8	2759,2	1928,9
Угорщина	860,1	1557,0	1509,9	1214,6	1400,6	1464,0
Франція	476,9	690,5	532,7	1106,7	1729,9	1269,2

Збільшення обсягу експорту українських товарів може бути пов'язане з ростом зацікавленості країн Заходу у продукції українських виробників. Спад як експорту, так і імпорту в РФ останнім часом викликаний здебільшого активним впровадженням політики імпортозаміщення, яка вимагає збільшення обсягу товарів вітчизняного виробництва для задоволення власних потреб.

Як наслідок, якість товарів, вироблених в Україні, буде, у цілому, зростати, щоб відповідати більш жорстким стандартам тих країн, до яких

вони експортуються. Якість товарів російського виробництва, навпаки, може погіршитися здебільшого через відсутність конкуренції з боку експортованої до країни продукції.

Таблиця 2

**Динаміка експорту та імпорту
в Російській Федерації [2, с. 507–513]**

Країна	Експорт			Імпорт		
	2010	2013	2014	2010	2013	2014
Білорусь	18081	20228	19718	9954	13959	11786
Іспанія	4048	6027	4579	3042	4915	4344
Італія	27476	39314	35746	10043	14554	12723
Канада	1081	471	700	1485	1796	1500
Нідерланди	53974	70126	67962	4442	5837	5248
Німеччина	25662	37027	37124	26699	37917	32963
Польща	14936	19582	15932	5826	8326	7075
США	12320	11135	10679	11097	16502	18497
Угорщина	5355	6352	5140	3141	3007	2739
Україна	23148	23813	17114	14047	15791	10748
Франція	12420	9203	7578	10043	13012	10743

Література

1. Україна у цифрах 2014. Статистичний збірник – С. 123–126;
2. Россия в цифрах. 2015 г – С. 507–513.

Секція 14. ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА

Тимчишин-Чемерис Юлія Василівна
*к.е.н., Львівський інститут економіки і туризму
м. Львів, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТИЧНОГО ТА ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ

Оподаткування туристичного та готельного бізнесу є важливим джерелом податкового доходу для держав усього світу; має істотний вплив на загальний добробут країни, тому він здається порятунком для урядів, які зіштовхуються з бюджетними обмеженнями і дефіцитом. Міжнародний туризм виступає як головне джерело надходжень іноземної валюти. Дохід, отриманий від оподаткування даного бізнесу, може використовуватися на забезпечення суспільних благ, таких як поліпшення умов комунального обслуговування. З іншого боку, податки на туризм дуже істотні, тому підприємства туристичної галузі, міжнародні організації і споживачі туристичних послуг наполягають на скороченні кількості податків у туризмі і зменшенні ставок оподаткування [2].

Об'єкти туристичної індустрії, туристичні фірми й самі мандрівники у всіх країнах поряд з іншими учасниками ринку є об'єктами оподаткування. Проблеми, пов'язані з оподаткуванням у туризмі, стосуються розмірів платежів, які стягуються, запобігання ситуацій подвійного оподаткування, встановлення особливого податкового режиму й конкуренції податків. Деякі країни, стимулюючи зростання обсягів в'їзного іноземного туризму на національну територію, передбачають спеціальні заходи податкового заохочення для таких категорій відвідувачів. Однак, як правило, такі заходи стосуються повернення частини податків, сплачених при купівлі товарів у країні тимчасового проживання, і не торкаються процесу придбання туристичних послуг. Якщо туристична галузь загалом позитивно реагує на необхідність оподаткування, визнаючи подібну процедуру такою, що перебуває в межах цивілізованого підприємництва, то намагання перекласти на цю галузь тягар оплати значної частини державних витрат шляхом збільшення податкових ставок викликають рішучий протест у представників туріндустрії. Представники ж податкових органів найчастіше вважають подібні заходи не тільки мож-

ливими, а й необхідними, пояснюючи підвищення податкових ставок різними причинами: більшою купівельною спроможністю туристів, у тому числі іноземних, порівняно з місцевим населенням, підвищеним споживанням туристичною галуззю найцінніших ресурсів, тощо. Застосування підвищених ставок податків у готелях класу «люкс» набуло поширення повсюдно, як і застосування підвищених ставок оподаткування й плати за землю в центральних міських кварталах чи курортних районах[3].

Світова організація туризму ідентифікувала сорок різних типів податків, що відносяться до туристичного сектору у розвинутих країнах і в країнах, що розвиваються. Із цих податків, 15 накладені на підприємства туристичної галузі (таблиця 1) [2].

Таблиця 1

Податки, які сплачує туристичний бізнес

№	СЕКТОР	НАЗВА ПОДАТКУ
1	Авіаперевезення	Податок за використання палива
2	Готелі / розміщення туристів	Податок з обороту
3		Оподаткування додаткових пілг
4		Платіжна відомість
5		Мито та акциз
6	Ресторани	Податки на лікєро-горілчану продукцію
7	Дорожні податки	Податок на паливо
8	Прокат автомобілів	Торгівельне мито
9	Автобуси міжміського сполучення	Специфічний додатковий податок
10		Торгівельне мито
11		Оподаткування туристичного транспорту
12	Навколишнє середовище	Податок на екотуризм
13		Податок на викиди вуглецю
14		Податок на викиди сміття
15	Азартні ігри	Оподаткування ігрової ставки (betting tax)

Податки, які сплачує клієнт (турист): 1) Податок на виїзд / в'їзд (дозвіл на мандрівку/віза, податок для іноземного туриста/ податок з резидента країни на виїзд); 2) Мандрівка літаком (збір за перевезення на авіа судні (air passenger duty), податок на авіаквиток); 3) Аеропорти/ Морські порти/Дороги (податок на від'їзд, податок на пасажирське обслуговування, податок на безпеку аеропорту, податок за паркування, транзитні податки, податок на туристичний похід/ альпінізм); 4) Готелі/ розміщення туристів (податок з ліжко-ночей, податок з ліжко-днів, орендний податок, додатковий прибутковий податок, податок з обороту, податок на продажі,

податок з обслуговування, оподаткування готелю, ресторану, диференційована ставка ПДВ, оподаткування тимчасової кімнати, податок на розміщення у готелі); 5) Ресторани (податок з обороту/ПДВ); 6) Дорожні податки (дорожні мито, витрати); 7) Прокат автомобілів (податок на бензин/дизпаливо, муніципальний місцевий податок); 8) Автобус (торгівельний податок, оподаткування туристичного транспорту); 9) Відвідування визначної пам'ятки (податок на відвідування визначної пам'ятки); 10) Азартні ігри (ПДВ та податок з продажу, податок на казино).

За даними Всесвітньої ради з подорожей і туризму, приблизно 50% податків від туризму формується за рахунок таких податкових надходжень, як ПДВ і податок з продажу, 35% припадає на податки з персоналу підприємств туристичної сфери й 15% дає податок з прибутку. А, за даними Державної фіскальної служби України суб'єктами туристичної діяльності у I кварталі 2015 року сплачено податків та зборів до зведеного бюджету понад 322,4 млн грн., що на 7,4 млн грн. менше ніж у аналогічному періоді 2014 року. Надходження від сплати туристичного збору у вказаному періоді зменшилися на 0,4 млн грн. у порівнянні з I кварталом 2014 року та склали близько 6 млн грн.

До недоліків оподаткування туристичного бізнесу належать: 1) податки, накладені безпосередньо на туристичний сектор, іноді важко обґрунтувати. Розмір стягнутого податку може бути невеликим, але податок може мати істотний негативний вплив на сектор туризму, з наслідками для всієї економіки. Це трапляється особливо з податками, які накладені безпосередньо на туристів, такими як плата за візи. Високі ставки обов'язкових податків можуть бути перешкодою до відвідування країни. Для країн, де туризм складає головну частину економіки, це може негативно вплинути на рівень зайнятості населення і платіжний баланс та привести до повного скорочення рівня економічної діяльності;

2) втрата доходу. Фінансові ефекти від розвитку туризму будуть відрізнятися у різних країнах, це має три головні причини. Перша, ефекти залежать від політики уряду. Якщо уряд хоче збільшити податкові надходження, то податкові ставки будуть високими. З іншого боку, якщо уряд хоче розвинути туристичний сектор, — податкові ставки можуть бути низькими. Також деякі уряди використовують субсидії для аеропортів та інфраструктури автостоянок, створюють інвестиційні стимули для підприємств. Друга, фінансові ефекти також залежать від того наскільки є важливий туризм для економіки. Очевидно, чим вище внесок туризму в економіку, тим вище будуть податкові надходження від туризму. Третя, число і типи ін'єкцій в інші сектори економіки і витoki економіки, що викликає сектор туризму, також важливі. Як правило, ін'єкції мають тенденцію збільшувати урядовий дохід, а витoki приводять до скорочення доходу. Далі, відплата. Оподаткування збільшує дохід, але, як і у випадку торгових подат-

ків, якщо уряд відчуває, що інший уряд незаконно збільшує податки для його громадян, то це породжує відплату уряду країни. Наприклад, Кенія і Танзанія запровадили візу для британських громадян у відплаті на запровадження плати за візи до Великобританії для їхніх громадян. Відплата завжди є погрозою, має негативні результати для добробуту обох країн [2].

У загальнодержавній системі податків і обов'язкових платежів, які сплачують підприємства готельного господарства в Україні, найбільш вагоме значення мають податок на додану вартість і податок на прибуток, а в системі місцевих податків і зборів — готельний збір. Слід зазначити жорстку уніфікацію розмірів цих податків щодо всіх підприємств готельного господарства й практично повну відсутність будь-яких податкових пільг.

На сучасному етапі з усієї сукупності підприємств, які надають готельні послуги в Україні, у пільговому становищі перебувають лише підприємства, які мають право й можливість реалізувати послуги іноземним громадянам, що створює для них низку економічних переваг: можливість формування спеціальних валютних фондів, які забезпечують розвиток власної матеріально-технічної бази на більш високому якісному рівні й підвищення кваліфікації робітників шляхом стажування за кордоном, а відтак підвищення прибутковості за рахунок досягнення більш високого рівня сервісу й комфортності. Високий ступінь залежності розмірів додатково отриманих доходів від загальної чисельності іноземних клієнтів стимулює дані підприємства інвестувати отримані кошти у подальший виробничий розвиток. Решта підприємств, які не мають об'єктивних умов для обслуговування іноземців і не мають валютних рахунків, позбавлені будь-якої економічної підтримки. Врешті, зношені основні фонди багатьох із них не забезпечують умов для створення достатнього рівня сервісу, що зменшує попит і послуги проживання, а, отже, негативно, впливає на кінцеві показники фінансово-експлуатаційної діяльності. Створення сприятливих економічних умов функціонування для всіх підприємств готельного господарства, потребує удосконалення системи їх оподаткування [1].

Податки з туристичного і готельного бізнесу в сукупності є вагомим внеском у формування державних бюджетів багатьох країн, особливо тих, де цей бізнес є провідним. Подібне трактування до деякої міри суперечить потребам самої туристичної галузі, насамперед, у сфері залучення інвестицій, оскільки інвестиції найчастіше асоціюються з податковими пільгами. Водночас ухилення від податків через сильний податковий тягар і слабкість контрольних органів призводить до того, що прибуткові податки й податки на угоди не дають очікуваних результатів. У багатьох країнах податки й збори на туризм розглядаються як компенсація з боку туристів за споживання невідновних місцевих туристичних ресурсів. Якщо ці податки й збори скасувати, нормальне існування самих туристичних ресурсів у перспективі буде поставлено під загрозу. Фінансові адміністрації

деяких країн відзначають, що доходи іноземних туристів є у кілька разів вищими, за доходи місцевого населення, тому цілком справедливо застосовувати до них різні ставки оподаткування й інших зборів. Крім того це здебільшого зачіпає інтереси найбільш забезпечених туристів і здається менш проблематичним, аніж оподаткування доходів власних громадян. Подібні заходи, негативно впливають на стан іноземного туризму, підвищуючи вартість життя для туристів у даній країні й скорочуючи їхню купівельну спроможність. Туристи, для яких ціновий фактор має вирішальне значення (хоч це далеко не всі туристи), можуть обрати дешевший напрямок, де податки менші й збори поміркованіші. Однак оцінити емпіричним шляхом обсяг втрат від зниження туристичного потоку внаслідок подібних дій фінансових органів досить складно, оскільки прямий зв'язок не простежується, і туристи продовжують їхати в ті країни, де туризм як вид діяльності обкладається високими податками. Очевидно, що податки й збори — далеко не єдиний фактор, що негативно впливає на вибір напрямку. Визначальними критеріями при виборі напрямку подорожі слугують економічна й політична ситуація в країні. У деяких країн, які розвивають туризм, для інвестицій у туристичний сектор передбачені податкові пільги. Найчастіше застосовуються повернення капіталовкладень за ставками, які значно відрізняються від ставок для інших видів кредитування, віднесення втрат початкової стадії проекту на період одержання прибутку від проекту (відтермінування платежів), податкові й митні пільги щодо поставок для проекту устаткування, яке не виробляється в країні. Пільги надаються за умов інвестування в пріоритетні проекти, залученню місцевого персоналу, його навчання тощо. Однак поєднання фінансових пільг із жорсткою податковою політикою стосовно іноземних туристів може призвести до наслідків, прямо протилежних очікуванім. Податкова політика, відповідно до якої на іноземних туристів покладається відшкодування витрат на просування національного продукту, може призвести до переорієнтації туристичних потоків і, як наслідок, до падіння оборотів підприємств, які були об'єктом недавніх інвестицій [3].

Література

1. Агафонова Л. Г., Агафонова О. Є. Туризм, готельний і ресторанный бізнес. / Л. Г. Агафонова О. Є. Агафонова — К.: «ЗНАННЯ УКРАЇНИ», 2002. [Електронний ресурс] <http://buklib.net/books/26590/>
2. Діденко А. В. Система оподаткування туристичного бізнесу в Україні Економіка. Управління. Інновації. — 2010. — № 1 (3). [Електронний ресурс] <http://infotour.in.ua/didenko2.htm>
3. Мальська М. П. Економіка туризму: теорія та практика [текст]: підручник. / М. П. Мальська, М. Й. Рутинський, С. В. Білоус, Н. Л. Мандюк. — К.: «Центр учбової літератури», 2014. — 544 с.

Секція 15.

ПРОБЛЕМИ МАКРОЕКОНОМІКИ

Эльнур Абиль Оглы Мамедов
Доктор философии по экономике
Азербайджанский Университет Кооперации
Азербайджанская Республика, город Баку

АСПЕКТЫ ПООЩРЕНИЯ ИНТЕРЕСОВ ЭКСПОРТНООРИЕНТИРОВАННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В АГРАРНОМ СЕКТОРЕ ЭКОНОМИКИ

Расширение процессов глобализации, происходящие в современных условиях в мировом масштабе, значительно влияют на экономику каждой страны. Это влияние, в первую очередь, направлено на развитие национальной экономики и ее отдельных сфер и в целом усиливает зависимость национальной экономики от мировой рыночной конъюнктуры. Деструктивные проявления процесса глобализации оказывают серьезное влияние, в первую очередь, на национальные экономики развивающихся стран. Именно такие цели как уменьшение этого влияния и в целом обеспечение равноправной интеграции страны в мировую экономику, считаются важными условиями установления приоритетов государственной политики.

А уровень экономического развития сельского хозяйства и аграрного сектора в целом, считающегося важной неотъемлемой частью не нефтяного сектора экономики страны, низкая. С целью устранения существующих диспропорций в развитие экономики и обеспечения ее сбалансированного развития, следует, обеспечить выделение средств из экспортных доходов к не нефтяному сектору, в том числе и аграрному сектору. Именно в таких условиях возможно обеспечение сбалансированного развития в структуре экономики. А привлечение в аграрный сектор экспортных доходов должно быть осуществлено путем реализации целевых инвестиционных программ в сельское хозяйство. Это одновременно способно обеспечить и переход от экстенсивного развития к интенсивному развитию. Наряду со стимулированием сельского хозяйства, применения в первую очередь самых последних достижений научно-технического прогресса, это дает возможность значительного влияния на повышение инновационной направленности производства в сельском хозяйстве

и увеличении стойкости аграрного сектора к конкуренции. В современных условиях глобализации, где происходит свободное передвижение товаров, капитала, технологий, рабочей силы и иных ресурсов, обуславливается необходимость производства в каждой стране конкурентоспособной продукции и укрепления их позиций на внутреннем и внешнем рынках. Поэтому целенаправленное ориентирование существующих и потенциальных экспортных доходов на развитие аграрного сектора, может также выступать одним из первичных условий создания конкурентоспособного производственного процесса в этом секторе экономики.

Рассматривая стратегические цели Концепции Развития «Азербайджан 2020: Взгляд в будущее», утвержденное Указом Президента Азербайджанской Республики № 800 от 29 декабря 2012-го года и считающегося наглядным примером вступления на качественно новый уровень социально-экономической политики, осуществляемой в стране, можно наглядно увидеть в стране достойного уважения место среди приоритетов Концепции занимают такие вопросы как экспортоориентированное экономическое развитие и развитие аграрного сектора. Здесь, основанные на таких принципах, как запланированное достижение уровня объема экспорта, приходящего на каждого человека по не нефтяному сектору экономики страны в 1000 долларов США и с целью реализации этого, осуществления эффективного государственного регулирования, которое должно обеспечить здоровую конкуренцию при рыночной экономике, трансформацию экономики в экспортной направленности, которое сможет образовать высокую дополнительную стоимость, основываясь на эффективном использовании энергетических ресурсов и комплексного подхода социально-экономического развития нашли свое отражения и достойны уважения моменты.

А направление экспортных доходов в аграрный сектор, способно сыграть своеобразную потенциальную роль в развитии не нефтяного сектора экономики страны, выделяется своей стратегической значимостью. Реализация этим путем целевых финансовых программ, может создать выгодное условие для включения сельского хозяйства в эффективный широкий воспроизводственный процесс и обеспечения в той сфере динамичного социально-экономического развития. Также в этих рамках, возможно, повышать удельный вес производства местных продуктов питания на внутреннем рынке, за счет интенсификации производства, что может внести свой значительный вклад в дело обеспечения продуктовой безопасности страны.

Любое экономически эффективное производство, в конечном счете, выступает как основной фактор при международном распределении труда. Специализация стран и низкий уровень расходов на продукцию и услуги, в конечном итоге, приводит к получению еще большего дохода от экспорта отдельных продукций. [4; 63] Если подойти именно с этой точки зрения,

специализация производства, а также достаточно высокий экономический потенциал, связанный с ее развитием, в конечном итоге создают благоприятные условия для расширения экспортной деятельности и получения от этого процесса доходов в высоком объеме. Проведенные исследования показывают что, увеличение доходов, получаемых от экспортной деятельности, в первую очередь, непосредственно зависят от специализации производства, наличия природных богатств и текущей структуры экспорта.

Расширение экспортной деятельности, в конечном итоге считается важным средством обеспечения в стране широкой экономической безопасности. Так, увеличение объема продукции, экспортируемых за пределы страны, приводит к образованию положительного сальдо платежного баланса. А образование положительного сальдо платежного баланса, естественно играет важную роль в увеличении объема поступления валюты в страну. Если взять, в общем, экспортная деятельность не является только деятельностью, направленной на получение дохода, она также является политически-экономическим явлением, имеющим, одновременно, важное стратегическое значение. В этом смысле, выводя на мировой рынок продукцию с высокой конкурентоспособностью, можно занять господствующее положение в отдельных сегментах существующего рынка, что играет исключительную роль в обеспечении национальной, в том числе и экономической безопасности страны в целом.

Опыт мировых стран показывает, что экспортная деятельность еще и является важным средством увеличения объема пополнений в государственный бюджет, в отдельных странах осуществляется выделение субсидий на деятельность, направленную на экспорт. В общем, выдача субсидий на экспортную деятельность, наряду с созданием благоприятных условий для расширения экспортного потенциала, считается главным средством стимулирования экспорта и увеличения его объема. В особенности, в странах Западной Европы, в целях формирования альтернативного экспортного сектора, широко используются дотации, посредством осуществления экспорта продукции в отдельных сферах и в то же время с экономической стороны влияют на увеличение объема экспорта. С этой точки зрения, в странах, входящих в Европейский Союз, на стимулирование сельского хозяйства и экспорта продуктов питания, с государственной казны направляются большие средства. В общем, экспортные субсидии на самом деле, выдаются производителю экспортируемых товаров и субъектам, осуществляющим его реализацию, с целью компенсации определенной части их расходов производственного, оборотного и иного содержания. А расширение экспортного потенциала за счет увеличения экспортных субсидий, в конечном счете, создают выгодные условия для обеспечения стойкости к конкуренции товаров, экспортируемых на внешние рынки. Кроме этого, субсидии на экспорт еще и играют важную роль

при непосредственном финансировании процессов научно-исследовательского характера и все это, в конечном итоге, приводит к применению в производстве самых последних достижений научно-технического прогресса. Направление средств на применение самых последних достижений научно-технического прогресса, выделенных для субсидирования экспорта, в итоге, наряду с созданием условия для модернизации экономики, еще и имеет особенно важное значение в реализации конкурентоспособного производства. Одним из важных средств субсидирования экспорта, является выдача льготных кредитов с целью расширения производства, хозяйственным субъектам, осуществляющим экспортную деятельность. Выдача льготных кредитов, в конечном итоге, стимулирует хозяйствующий субъект, осуществляющий экспортную деятельность, приводит к увеличению производительности и к завоеванию новых рынков.

Исторически основу экспортной деятельности в целом составляли процессы специализации. С этой точки зрения, в социально-экономической жизни страны, насыщенность природными ресурсами, играя важную роль, в то же время оказывает важное влияние на увеличение бюджетных доходов. Насыщенность природными ресурсами, оказывает непосредственное влияние на увеличение экспортных доходов стран и различных регионов в целом. На сегодняшний день получение еще большего дохода от экспортной деятельности на мировом рынке, в первую очередь обеспечивается за счет реализации промышленных и наукоемких продуктов. Кроме этого, экспорт природных ресурсов, как в виде сырья, так и полуфабрикатов, позволяет получить определенные доходы. Но следует учитывать что, вывод на внешние рынки природных ресурсов и доходы, получаемые от этого, на более низком уровне, чем доходы, получаемые от процесса вывода на рынки наукоемких продуктов. А это связано с тем что, реализация сырья и полуфабрикатов не приводит к какому либо промышленному процессу и в то же время выход товаров на рынки обеспечивает получение еще более высоких доходов и при этом получению еще больших экспортных доходов. Развитые страны уже выходят на мировой рынок как экспортер конечного промышленного товара, а развивающиеся страны экспортируют на мировой рынок только нефть и другие природные ресурсы и взамен превращаются импортеров с мирового рынка промышленных товаров, в том числе и с наукоемких.

Отраслевая структура экспорта также оказывает непосредственное влияние на формирование экспортных доходов. В конечном итоге отраслевая структура экспорта выступает как важный фактор образования своеобразных изменений в связи с зависимостью экспортных доходов от рыночной конъюнктуры. Так, вне зависимости от конъюнктурных колебаний, происходящих на мировом рынке за счет расширения процессов диверсификации экспорта, можно получать в стабильном объеме доход.

Анализ показывает что, по существу, только большой удельный вес топливных продуктов в структуре экспорта, в конечном итоге приводит к воздействию конъюнктурных колебаний в том или ином виде.

Роль экспортных доходов в экономическом развитии, в первую очередь, определяется осуществлением широкого воспроизводственного процесса и созданием выгодных условий для его расширения. Расширение экспорта и увеличение экспортных доходов, в конечном итоге непосредственно влияет на увеличение темпов развития отдельных отраслей, в том числе и особенно слабо развитых сфер экономики. За счет увеличения экспортных доходов, также достигается финансирование мер, направленных на развитие социальной инфраструктуры экономики. Предотвращение конъюнктурных колебаний, связанных с увеличением экспортных доходов, в первую очередь непосредственно зависит от расширения отраслевых структур экспорта. Наряду с этим, следует осуществить и меры, направленные на целеустремленное и эффективное использование на отраслевых и территориальных участках экономики существующих экспортных доходов.

На современном этапе развития, Азербайджанская Республика, наряду с обеспечением своей энергетической безопасности, в целом играет важную роль и в удовлетворении потребностей мира в энергоресурсах. А реализация мер, направленных на обеспечение продовольственной безопасности страны, сыграла непосредственную роль при направлении в целом экспортных доходов в сельское хозяйство и взаимодействующего с ним аграрный сектор. В этот момент следует, отметить что, с Указом Президента Азербайджанской Республики № 3004 от 25 августа 2008-го года «Государственная Программа гарантированного обеспечения продовольственными продуктами населения Азербайджанской Республики в 2008–2015 гг.» достигнуты успехи при ее исполнении. Именно за счет увеличения объема экспортных доходов, в нашей стране осуществляются меры, направленные на уменьшения уровня бедности и связанные с устойчивым развитием. Так, с этой целью была утверждена «Государственная Программа по уменьшению бедности и устойчивому развитию Азербайджанской Республики в 2008–2015 гг.» Указ Президента Азербайджанской Республики от 15 сентября 2008-го года № 3043.

Следует учесть что, увеличение объема экспортных доходов, по существу, оказывая непосредственное влияние на формирование доходов государственного бюджета, наряду с этим оказывает непосредственное влияние на повышение объемов производства в стране и повышению уровня развития социальной инфраструктуры. В то же время огромная роль экспортных доходов и в устранении отраслевых диспропорций в экономике. В экономике за счет увеличения экспортных доходов осуществляются меры, направленные на обеспечения внутреннего баланса

и эти меры, в конечном итоге, создают благоприятные условия для ускорения динамичного развития экономики. На сегодня для нашей республики одним из важных вопросов является достижение необходимых изменений в структуре экспорта, а также увеличение объемов экспортных доходов, поступающих в страну с обеспечением диверсификация экспорта и расширение источников его формирования.

Мировая практика показывает, что существуют хозяйственные механизмы, влияющие на увеличение экспортных доходов и эти механизмы, в первую очередь, отождествляют в себе формы и методы регулирования и стимулирования социально-экономических процессов. На самом деле меры, направленные на увеличение экспортных доходов, носят комплексный характер. Этому комплексу, в первую очередь, можно отнести организационно-правовые процедуры, а также количественные и качественные параметры экономического развития, которые непосредственно относятся к процессам производства, распределения, обмена, и потребления.

Осуществление мер, направленных на формирование экспортных доходов и в это же время на их увеличение, в конечном счете, выступает как главный фактор ускорения экономического развития. Это в первую очередь связано с тем что, на фоне увеличения экспортных доходов обеспечивается быстрое движение капитала, на передний план выдвигается реализация межотраслевой и внутриотраслевой конкуренции. Экономические механизмы, направленные на увеличение экспортных доходов, в первую очередь, должно быть направлены на регулирование существующих пропорций производства в мировом масштабе. Как известно, конъюнктурные колебания, происходящие в мировой экономике, на самом деле, в целом зависят от уровня спроса и предложения на мировом рынке. [5; 347] Правда, на этот процесс в значительной мере воздействуют также специализированные транснациональные корпорации. Именно с этой точки зрения, устойчивые изменения и колебания, происходящие в конъюнктуре мирового рынка, являются его характерной особенностью.

Увеличение экспортных доходов непосредственно зависит от организационных структур в мировой хозяйственной системе. С этой точки зрения, как главный элемент мировой хозяйственной системы, происходящие конъюнктурные колебания на мировом рынке, в том числе и на внутренних, внешних и международных рынках во всех странах, характеризуются как основной фактор. Как известно, рынок в целом, выступает как масштаб распределения труда и также индикатор общественного потребления. С этой точки зрения, объем товаров и услуг, экспортируемых на международный рынок товаров и услуг, на самом деле непосредственно зависит от ассортимента продукции и потребностей общества. Естественно, для увеличения экспортных доходов, важно и формирование необходимых систем инфраструктуры. Поэтому, на самом деле, фор-

мирование потенциального спроса по тем или иным товарам, экспортируемых на международные рынки, в первую очередь, непосредственно связано с правильным установлением информационных систем. Вернее, получение информационных систем, связанных с внутренними потребностями, естественно, выступает как главный фактор, обуславливающий конъюнктурные колебания на мировом рынке.

Особенно в условиях глобализации увеличение экспортных доходов, на самом деле непосредственно зависит от среды свободной конкуренции. Как известно, центральным звеном в мировой экономике, считается среда свободной конкуренции. [5; 153] А среда свободной конкуренции, в первую очередь, формируется на основе свободных взаимных отношений между производителем и потребителем и характеризует взаимные отношения между спросом и предложением.

Для увеличения доходов, получаемых от экспортной деятельности, со стороны государства должны быть предприняты необходимые меры. Эти меры, в первую очередь, должны быть направлены на расширение потенциальных возможностей для экспортной деятельности и должны осуществить стимулирование применения самых последних достижений научно-технического прогресса во всех отраслях экономики, в том числе и в отраслях с экспортным потенциалом и склонных к экспорту. Политика регулирования, осуществляемое государством, также должно быть реализовано посредством таможенных тарифов. Как правило, таможенные тарифы, выступают как регуляторы внешней торговли. Поэтому, в рамках мер, осуществляемых государством с целью стимулирования экспорта, таможенные пошлины, следует, уменьшить. Вернее, в мерах регулирования, осуществляемых государством, для экспорта следует, применить «0» таможенной пошлины, это для товаров, экспортируемых из страны, в сравнении с их другими аналогами в соответствующих рынках, создаст более эффективные условия, чтобы быть выгодными и тем самым можно добиться, того, чтобы покупатель выбирал именно эти товары.

В рамках государственной политики, направленной на увеличение экспортных доходов, следует воспользоваться нетарифными методами регулирования. А это в первую очередь может быть охарактеризовано с мерами упрощенного лицензирования. Со стороны государства следует реализовать также необходимые организационные меры, направленные на расширение экспорта и должны быть осуществлены необходимые меры, для быстрого и легкого получения лицензии в зарубежных странах на товары с высокой конкурентоспособностью и признания их на внешних рынках. Мировая практика показывает что, во всех случаях со стороны государства осуществляется поощрение экспорта и политика импортозамещающей и эта политика, в конечном итоге, создает благоприятные условия для расширения и усиления позиции стран на мировом рынке.

Одним важных аспектов для увеличения экспортных доходов является создание благоприятного условия для стимулирования экспорта с помощью методов, широко применяемых в мировой практике. Так, субъекты экспорта, в первую очередь, должны изучить внешний рынок и гибко адаптироваться к тем изменениям, которые там происходят. Именно гибкая адаптация к таким изменениями, происходящим на внешнем рынке, отражает в себе внедрение в мировой рынок товаров, в соответствии с потребностями, существующими на внешнем рынке. Анализ показывает, что хозяйствующие субъекты, в некоторых случаях, не имеют возможностей заниматься особенно международной маркетинговой деятельностью. Это в особенности следует отнести к таким малоприбыльным сферам экономики, как аграрно-промышленная обработка. Другими словами, субъекты хозяйства, функционирующие в сфере аграрно-промышленной обработки, в большинстве случаев не в состоянии осуществить производство, и формировать ассортимент продукции, соответствующей изменениям, происходящим в международной рыночной конъюнктуре. Поэтому, со стороны государства, с целью изучения изменений, происходящих на международном рынке, необходимо обеспечивать меры поддержки по осуществлению маркетинговой деятельности, масштаб указанной деятельности должно быть расширен и в рамках таких поощренных услуг, производителям товаров с экспортной целью, должны быть представлены необходимые сведения, связанные с происходящими изменениями в соответствующих рынках. Реализация процессов по тем или иным указанным процессам, наряду с этим оказывает существенное влияние на увеличение экспортных доходов, дает возможность создать благоприятные условия в реализации таких стратегических целей как сохранение экономической независимости страны и в обеспечении экономической безопасности.

Список использованной литературы

1. Концепция Развития «Азербайджан 2020: Взгляд на будущее», утвержденное Указом Президента Азербайджанской Республики от 29 декабря 2012-го года за № 800, Газета «Азербайджан» от 30 декабря 2012 года, за № 293.
2. «Государственная Программа по уменьшению бедноты и устойчивое развитию в Азербайджанской Республики в 2008–2015 гг.», утвержденное Указом Президента Азербайджанской Республики от 15 сентября 2008 года за № 3043, Газета «Азербайджан» от 16 сентября 2008 года, за № 207.
3. «Государственная Программа благонадежного обеспечения продовольственными продуктами населения Азербайджанской Республики в 2008–2015 гг.», утвержденный Указом Президента Азербайджанской Республики от 25 августа 2008 года за № 3004, Газета «Азербайджан» от 26 августа 2008 года, № 189.
4. Семенов К. А. Международная экономическая интеграция. Москва, «Логос», 2001, 128 с.
5. Яковец Ю. В. Глобализация и взаимодействия цивилизации. Москва, Издательство «Экономика», 2001, 580 с.

Карліц П. В.

*магістр Львівського навчально-наукового інституту
ДВНЗ «Університету банківської справи»*

Науковий керівник:

*д.е.н., проф. кафедри економіки та управління персоналом
Львівського навчально-наукового інституту
ДВНЗ «Університету банківської справи»*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ

В сьогоденнішніх умовах нестабільної економічної та політичної ситуації в Україні, вирішення проблем соціального захисту населення набуває особливого значення. Постає необхідність створення високоефективної системи соціального захисту, здатної допомогти слабким у самоствердженні і сприяти сильним у саморозвитку, закладенні міцного фундаменту тристоронніх відносин у механізмі соціального партнерства.

Серед зарубіжних вчених, котрі досліджували аспекти соціального захисту населення, варто виокремити А. Сміта, Д. Рікардо, М. Лоренца, Т. Веблена, Дж. Бьюкенена, А. Мюллер-Армака, В. Ойкена, П. Спідера, Р. Тітмуса та ін. Проблеми розвитку системи соціального захисту відображені у працях вітчизняних учених-економістів Н. Абакумової, Н. Борещької, В. Гейця, В. Гетьмана, О. Гупала, К. Дідківської, О. Длугопольського, Ю. Килимника, Е. Лібанової, І. Рудкевич, І. Сироти, А. Сіленко, А. Халецької, П. Шевчука та ін.

Метою даного дослідження є характеристика теоретичних основ організації системи соціального захисту в Україні.

Відправною точкою зародження поняття «соціальний захист» вважають 1935 р., коли у США був прийнятий закон про соціальний захист (Social Security Act) у межах політики «Нового курсу» Ф. Рузвельта. Поступово він поширювався на всі західні країни як системи заходів, котрі захищають кожного громадянина, жителя країни від економічної та соціальної деградації внаслідок безробіття, втрати чи різкого скорочення прибутку, хвороби, народження дитини, виробничої травми або професійного захворювання, інвалідності, старості, втрати годувальника та ін. [1, с. 45].

Стосовно змісту категорії «соціальний захист» — немає одностайної думки серед економістів. Так, сучасний англійський науковець Д. П'єтерс розглядає соціальний захист «як низку заходів, що формують солідарність із людьми, які стикаються зі загрозою відсутності заробітку або конкретними витратами» [2, с. 11]. М. Туленко визначає соціальний

захист як внормований процес діяльності соціально-політичних інституцій, спрямованих на підтримку гідного рівня соціального життя й добробуту індивідів і соціальних груп в конкретних соціально-економічних умовах [3, с. 38]. З позиції більшості сучасних економістів, соціальний захист — це комплекс організаційно правових та економічних заходів, спрямованих на забезпечення життя, здоров'я і добробуту населення за конкретних економічних умов [4, с. 107].

За статтею 46 Конституції України право на соціальний захист включає право на забезпечення громадян у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом.

Дотримуючись принципів соціальної справедливості, система соціального захисту створює для всіх членів суспільства рівні умови, які перешкоджають негативному впливу середовища на людину та забезпечують гідну й соціально прийнятну якість їхнього життя. Відповідно система складається із підсистем вищого рівня, підсистем нижчого рівня тощо.

Для більш ґрунтовної характеристики теоретичних основ системи соціального захисту населення, варто виокремити її основні функції, які відобразив відомий науковець П. Спікер. Такими функціями він вважає: підтримання належного нинішнього рівня життя громадян і запобігання бідності — превентивна функція; покращення умов у майбутньому та за погіршення ситуації — запровадження необхідних механізмів впливу — реабілітаційна функція (пом'якшення наслідків бідності через надання допомоги у грошовій, натуральній чи безготівковій формі) [5, с. 89].

Враховуючи різноманітні підходи і погляди на структуру державної системи соціального захисту населення, потрібно відзначити, що визначальними її структурними елементами є соціальне страхування, соціальна допомога, соціальні гарантії та стандарти, соціальні послуги.

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування — це система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту, що охоплює: матеріальне забезпечення громадян у випадку хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості й інших випадках, передбачених законом, за рахунок грошових фондів, що формуються внаслідок сплати страхових внесків власником або уповноваженим ним органом, громадянами, а також бюджетних та інших джерел, передбачених Законом України «Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [6].

Соціальна допомога суттєво відрізняється від соціального страхування. Основна відмінність полягає у тому, що соціальну допомогу може отримати лише людина, яка опинилася у скрутному матеріальному становищі за певними критеріями, встановленими законодавчими органами влади.

Необхідною умовою функціонування ефективної системи соціального захисту є наявність державних соціальних гарантій. До них, згідно зі Законом «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» (2000 р.), належать:

- мінімальний розмір заробітної плати;
- мінімальний розмір пенсії за віком;
- неоподаткований мінімум доходів громадян;
- розміри державної соціальної допомоги та інших соціальних виплат [7].

Останнім інструментом системи соціального захисту та її невід'ємною складовою є система соціальних послуг. Закон України «Про соціальні послуги» від 19 червня 2003 р. визначив, що такі послуги — це комплекс заходів із надання допомоги особам, певним соціальним групам, котрі перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати, з метою розв'язання їхніх життєвих проблем [8].

Виходячи з вищевикладеного можна зробити висновок, що соціальний захист — це процес, діяльність суспільно-політичних інститутів щодо підтримки гідного рівня соціального добробуту людини в конкретних економічних умовах. Серед основних складових соціального захисту населення більшість науковців виділяють соціальне страхування, соціальну допомогу, соціальні гарантії та стандарти, соціальні послуги. Існуюча структура є розгалуженою, широкоохоплюючою, але певною мірою несправедливою. Тому перспективою подальших досліджень буде модернізація основних складових системи соціального захисту населення.

Список використаних джерел

1. Сирота И. М. Право социального обеспечения в Украине: учебник / И. М. Сирота. — Х.: Одиссей, 2000. — 384 с.
2. П'єтерс Д. Вступ до основних принципів соціального забезпечення / Денні П'єтерс; пер. з англ. А. І. Масалової. — Х.: Каравела, 2002. — 144 с.
3. Туленков М. В. Соціальний захист у соціологічному вимірі: монографія / М. В. Туленков. — К.: ІПК ДСЗУ, 2011. — 168 с.
4. Шевчук П. І. Соціальна політика: навч. посіб. / П. І. Шевчук. — Львів: Світ, 2003. — 400 с.
5. Спікер П. Соціальна політика: теми та підходи / Поль Спікер. — К.: Фенікс, 2000. — 400 с.
6. Закон України «Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/16/98-%D0%B2%D1%80>.
7. Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» № 2017-III: офіц. вид. станом на 5 жовт. 2000 р. / Верховна Рада України // ВВР України. — 2000. — № 48. — Ст. 409.
8. Закон України «Про соціальні послуги» № 966-IV: офіц. вид. станом на 19 черв. 2003 р. / Верховна Рада України // ВВР України. — 2003. — № 45. — Ст. 358.

Кривенко Д. Ю.

студентка економічного факультету

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

м. Харків, Україна

ЕКОНОМІКА ДЕРЖАВНОГО БОРГУ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА СУЧАСНІ ІНСТИТУЦІЙНІ ПРИЧИНИ ЦЬОГО ВИНИКНЕННЯ

Світова економіка на сучасному етапі переживає потрясіння й перетворення, які роблять майбутнє непередбачуваним з високим ступенем ризику й невизначеності. Фінансова криза 2008–2009 рр. показала, що деякі процеси є циклічними, але інші потребують перебудови уявлень про економічну політику й координацію фінансової системи світу, тому національні уряди й міжнародні інститути думають про реформи економічних політик, які б могли відповідати ризикам й невизначеностям сучасним і майбутнім.

Звичайно, виявити ті явища, які можуть вплинути на майбутні ризики й невизначеності доволі складно. Але одна з найбільш актуальних тем, яка хвилює сучасних вчених — це борги як індивідуальні, так й на рівні держав. Ще наприкінці минулого століття вважалося, що кредит використовується для формування попиту на ринку, а попит у свою чергу дає можливість більше виробляти та стимулювати зростання ВВП й інших економічних показників. Таким чином, на міжнародному рівні усі борги як би взаємознищувались й дорівнювались нулю, тобто не були загрозою для суспільства.

Але ця логіка в реальності порушувалась у цьому ланцюжку в місці попиту — кредит використовувався не на споживчі товари, а у більшості на нерухомість, що й призвело до порушення ефекту на виході. Це один із факторів, який спровокував фінансову кризу 2008–2009 рр.

Після цього світу стало зрозуміло, що науковці помиляються щодо ефекту кредитної експансії. Це активізувало роздуми й над глибинними основами економічного аналізу, а також повернуло — у котрий раз — актуальність питання щодо ефективності ринкової системи у цілому.

Дж. Стігліц у статті ювілейного номеру журналу МВФ «Фінанси й розвиток» 2014 року звертає увагу, що протягом тривалого часу американський демократичний капіталізм досягав наявного тріумфу. У США до останнього часу наполягали дерегулюванні, приватизації й лібералізації за рахунок комплексу заходів економічної політики, який отримав назву Вашингтонський консенсус. Але потім настала економічна криза

2009 р., коли держава врятувала ринок від ексцесів. Дж. Стігліц пише: «Спроба звести до мінімуму роль держави зазнала невдачу й змусила держави приймати безпрецедентні заходи. З того часу світове суспільству стало більш пильно придивлятися до економічної системи США» [1, с. 18].

Сьогодні є два метода виміряти об'єм державного боргу: частка валових фінансових зобов'язань від ВВП у відсотках або чисті зобов'язання як відсоток від ВВП. У загальному державному боргу враховують як коротко- й довгострокові борги усіх інститутів та організацій у державному секторі (згідно з міжнародною методологією, але у деяких країнах можуть бути прийняті національні стандарти обліку загального державного боргу). Різниця між загальним боргом й чистим може бути дуже велика для деяких країн, тому більш прийнятним на світовому рівні є розрахунок чистого державного боргу у відсотках до ВВП. Головним ускладнення у рахуванні чистого державного боргу є те, що фінансові активи можуть бути враховані різними методами в залежності від країни.

Але незважаючи на методологію, головним залишається те, що показники державного боргу стрімко зростають після останньої фінансової кризи незалежно від того належить ця країна до групи розвинених країн чи тих, що розвиваються. У табл. 1 наведені дані Організації економічного співробітництва й розвитку (ОЕСР), згідно з яким можна проаналізувати тенденції змін показників державного боргу у найбільш розвинутих країнах світу.

Табл. 1

**Чистий державний борг у відсотках до ВВП країн ОЕСР
з 2008–2015 рр., %**

Країна	2008	2010	2014	2015
Германія	69.9	86.2	83.9	79.8
Франція	79.3	95.7	115.1	116.1
Греція	122.5	157.3	188.7	188.2
Ірландія	50.1	88.5	133.1	132.0
Італія	118.9	131.1	147.2	147.4
Японія	171.1	193.3	229.6	232.5
Нова Зеландія	28.7	37.8	39.3	38.1
США	72.6	94.6	106.2	106.5
Євро-зона (15 країн)	78.0	93.9	107.7	106.9
Всього у країнах ОЕСР	79.9	97.5	111.1	111.2

Складено автором: [4].

У табл. 1 можна побачити тенденція зростання дуже стабільна у наведених країнах, особливо після кризи, яка розпочалась у 2007 р. Державний борг у відсотках до ВВП виріс з 70% у 1990-х роках до більш ніж 110% в 2014 р. У 2015 р. прогнозується 111.2% від ВВП. Цей тренд характерний не тільки для країн, у яких історично є проблеми з великим державним боргом — як Японія, Італія, Греція — а також для країн, у яких борг був значно нижчий до кризи як США, Франція, Ірландія [5].

Що ж стосується країн з перехідною економікою, у більшості східної та центральної Європи (СЦЄ), як Україна, то й тут тенденція аналогічна: борг зростає високими темпами. Найбільш високі темпи можна побачити в Україні, Болгарії, Румунії, Росії згідно з даними у табл. 2. Окрім наслідків кризи в цих країнах природа проблеми більш глибока, проблема в інституційній структурі економіки, яка перешкоджає витратити державні фінанси у вірному напрямку.

Табл. 2

**Чистий державний борг у відсотках до ВВП країн СЦЄ
з 2010–2015 рр., %**

Країна	2010	2014	2015
Чехія	38.4	44.4	44.4
Вірменія	33.7	41.5	42.5
Білорусь	39.5	35.7	35.1
Болгарія	14.9	25.2	25.1
Молдова	26.9	25.4	28.0
Румунія	31.1	39.9	39.6
Росія	11.3	15.7	16.5
Грузія	39.3	33.9	33.6
Казахстан	10.7	13.7	14.5
Україна	40.5	67.6	73.4

Складено автором: [3].

Динаміка державного боргу та державних запозичень характеризує лише кількісну сторону проблеми, а для оцінки якісної складової боргової політики держави важливе значення має вивчення інституційних основ теми нашого дослідження, які впливають на боргове навантаження у корені. І тут ми повертаємось до держави, яка є головним інститутом, який відіграє виняткову роль у виникненні та розвитку цінностей, традицій та економічної свободи у прийнятті рішень. Становлення громадянського суспільства і правової держави виражається поступовим зменшенням частки повноважень і відповідальності держави і відповідним

зростанням частки повноважень і відповідальності інститутів громадянського суспільства і громадян. Але якщо з якихось причин реальна частка держави перевищує природний рівень, то порушується інституційний баланс. У цих умовах господарюючи суб'єкти стикаються з таким двома проявами інституційної нерівноваги: порушення їх повноважень і обмеження свободи у прийнятті рішень; виникнення додаткової невизначеності у всіх сферах господарських рішень [2, с. 12].

Через неефективну систему прийняття рішень ми маємо незбалансованість у суспільних фінансах, зростання державного боргу та інші критичні процеси різної інтенсивності як у реальному секторі економіки, так й у монетарній сфері. Тому сучасні проблеми накопичення державного боргу, розповсюдження кредитної експансії потрібно вирішувати на інституційному рівні.

Література

1. Стиглиц Дж. Неравенство. Экономика должна служить обществу / Джо-зеф Е. Стиглиц // Финансы и развитие, Международный валютный фонд. — 2014. — № 9. — С. 18–19.
2. Яременко О.Л. Лібералізм, економічна свобода й держава / О.Л. Яременко // Економіка України. — 2010. — № 12. — С. 4–15.
3. IMF Survey of Public Debt, 2015 [режим доступу: <http://www.imf.org/en/Data>].
4. OECD Central government debt statistics [режим доступу: <http://www.oecd.org/gov/budgeting/central-government-debt-statistics.htm>].
5. Percentage of Public Debt in GDP Around the World, October 2015 [режим доступу: <https://www.gfmag.com/global-data/economic-data/public-debt-percentage-gdp?page=3>].

Секція 16. ПРОБЛЕМИ МІКРОЕКОНОМІКИ

Полієва А.Ю.
студент

Тодерян О.І.
студент

*Буковинський державний фінансово-економічний університет
м. Чернівці, Україна*

РОЗВИТОК БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Біржова діяльність є мотивом, що приводять у дію важелі ринкового механізму, такі як прибуток, дохід, ризик, податки, фінансові санкції та ціна. Функціонування товарних бірж сприяє формуванню конкурентного середовища, розвитку вільного ринку товарів, мінімізації втручання держави в заготівельно-збутові процеси, підвищенню ефективності господарювання в цілому багатьох суб'єктів господарювання. Зважаючи на значну роль біржової діяльності в сучасній фінансово-економічній системі, розв'язання існуючих проблем у цій сфері є важливим науково-практичним завданням.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженнями біржової діяльності займалися як західні вчені Р. Тьюлз, Е. Бредлі, Т. Тьюлз та інші, так і вітчизняні дослідники і дослідники з країн СНД, зокрема Б. Рубцов, Р. Дудяк, О. Мозговий, Т. Берднікова, В. Галанов, А. Басова, Ю. Петруся, В. Булатов, І. Пилипенко, О. Жук та багато інших. Аналізом проблем біржової діяльності в Україні та шляхами їх вирішення займалися такі вчені, як В. Бралатан, Л. Грищенко, В. Діденко, О. Жилякова, А. Приступко, О. Савицька та багато інших.

Постановка завдання. Метою даної статті є комплексна оцінка існуючих проблем сучасного етапу розвитку біржової діяльності в Україні та визначення перспективних варіантів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Розвиток економічної ситуації в країні, взаємовідносин між партнерами на будь-якому ринку істотно впливає на рівень забезпечення населення різноманітними товарами та послугами, а також на ступінь задоволеності населення діяльністю виробників та сфери торгівлі.

Функціонування сучасного ринку знаходиться в залежності від ринкового середовища, важливим елементом якого є ринкова інфраструкту-

ра, що являє собою сукупність суб'єктів господарювання, які забезпечують рух товарів, послуг, грошей, цінних паперів та робочої сили. Одним із таких особливих суб'єктів господарювання виступає біржа як постійно діючий організований оптовий ринок, на якому здійснюється торгівля біржовими товарами. Водночас важливою є ефективна державна економічна політика в цій сфері, яка охоплює всі складові економічних відносин у країні, в тому числі відносини щодо збалансованості попиту та пропозиції як на національному, так і на міжнародному ринку.

У процесі такої взаємодії на державу покладаються обов'язки забезпечувати ринок і біржову діяльність необхідною законодавчою базою, що дасть змогу виробити і встановити єдині правила для всіх суб'єктів, які беруть участь у біржовому процесі. Саме групування біржових цінностей дозволяє біржі реалізовувати стандартизаційну та котирувальну функції. У той же час, як зазначають окремі дослідники, впровадження електронних форм торгівлі призводить до того, що зазначені обмеження втрачають сенс. Через біржовий ринок здійснюється оптова торгівля товарами за стандартами та зразками. Біржова діяльність є провідною ланкою ринкової економіки і виступає складним механізмом, який чутливо реагує на всі соціально-економічні, політичні та соціопсихологічні процеси, що відбуваються в країні. Вона є індикатором ціноутворення в суспільстві. Рівень ділової активності на біржі свідчить як про економічну стабільність країни, так і про наявність фінансової та економічної кризи у світі. Біржі України різноманітні за своєю структурою, складом учасників, правилами біржової торгівлі. При їх утворенні засновники, як правило, не ставили перед собою завдання по концентрації біржового обігу для творення ринкових цін на сировину, капітали та валюту. Біржі, особливо товарні, засновувалися як біржові посередники. Оскільки на початку їхньої діяльності справжній біржовий товар не міг бути предметом торгів через його державне фондування, біржі, особливо товарні, торгували та й досі торгують дрібними партіями різноманітних товарів, які не є об'єктами біржової торгівлі.

Кількість бірж (без урахування фондових бірж та їх філій) в Україні на 1 січня 2015 р. склала 555 біржі (Рис.1). Зокрема, кількість універсальних бірж становить 104, товарних і товарно-сировинних — 391, агропромислових — 24, інших — 36. До 2014 р. спостерілося найбільша кількість товарно-сировинних бірж. В 2000 р. їх було 146, а в 2014—415, що в 2,8 рази більше, кількість універсальних бірж зросла лише в 1,2 рази (на 23%), а агропромислові біржі мають тенденцію до скорочення своєї кількості. Але за останній рік спостерігається зменшення кількості бірж, якщо в 2014 році було зареєстровано 586 бірж то в 2015 р. це число скоротилося до 555, що в 0,3 рази менше, зокрема кількість товарно-сировинних бірж зменшилось у 0,2 рази, кількість універсальних бірж — на 0,01 рази [14].

Зміни кількістьбірж за останні роки:

Роки	Всього зареєстровано	Універсальні	Товарні та товарно-сировинні	Агропромислові	Інші
1992	64	22	28	4	10
1995	77	23	24	8	22
1996	74	19	25	9	21
1997	167	46	54	23	44
1998	199	46	75	25	53
1999	273	62	111	29	71
2000	339	88	146	28	77
2001	359	97	157	31	74
2002	402	113	176	32	81
2003	432	118	201	31	82
2004	464	119	227	34	84
2005	439	115	244	30	50
2006	448	114	258	29	47
2007	461	114	272	30	45
2008	482	118	293	30	41
2009	484	103	318	26	37
2010	510	106	341	25	38
2011	537	106	368	25	38
2012	562	107	391	25	39
2013	574	108	400	24	42
2014	586	107	415	23	41
2015 ²	555	104	391	24	36

*Без урахування фондових бірж та їх філій

² Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: [2; 8].

Незважаючи на значну кількість проблем, що наразі характерні для біржової діяльності в Україні в цілому та фондових бірж зокрема, варто відзначити, що більшість з них є принципово вирішуваними. Робити це доцільно шляхом розвитку біржової культури в країні, переорієнтації підприємств з ринку банківських продуктів на залучення фінансових ресурсів на фондовому ринку, залучення іноземних інституційних інвесторів, розширення асортименту біржових інструментів тощо [1].

Основні проблеми біржової діяльності в Україні

Проблема	Характеристика
Незначна частка організаційного ринку	Основна маса операцій здійснюється на позабіржовому ринку. Як наслідок, незначні обсяги біржової діяльності, низька ліквідність та прибутковість біржової діяльності як такої. Негативними наслідками цього також є непрозорість ціноутворення, інформаційна закритість емітентів, як результат — неможливість адекватної оцінки реальної вартості підприємств інвесторами
Низький рівень ліквідності	Незначний обсяг операцій на біржовому ринку обумовлює низьку ліквідність організованого ринку, що, у свою чергу, стримує його розвиток, внаслідок неможливості нормальної роботи інвесторів з управління інвестиційними портфелями. Мається на увазі відсутність можливості здійснювати операції з активами за ринковими цінами внаслідок відсутності або недостатніх обсягів попиту та пропозиції на них. Одним із наслідків є висока волатильність ринку
Недостатня капіталізація ринку	Підприємства не розглядають фондовий ринок як доступне джерело дешевих фінансових ресурсів. Ціни на акції підприємств не є індикатором їх успішності та перспектив розвитку. Як наслідок, значна недооцінка більшості біржових активів, низький рівень капіталізації фондового ринку
Проблема прав акціонерів і захисту інвесторів	Права міноритарних акціонерів в Україні є швидше формальністю, ніж реально працюючим механізмом. Неможливість реально впливати на діяльність акціонерних компаній, відсутність гарантій з боку держави щодо захисту прав, небажання компаній виплачувати дивіденди створюють умови для обмеження доступу фізичних осіб до фондового ринку
Нормативне регулювання	Нормативна база, що регулює біржову діяльність в Україні, все ще перебуває на стадії становлення. Значна кількість нормативних актів не відповідають міжнародним стандартам і потребують удосконалення та подальшого розвитку. Особливо це актуально з позиції прозорості ринку та організації вільного доступу до біржової інформації
Депозитарна діяльність	Існування декількох незалежних депозитаріїв ускладнює державний контроль за їх діяльністю, створює можливості для різних маніпуляцій і зловживань. Відсутність єдиного депозитарію призводить до втрати цілісності інфраструктури фондового ринку та заважає уніфікації депозитарної діяльності

Недосконалість-податкового сти-мулювання	Відсутність пільг для інвесторів, подвійне оподаткування дивідендів, оподаткування інвестиційних доходів, плата за реєстрацію цінних паперів, ліцензійні платежі, тощо, стримують розвиток фондового ринку України
Незначна кіль-кість біржових інструментів	При всій різноманітності фінансових інструментів, в тому числі і похідних, в Україні присутній лише обмежений їх асортимент за обмеженим набором характеристик дохідності, ризиковості, захищеності тощо
Непрозорість ринку	Інформація що до біржової діяльності України є дуже обмеженою: з позиції актуальності, повноти, доступності. Є питання й що до достовірності цієї інформації. Крім того, на ринку присутні дуже незначні обсяги біржової аналітики та іншого інформаційного фонду
Висока волатиль-ність	Коливання біржових цін досить значні, сягаючи десятків відсотків протягом торгової сесії. Це обумовлює підвищену ризиковість операцій
Відсутність бір-жової культури	Фондовий ринок не розглядається домогосподарствами як інструмент розміщення заощаджень, у тому числі і через низький рівень інформованості населення що до біржової діяльності
Недостатня кіль-кість професіо-налів	Обмежена кількість інвестиційних компаній і брокерів, аналітичних та консалтингових компаній перешкоджають фор-муванню адекватно ринку праці біржових професіоналів
Дефіцит фінансо-вих ресурсів	Відсутність внутрішніх джерел фінансування, помножена на вкрай несприятливий інвестиційний клімат та міжна-родний імідж, що відлякують іноземних інвесторів, сприяє дефіциту фінансових ресурсів на фондовому ринку України
Низький рівень ліквідності	Незначний обсяг операцій на біржовому ринку обумовлює низьку ліквідність організованого ринку, що, у свою чергу, стримує його розвиток, внаслідок неможливості нормаль-ної роботи інвесторів з управління інвестиційними портфе-лями. Мається на увазі відсутність можливості здійснювати операції з активами за ринковими цінами внаслідок відсут-ності або недостатніх обсягів попиту та пропозиції на них. Одним із наслідків є висока волатильність ринку

Джерело: Складено на основі [6].

Висновок. Сучасний стан біржової торгівлі свідчить, що вона потре-бує структурної перебудови, суттєвої технологічної модернізації, адапта-ції до правових норм європейського законодавства та впровадження кра-щої практики функціонування аналогічних систем на світових біржових

ринках. Подальший розвиток біржової діяльності залежить від загально-економічного стану держави та вмілого поєднання адміністративних і економічних важелів управління. Подальша інтеграція України у світовий біржовий ринок, розширення нашої держави участі в міжнародному розподілі праці можливі лише за умови подолання недоліків і негативних тенденцій, які відбулись останніми роками, та орієнтації на загально-світові тенденції економічного розвитку.

Удосконалення механізму функціонування біржового ринку в Україні має включати наступні заходи:

- законодавчо-правового характеру та державного сприяння, регулювання розвитку біржового ринку агропромислової продукції;
- економічної стабільності та гармонізації економічних інститутів підприємців-виробників продукції та інститутів ринкової економіки, в тому числі бірж;
- страхування фінансових ризиків та гарантії виконання біржових контрактів;
- участі вітчизняних бірж в роботі міжнародної біржової інфраструктури;
- всебічному впровадженню електронних торговельних біржових систем.

Впровадження цих заходів на практиці дозволить оптимізувати кількість бірж, покращити систему моніторингу кон'юнктури біржового ринку та забезпечити ефективне регулювання біржової діяльності.

Список використаної літератури

1. Обрителько, Б. А. Менеджмент посередницької біржової діяльності [Текст]: навч. посіб. / Б. А. Обрителько. — Київ, 2003. — 264 с.
2. Крамаренко, В. І. Біржова діяльність [Текст]: навч. посіб. / В. І. Крамаренко. — К.: ЦУЛ, 2003. — 264 с.
3. Беседін, Є. І. Вплив глобалізаційних факторів на розвиток біржового механізму України [Текст] / Є. І. Беседін // Трансформація фінансових відносин: матеріали IV міжнародного симпозиуму (Харків, 10 лист. 2011 р.) / МФУ, ХІФ УДУФМТ. — Х.: [ХІФ УДУФМТ], 2011. — С. 294–295.
4. Гавриленко, А. С. Розміщення корпоративних цінних паперів на фондових біржах України: особливості [Текст] / А. С. Гавриленко // Формування ринкових відносин в Україні. — 2014. — № 9. — С. 32–36.
5. Гапонюк, М. А. Фінансові інновації на українському біржовому ринку [Текст] / М. А. Гапонюк, Н. В. Дегтярьова // Фінанси України. — 2012. — № 2. — С. 59–69.
6. Загурський, О. М. Проблеми та перспективи біржової діяльності в аграрно-му секторі економіки [Текст] / О. М. Загурський // Фінанси України. — 2014. — № 5. — С. 86–95.

7. Калинець, К. С. Аналіз світового досвіду організації фондової біржі в контексті можливостей його використання в Україні [Текст] / К. С. Калинець // Регіональна економіка. — 2009. — № 3. — С. 182–191.

8. Калинець, К. С. Особливості розвитку та динаміка функціонування фондових бірж в Україні [Текст] / К. С. Калинець // Регіональна економіка. — 2008. — № 3. — С. 189–197. — Бібліогр.: с. 196.

9. Калинець, К. С. Теоретичні аспекти визначення ефективності функціонування фондової біржі в Україні [Текст] / К. С. Калинець // Економіка і регіон. — 2008. — № 4. — С. 195–199.

10. Конопля, Ю. О. Місце біржової діяльності в національній економіці країни [Текст] / Ю. О. Конопля // Держава та регіони. Серія: Економіка і підприємництво. — 2010. — № 6. — С. 31–35.

11. Мацкевич, Я. М. Роль біржової діяльності у розвитку інфраструктури регіональної торгівлі сільськогосподарською продукцією [Текст] / Я. М. Мацкевич // Актуальні проблеми економіки. — 2009. — № 6. — С. 177–182.

12. Рябченко, О. О. Світова та вітчизняна практика еволюційного розвитку біржової діяльності на ринку сільськогосподарської продукції [Текст] / О. О. Рябченко // Економіка АПК. — 2008. — № 9. — С. 143–146.

13. Самофалов, П. П. Загальні аспекти розвитку біржової діяльності в Україні [Текст] / П. П. Самофалов // Держава та регіони. Серія: Економіка і підприємництво. — 2014. — № 6. — С. 122–126.

14. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Секція 17. РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Булеца Н.В.

*аспірант кафедри фінансів і банківської справи
Ужгородський національний університет
м. Ужгород, Україна*

ЗАРУБІЖНІ ПІДХОДИ ЩОДО БЮДЖЕТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

В сучасних умовах економічних трансформацій у світі набувають активного впровадження процеси бюджетного регулювання соціально-економічного розвитку регіонів. З одного боку, це пов'язано з тим, що бюджетна політика виступає одним з найважливіших економічних важелів впливу держави на господарчі процеси, а з іншого, — мають місце економічні та соціальні зиски від взаємного співробітництва держави та регіонів.

Поширення регіональних диспропорцій в Україні вимагає обґрунтування зарубіжних підходів щодо бюджетного регулювання розвитку її регіонів, що дозволить виявити подальші напрями забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів України за допомогою бюджетних інструментів. Значний внесок у дослідження державної регіональної політики внесли такі відомі вітчизняні науковці, як З. Варналій [1], В. Василенко [2], М. Долішній [4], Я. Жаліло [3] та інші фахівці в галузі державного управління та регіоналізації. Дослідження бюджетного регулювання на рівні регіонів отримали розвиток у працях Б. Данилишина [5]; В. Мікловди, С. Слави-Продан, С. Сембера, В. Гоблика [6–7]; Н. Павліхи [8] та інших. Такі напрацювання у вітчизняній науці є фундаментальними, але не достатніми в умовах сучасних інституційних змін в Україні та її інтеграції до ЄС. Тому метою дослідження є розкриття наукових підходів щодо бюджетного регулювання соціально-економічного розвитку регіонів з позицій досвіду країн з розвинутою економікою.

Відомо, що бюджетна політика в Європейському союзі складається з двох нерівних частин. З одного боку, спільна європейська бюджетна політика, а з іншого, — сукупність національних бюджетних політик країн ЄС, основні завдання яких полягають у забезпеченні максимальної зайнятості населення, виробництва та купівельної спроможності

населення, раціонального використання природних ресурсів і захисту навколишнього середовища. На протязі всього періоду розвитку ЄС основними напрямками його діяльності залишаються сприяння розвитку та коригування структури відсталих регіонів.

Основним джерелом права щодо бюджетного регулювання соціально-економічного розвитку регіонів є Європейська Хартія про місцеве самоврядування. З метою соціально-економічного розвитку регіонів на виконавчі органи місцевого самоврядування покладені повноваження щодо виконання бюджетів. Головною особливістю такої діяльності є акумулювання надходжень для покриття витрат, передбачених у бюджеті.

З позицій фіскальної децентралізації в економічній теорії виділяють три моделі фінансового забезпечення місцевого самоврядування [9, с. 131–132]:

1) скандинавська модель (Швеція, Данія, Фінляндія): місцеві податки складають від 10% до 20% ВВП і 20–50% усіх податків;

2) латинська модель (Італія, Франція, Іспанія): місцеві податки складають 4–6% ВВП і близько 20% усіх податків;

3) ганноверська модель (Німеччина, Великобританія, Нідерланди, Польща): місцеві податки складають 1–2% ВВП і близько 4–5% усіх податків.

Зарубіжний досвід свідчить про те, що місцевим органам влади можуть надаватися повноваження щодо регулювання ставок місцевих податків. Крім цього, в багатьох країнах світу ступінь свободи місцевого самоврядування щодо оподаткування визначається встановленим діапазоном розмірів податкових ставок, в межах якого приймаються рішення на рівні регіону. Наприклад, у Данії, а також до середини 80-х рр. XX ст. у Великобританії місцевим органам влади надається повна свобода у визначенні ставок місцевих податків. В Італії ставка податку на майно може варіювати в межах 0,4%-0,7% оподаткованої суми. В Польщі законом встановлюється максимальна ставка податку, та органи місцевого самоврядування уповноважені визначити будь-яку ставку, що не перевищує максимальну, а також надавати звільнення від сплати місцевих податків. Такі обмеження на максимальну ставку місцевих податків необхідні для того, щоб уникнути податкової конкуренції між органами влади різних рівнів.

У деяких країнах місцеві органи самоврядування можуть самостійно вибирати місцеві податки. Так наприклад, в Угорщині місцеві органи влади можуть використовувати будь-який з місцевих податків, а саме податок на земельні ділянки, податок на будинки, комунальні податки на доходи, туристичний податок і місцевий податок на доходи підприємства.

У Польщі використовуються податок на майно, який забезпечує більш 12% всіх надходжень до муніципальних бюджетів; податок на

сільськогосподарські угіддя; податок на транспортні засоби. Крім того, муніципалітети отримують 27,6% надходжень від податку на доходи фізичних осіб та 5% надходжень від податку на прибуток підприємств. Такі податки стягуються на власній території, вони є закріпленими, та впливати на них (наприклад, змінювати ставки податку або встановлювати пільги) місцеві органи влади не вповноважені [10, с. 23].

Рівень соціально-економічного розвитку регіонів залежить, з одного боку, від обсягу і структури доходів місцевих бюджетів, а з іншого від їх видатків. Достатні власні фінансові ресурси територіальних громад дозволяють фінансувати видатки. За Рекомендацією Rec (2005) 1 «Про фінансові джерела органів місцевої й регіональної влади» відповідно до Статуту Ради Європи урядам держав членам-Європи рекомендується гарантувати органам місцевої влади систему фінансування їхніх видатків [11]. Під величиною необхідних видатків органу влади розуміється сума, що теоретично потрібна, щоб виробляти або надавати суспільні товари (послуги) чи попередньо визначений набір товарів (послуг) на регіональному рівні.

Положення Рекомендації Rec (2005) 1 «Про фінансові джерела органів місцевої й регіональної влади» підтверджує важливу роль органів місцевого самоврядування в наданні ключових державних послуг економічної (послуги житлово-комунального господарства, охорона навколишнього середовища тощо) та соціальної (охорона здоров'я, освіта, соціальний захист та соціальне забезпечення) спрямованості.

Таким чином, аналіз підходів щодо бюджетного регулювання розвитку регіонів дозволяє зробити висновок про те, що, на відміну від розвинених країн світу, у вітчизняній практиці процес забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів України за допомогою бюджетних інструментів знаходиться на стадії формування. В умовах імплементації положень Угоди про асоціацію України з ЄС регулювання за допомогою таких інструментів має враховувати його переваги та недоліки з позицій особливостей вітчизняного інституційного середовища, що є напрямом подальших досліджень.

Література

1. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети / за ред. З. С. Варналія. — К.: НІСД, 2007. — 820 с.
2. Василенко В. Н. Архитектура регионального экономического пространства / В. Н. Василенко; НАН Украины, Ин-т экон.-прав. исслед. — Донецк: Юго-ВостокЛтд, 2006. — 311 с.
3. Державне управління регіональним розвитком України / за ред. В. Є. Воротіна, Я. А. Жаліла. — К.: НІСД, 2010. — 288 с

4. Долішній М. І. Регіональна політика на рубежі ХХ–ХХІ століть: нові пріоритети / НАН України. Ін-т регіональних досліджень / М. І. Долішній. — К.: Наукова думка, 2006. — 512 с.
5. Данилишин Б. Новітні виміри сучасної практики соціально-економічних перетворень у державі / Б. Данилишин // Економіка України. — 2010. — № 8. — С. 40–50.
6. Мікловда В. П. Регіон в євроінтеграційних процесах: Монографія / редкол.: В. П. Мікловда, С. С. Слава-Продан, С. В. Сембер, В. В. Гоблик. — Ужгород: ФОП Бреза А. Е., 2011. — 518 с.
7. Мікловда В. П. Життєздатний економічний розвиток регіону: Монографія / редкол.: В. П. Мікловда, С. С. Слава, С. В. Сембер, В. В. Гоблик. — Ужгород: Ліра, 2009. — 432 с.
8. Павліха Н. Концептуальні засади просторового облаштування територій у контексті забезпечення сталого розвитку / Н. Павліха // Регіональна економіка. — 2004. — № 4. — С. 95–104.
9. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / Бориславська О. М., Заверуха І. Б., Школик А. М. та ін.; Центр політико-правових реформ. — К.: Москаленко О. М., 2012. — 212 с.
10. Свяневич П. Основы фискальной децентрализации. Справочное руководство для стран с переходной экономикой / П. Свяневич. — Будапешт: Изд-во «ArktiszStudio». 2003. — 85 с.
11. Концептуальні та стратегічні документи РЄ / Рада Європи: розвиток місцевої демократії в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.slj-coe.org.ua/category/documents/conceptual/>

Карпенко Андрій Володимирович

к.е.н., доц.,

Сеник Оксана Ігорівна

магістр кафедри управління персоналом і економіки праці,

Запорізький національний технічний університет

м. Запоріжжя, Україна

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ОСНОВА ПОДОЛАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ ПРОМИСЛОВИХ РЕГІОНІВ

У наш час проблеми раціонального природокористування і охорони навколишнього середовища є чи не найактуальнішими. Науково-технічна революція надто ускладнила взаємовідносини суспільства з навколишнім середовищем. З метою розв'язання суперечностей, що виникли між суспільством і природою в умовах прискореного руйнування біосфери нашої планети, необхідно побудувати господарську діяльність на принципах, які б передбачали узгодження соціальних і економічних потреб людини, а також спроможності біосфери задовольнити ці проблеми без загроз для свого власного існування. В таких умовах важливого значення набуває соціально відповідальна діяльність, яка здатна на основі суспільної свідомості поєднати інтереси всіх учасників соціально-економічних відносин, що й визначає актуальність соціальної відповідальності.

Запорізька область є однією з найбільш екологічно навантажених областей, яка замикає п'ятірку найбільших індустріальних центрів України за рівнем промислового потенціалу, проте через наявність і високу концентрацію підприємств чорної і кольорової металургії, машинобудування, теплоенергетики, атомної енергетики, найбільшої гідроелектростанції, разом з створенням значної кількості робочих місць і важливої конкурентної продукції відбувається погіршення екологічної ситуації, особливо атмосфери та водних ресурсів. Тобто поряд з отриманням матеріальних благ погіршується (руйнується) середовище проживання та підривається основа існування людини як біологічного організму, соціального індивіда і духовної особистості.

Основними джерелами забруднення повітря в регіоні є заводи (до 93%), що належать до Мінпромполітики та Мінпаливененро, а основною причиною забруднення – залишається застаріла технологія й устаткування, зокрема: відсутність в металургійній галузі методів ефективної очистки великих обсягів забруднених газів та моніторингу використання автоматичних датчиків викидів; відсутність ефективних методів

знешкодження та подавлення викидів; проблемність визначення обсягів викидів. Крім того, причинами забруднення атмосфери та низької якості повітря є недосконалість моделей розташування житлових районів (в зоні перенесення вітром атмосферних викидів) та забруднення, пов'язане з автомобільним транспортом [1].

Отже, негативна екологічна ситуація, яка склалася на території Запорізького регіону (високий рівень забрудненості компонентів природного середовища, порушення природних взаємозв'язків) може поліпшуватися за умов більш якісного суспільного контролю екологічної ситуації, взаємодії влади та різних суспільних інститутів і бізнесу через вдосконалення соціально відповідальної діяльності.

Сьогодні в регіоні є ряд підприємств, які надають все більше уваги зменшенню негативного впливу своєї діяльності на довкілля, реалізують соціально відповідальну діяльність і поширюють цінності екологічної відповідальності, однак їх обсяги є дуже низькими, поодинокими, без чітко визначеної системи, програм, стратегій і за відсутності звітності про соціальну відповідальність, її планування. Тобто, цей стан є відображенням лише зародження соціальної відповідальності регіонального бізнесу (та загалом вітчизняного), який дуже далекий від прогресивних міжнародних стандартів.

Важливим напрямом вирішення екологічних проблем регіону є формування свідомої соціальної відповідальності бізнесу, спочатку переважно великого, який має безпосереднє відношення до даної ситуації, можливості та здатен залучити до цього процесу значну кількість ресурсів і власних співробітників. Стимулюючі заходи в поширенні соціальної відповідальності має здійснювати перш за все місцева влада, у якій за умов сильної громадської позиції населення території виникає потужна основа для вирішення більшості локальних проблем і планування та реалізації заходів щодо розвитку території. Це дозволяє вважати, що наявність великих підприємств у Запорізькому регіоні, регіональна влада та громада має використовувати для спільної користі, популяризуючи соціальну відповідальність, яка здатна подолати проблеми не лише довкілля, а й інших соціально-економічних напрямів. Особливо це стає актуальним за умов, коли державою не здійснюється значного поштовху і підтримки розвитку соціальної відповідальності на національному рівні.

Тобто в сучасних умовах розуміння людиною та громадами власної соціальної відповідальності й соціальної відповідальності місцевої влади, як свого обов'язку і призначення щодо підвищення благополуччя населення конкретного локально-територіального рівня виступатиме основою зміни суспільних відносин та покращення соціально-економічної ситуації. Застосування соціальної відповідальності надасть не лише компаніям конкретних переваг, а й суспільству в цілому.

Література

1. Державна екологічна інспекція у Запорізькій області. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zp.dei.gov.ua/dovk%D1%96llya.html>

Коваленко Ю.О.

*доцент кафедри економіки і підприємництва
Красноармійській індустріальний інститут
м. Красноармійськ. Україна*

ПИТАННЯ МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО РЕСУРСУ В РЕГІОНАЛЬНОМУ РОЗВИТКУ ТА УПРАВЛІННІ

Питання формування і використання інформаційних ресурсів – одна з ключових проблем створення єдиного інформаційного простору на державному та регіональному рівні. Інформаційні ресурси формуються в результаті діяльності як органів державної влади, так державних та недержавних підприємств, наукових, навчальних і громадських організацій. Вони включають інформацію, знання, а також лінгвістичні засоби, що застосовуються для опису конкретної предметної області і для доступу до інформації і знань.

Регіональна політика у сфері формування інформаційних ресурсів та інформатизації повинна бути спрямована на створення умов для ефективного та якісного інформаційного забезпечення вирішення оперативних завдань соціально-економічного розвитку в регіоні. Регіональні інформаційні ресурси формуються в результаті діяльності як органів регіональної влади, так і підприємств, наукових, навчальних і громадських організацій. Вони містять інформацію, знання і засоби доступу до інформації і знань.

Інформація лежить в основі всіх перетворень в соціально-економічних явищ. Всі суспільні відносини, у тому числі економічні, супроводжуються обміном відповідної інформації. Існує багато підходів щодо класифікації інформаційних ресурсів. Найбільш поширені – це за цільовим призначенням, за способом представлення, за національно-територіальною ознакою, за режимом доступу, за видами носіїв, за формою власності та ін. [2].

Роботи останніх десятиліть щодо поліпшення інформаційного забезпечення органів державної влади і управління зосереджувалися головним чином на створення технічних засобів, відповідних автоматизованих систем і мереж, призначених для передачі та обробки інформації [3, 4, 6]. Однак, на сьогодні потрібної фахівцям і громадянам інформації як і раніше гостро не вистачає. Інформатизація органів державної влади орієнтована на підвищення ефективності власної діяльності, що призвело до створення значної кількості відомчих автоматизованих (локальних і територіальних) інформаційно-управлінських систем, що призначалися, як правило, для задоволення інформаційних потреб обмеженого кола користувачів. Впровадження нових інформаційних технологій не давало очікуваного ефекту. Отже, формування єдиного інформаційного простору України в інтересах органів державної влади повинно бути спрямоване на об'єднання і розвиток існуючих інформаційно-аналітичних ресурсів суб'єктів господарювання для забезпечення їх ефективної управлінської діяльності. Це дозволить суттєво підвищити ефективність функціонування всіх гілок влади за рахунок підвищення рівня інформаційної підтримки їх діяльності, використання всієї накопиченої інформації для вирішення комплексних проблем управління суспільством.

Регіональні інформаційні ресурси – це результати інтелектуальної діяльності в усіх сферах життєдіяльності регіону, зафіксовані на відповідних матеріальних носіях інформації як окремі документи і масиви документів, бази і банки даних і знань, усі види архівів, бібліотеки, музейні фонди та інші, що містять дані, відомості і знання, які є об'єктом права власності будь-якого суб'єкта України і мають споживчу цінність: політичну, економічну, наукову, освітню, соціокультурну, оборонну, ринкову, історичну, інформаційну тощо.

На наш погляд, з точки зору учасників господарської діяльності на рівні управління регіоном доцільно оперувати поняттями ділової інформації, фінансової, науково-технічної і професійної виділяючи в їх складі:

- макроекономічну інформацію, що характеризує загальний стан економіки у вигляді різних оцінок, прогнозних моделей, що надається спеціальними державними або незалежними інститутами;
- фінансова інформація, яке включає котирування акцій; ставки різних фінансових інструментів тощо;
- довідкову інформацію щодо інститутів фінансового і фондового ринку; аналітичні огляди інвестиційних можливостей і ділові новини.
- комерційну інформацію, що включає відомості про підприємства, їх виробничі зв'язки, фінансовий стан, продукцію, що випускається, ціни на товари та послуги, що надається спеціальними інформаційними службами;

- статистичну інформацію, надану в вигляді динамічних рядів, індексів, прогнозних оцінок щодо економічної, соціальної, демографічної ситуації в регіоні;
- науково-технічну інформацію, яка включає документальну, реферативну, довідкову інформацію в галузі природничих, технічних, суспільних наук, галузей виробництва та сфер виробничої діяльності;
- поточну інформацію, яка періодично надається інформаційними агентствами і в засобах ЗМІ.

Основою інформаційного забезпечення задач регіонального управління повинні бути первинні інформаційні ресурси, що характеризують регіон як об'єкт, що володіє природно-географічними, соціально-демографічними, економічними, інфраструктурними та іншими особливими характеристиками. На базі цих ресурсів державні органи влади повинні здійснювати збір та обробку інформації як для оперативного моніторингу соціально-економічної ситуації в регіоні та країні, так і для вироблення стратегії управління.

Таким чином, інформаційний ресурс є одним із фундаментальних понять, через яке розкриваються сутність інформаційного суспільства. Під інформаційним ресурсом варто розуміти накопичені знання, які можуть використовуватись для цілеспрямованого використання розвитку держави та регіону. Такі знання можуть розглядатись як невідчужуваний запас у вигляді сукупності даних природної, правової, наукової, соціально-економічної й інших властивостей, застосовуваних у відтворювальному процесі для підвищення ефективності суспільного виробництва як на рівні країни так і в регіоні.

Виходячи зі складеного необхідно відзначити, що інформаційний ресурс має властивості, які суттєво виділяють його з інших чинників виробництва. Інформація і знання завжди використовувалися у виробництві, але саме сьогодні, коли вони зайняли домінуюче місце в організації національного господарства, стає зрозумілою міра їх винятковості. Унікальність цього ресурсу як виробничого фактора обумовлена його властивістю рідкості, невичерпності. Жоден з раніше відомих факторів виробництва не відрізнялися подібним поєднанням властивостей і характеристик. Використання такого ресурсу приводить до появи нової інформації і нового знання, не перешкоджаючи членам суспільства застосовувати їх для власних цілей.

Література

1. Закон України «Про Національну програму інформатизації» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, №27–28, ст. 181.
2. Информационные ресурсы: понятие и классификация. Режим доступа: <http://ivan101.narod.ru/gos/inf/28.htm>
3. Пильцнер П. Безграничное богатство // Новая постиндустриальная волна на Западе. — М.: Academia, 1999. — 415с.
4. Ваниянц С.В. Информационный ресурс в экономической системе: Дисс. канд. эконом. наук. /Ваниянц С.В. — Пятигорск, 2002. — С. 12–13.
5. Вехи экономической мысли. Теория потребительского поведения и спроса [под ред. В. М. Гальперина.] СПб.: — Т. 3 Экономическая школа, 1999. — С. 54–76.
6. Иноземцев В.Л. За десять лет. К концепции постэкономического общества. — М.: Academia, 1998. — 419 с.
7. 4.Климов С. М. Интеллектуальные ресурсы общества. — СПб.: ИВЭСЭП: Знание, 2002. — 56 с.
8. Поспелов Д. А. Информационные системы для руководителей. — М.: Радио и связь, 1990. — 304 с.
9. Розмаинский И. В., Холодилин К. А. История экономического анализа на Западе. — СПб, 2000. — С. 115–125.
10. Ситник В.Ф. Основи інформаційних систем: навч.посіб. — К.: КНЕУ, 2001. —420 с.

Марендич Роман Сергійович

Студент 4 курсу

факультет економіки та управління бізнесом

Криворізький національний університет

м. Кривий ріг, Україна

Керівник: д.т.н., проф. Темченко О. А.

**СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ
ГІРНИЧО-МЕТАЛУРГІЙНОГО КОМПЛЕКСУ
В КОНТЕКСТІ СТИМУЛЮВАННЯ ЇХ
ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Сучасні гірничо-металургійні підприємства є досить фондомісткими, оскільки у процесі господарської діяльності основні виробничі засоби фізично і морально зношуються, що потребує певних заходів задля утримання їх в належному стані.

Необхідність висвітлення проблем гірничо-металургійного комплексу (ГМК) неодноразово підкреслювалася вченими і фахівцями, що

досліджували різні аспекти його функціонування даної галузі. Цим займалися такі вчені: О.І. Амоша, С.С. Аптекар, І.П. Булеєв, Н.Є. Брюховецька, В.В. Венгер, Т.П. Загорська та інші.

Мета дослідження — пошук шляхів стимулювання активізації інвестиційної діяльності підприємств ГМК на основі зарубіжного досвіду з подальшим відображенням відповідних змін у податковому законодавстві. Виходячи з цього, завдання створення сприятливого інвестиційного клімату для ГМК у складних умовах господарювання повинно бути одним з пріоритетів економічної політики держави.

Варто зазначити, що розвиток ГМК України за роки незалежності відбувався нерівномірно, зі значними кризами — в 1998 р., в 2008–2009 роках і, особливо, у 2014–2015 роках з урахуванням обмежених фінансових можливостей переважної більшості вітчизняних підприємств.

З 2014 року почалося суттєве падіння світових цін на ринках залізорудної продукції, у тому числі і на товарну продукцію підприємств ГМК України. Відтак наявний рівень цін став наближатися до показників собівартості виробництва залізозмісткої продукції, що обумовило загострення проблем на вітчизняних підприємствах. При цьому, основними негативними чинниками за останні два десятиріччя, що визначають і у теперішній час діяльність всього ГМК України залишаються: низький технічний рівень і застарілі технології; підвищена порівняно зі світовим рівнем праце-, енерго- та матеріаломісткість; відсутність належного інвестування у техніко-технологічну модернізацію та реконструкцію виробничого процесу; вузький асортимент кінцевої продукції [1, с. 127].

Саме тому вітчизняний ГМК потребує залучення додаткових інвестиційних ресурсів для: поліпшення незадовільного стану матеріально-технічної бази та надзвичайно високого рівня спрацювання основних засобів; відповідного фінансового забезпечення інноваційних процесів, враховуючи значні питомі витрати енергетичних і матеріальних ресурсів порівняно з передовими закордонними підприємствами та втрати вагомої частки вітчизняного науково-технічного потенціалу через недостатню кількість замовлень на виконання фундаментальних, пошукових і ґрунтовних прикладних науково-дослідних робіт за специфікою гірничо-металургійного виробництва.

Зазначені проблеми можна вирішити шляхом, насамперед, кардинального оновлення застарілих основних засобів, що допоможе зменшити собівартість залізозмісткої продукції до рівня передових країн світу. Проте, це потребує значних коштів, а тому державі необхідно зробити певні кроки щодо пріоритетного стимулювання інвестиційної діяльності підприємств ГМК. Вирішити вказане складне завдання можна шляхом введення наступних пільг:

1) Інвестиційна податкова знижка на інвестиційні цілі, науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи.

2) Світовий досвід переконує, що введення пільгових норм амортизаційних відрахувань є одним з найефективніших методів стимулювання інвестиційної діяльності. У деяких країнах норма прискореної амортизації перевищує 100%, зокрема у Японії – 200%.

3) Звільнення від податку на прибуток коштів металургійних підприємств, які вкладаються у інноваційну діяльність для нарощування виробництва високотехнологічної продукції з підвищеними якісними характеристиками.

4) Зниження ставок оподаткування частини прибутку вітчизняних підприємств, яка реінвестується у модернізацію основних засобів [2; 3].

Отже, політика нашої держави із стимулювання поліпшення інвестиційної діяльності, особливо на експортноорієнтованих підприємствах ГМК, повинна полягати у створенні сприятливого податкового клімату для всіх високотехнологічних галузей, які визначають темпи стійкого розвитку національної економіки.

Література

1. Венгер В.В. Особливості взаємодії держави та бізнесу у сфері гірничо-металургійного комплексу України: від підтримки до партнерства [Текст] / В.В. Венгер, В.О. Точилін // Економіка і прогнозування. – 2010. – № 2. – С. 127.

2. Павлюк А.П. Щодо особливостей та напрямів стимулювання інвестиційної діяльності підприємств у після кризовий період. [Електронний ресурс] / А.П. Павлюк, Н.С. Медведкова // Аналітична записка: офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень. К., 2013. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1053/>.

3. Собкевич О.В. Пріоритети та важелі модернізації металургійної галузі України. [Електронний ресурс] / О.В. Собкевич, С.Л. Воробйов // Аналітична записка: офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень. К., 2013. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/886/>.

Секція 18.

СВІТОВА І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНІ ІНТЕГРАЦІЇ

Абдін А. В.

студентка 5 курсу, напряму підготовки «Фінанси і кредит»

Терещенко Т. Є.

*к.е.н., доцент кафедри фінансового та банківського менеджменту
Університет митної справи та фінансів
м. Дніпропетровськ, Україна*

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ У ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТОВОМУ ПРОСТОРІ

У сучасній світовій економіці ринок страхових послуг виконує надзвичайно важливу роль. Через даний ринок відбувається перерозподіл ризиків і грошових потоків, створюються умови для підвищення рівня соціального захисту населення, залучення страхового капіталу для інвестування як національних економік, так і в міжнародному масштабі. У результаті світовий ринок страхових послуг сприяє інтеграції національних економік у систему світового господарства й активізує процеси глобалізації.

Необхідно узагальнити сутність та основні тенденції розвитку страхового ринку України та окреслити аспекти впливу глобалізаційних процесів на вітчизняний ринок страхових послуг. Визначити основні чинники, які впливають на розвиток страхового ринку в Україні.

Більшість вчених визначають «страховий ринок» через економічні відносини щодо купівлі-продажу страхових послуг, фактично ототожнюючи його з «ринком страхових послуг». Але страховий ринок є більш загальним поняттям, включаючи ринок страхових послуг, повноцінне існування останнього неможливе без провадження страховиками, як фінансовими посередниками, діяльності щодо формування та розміщення страхових резервів [7].

Ринок страхових послуг України залишається найбільш капіталізованим серед інших небанківських фінансових ринків. За даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, кількість страхових компаній має тенденцію до

зменшення, так за I півріччя 2015 року порівняно з аналогічним періодом 2014 року, кількість компаній зменшилася на 26 СК [3].

За I півріччя 2015 року сума отриманих страховиками валових премій з видів страхування, інших, ніж страхування життя становила 12 525,6 млн грн (або 93,0% від загальної суми страхових премій), а зі страхування життя – 939,9 млн грн (або 7,0% від загальної суми страхових премій). Обсяги валових страхових премій за I півріччя 2015 року збільшилися порівняно з I півріччям 2014 року на 22,0%, чисті страхові премії збільшилися на 24,2%.

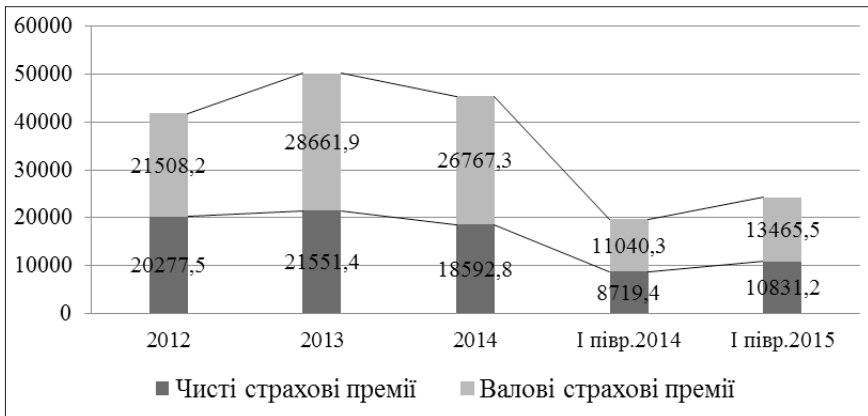

Рисунок 1. Динаміка страхових премій за 2012–2014 рр., I півріччя 2014 – I півріччя 2015 рр.

Розмір валових страхових виплат за I півріччя 2015 року становив 3055,2 млн грн, у тому числі з видів страхування, інших, ніж страхування життя – 2772,8 млн грн (або 90,8%), зі страхування життя – 282,4 млн грн (або 9,2%). Валові страхові виплати за I півріччя 2015 року збільшилися на 27,4% (до 3055,2 млн грн) порівняно з I півріччям 2014 року, чисті страхові виплати збільшилися на 26,7% і становили 2985,4 млн грн. Зростання валових та чистих страхових виплат у I півріччі 2015 року порівняно з відповідним періодом 2014 року здебільшого пов'язане зі збільшенням на 192,7 млн грн (або в 2 рази) валових та чистих страхових виплат при страхуванні життя [3].

Незважаючи на значні темпи приросту основних показників діяльності страховиків, страховий ринок України є недостатньо розвиненим. Фактори, які стримують розвиток ринку страхових послуг: недостатній рівень капіталізації та низька якість активів; низька якість страхових послуг, що не дає змоги конкурувати в умовах глобалізації; низький рівень довіри та страхової культури населення; істотною загрозою для сучасного

страхового ринку є відтік капіталу за кордон; глобальні ризики, зумовлені циклічним характером розвитку світової економічної та фінансової систем, неможливістю передбачити час та масштаб чергової кризи; недосконалість нормативно-правового регулювання у сфері страхування [1; 5; 4].

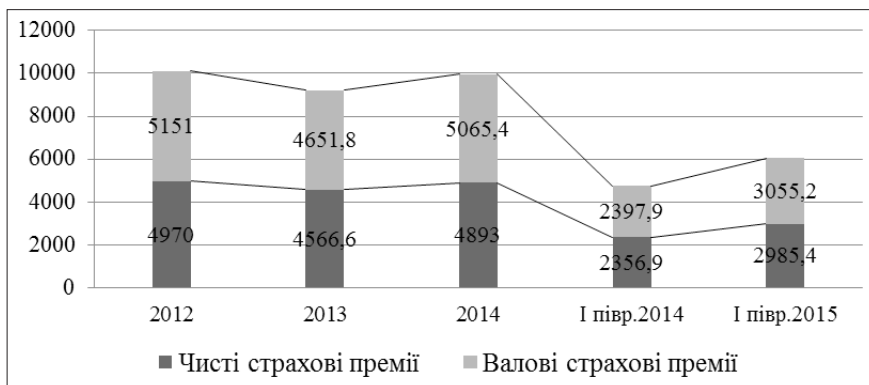

Рисунок 2. Динаміка страхових виплат за 2012–2014 рр., I півріччя 2014 – I півріччя 2015 рр.

Також потрібно зауважити, що порівняно зі світовими тенденціями національний страховий ринок має незначні масштаби, на Україну припадає менше 1% страхових премій, отриманих у світі, а частка валових страхових премій у ВВП приблизно 3%. Це свідчить про проблеми, пов'язані із забезпеченням сталого розвитку вітчизняного страхового ринку [2].

Можна виділити наступні стратегічні напрями подальшого розвитку міжнародного страхового ринку в умовах глобалізації: перерозподіл лідерських позицій від розвинених країн до країн, що розвиваються; підвищення конкурентної боротьби між найбільшими транснаціональними корпораціями за розширення на міжнародному страховому ринку; поява нових видів страхових послуг, які відповідають сучасним потребам ринку; подальше об'єднання страхового, банківського та фінансового капіталів насамперед для підвищення капіталізації компанії [6].

Позитивні наслідки впливу глобалізації світового ринку страхових послуг на ринок страхових послуг: залучення іноземних інвестицій у розвиток страхової інфраструктури; підвищення капіталізації та ємності національної страхової галузі; розширення структури та підвищення якості страхових послуг.

Негативні наслідки впливу глобалізації світового ринку страхових послуг на ринок страхових послуг: втрата національного контролю над страховими резервами та інвестиційними коштами; обмеження впливу

держави на соціальну політики в галузі пенсійного та медичного страхування; експансія великих іноземних страховиків.

Отже, глобалізаційні процеси вимагають від України: вдосконалювати державне регулювання страхової діяльності, поліпшувати якість обслуговування, розширювати асортимент страхових послуг, що зумовлено новими видами ризиків (інформаційних, пов'язаних з іноземними інвестиціями, з будівництвом за кордоном), збільшувати обсяги статутних фондів страхових компаній, що сприяє фінансовій стійкості, платоспроможності, конкурентоспроможності.

Література

1. Акімова Л. М. Сучасний стан та проблеми розвитку страхового ринку в Україні / Л. М. Акімова // Ефективність державного управління. — 2014. — Вип. 40. — С. 475–481. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/efdu_2014_40_61.pdf.
2. Крупка І. Детермінанти розвитку страхового ринку України в умовах глобалізації / І. Крупка // Моделювання регіональної економіки. — 2013. — № 2. — С. 243–254. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Modre_2013_2_24.pdf.
3. Підсумки діяльності страхових компаній за I півріччя 2015 року. — Режим доступу: <http://forinsurer.com/stat>.
4. Рудь І. Ю. Перспективи розвитку страхового ринку України / І. Ю. Рудь, І. В. Копитіна // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомилинського. Серія: Економічні науки. — 2015. — № 1. — С. 77–81. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/nvmduce_2015_1_16.pdf.
5. Сова О. Ю. Проблеми та перспективи розвитку страхового бізнесу в Україні / О. Ю. Сова // Наука й економіка. — 2015. — Вип. 1. — С. 42–48. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nie_2015_1_9.pdf.
6. Шевченко В. І. Визначення стратегічних напрямів подальшого розвитку міжнародного страхового ринку в умовах глобалізації / В. І. Шевченко // Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. — 2014. — № 10. — С. 230–236. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nivif_2014_10_36.pdf.
7. Шолойко А. С. Страховий ринок України: підходи до його класифікації та періодизації / А. С. Шолойко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. — 2014. — Вип. 200(3). — С. 94–102. — Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/nvnau_econ_2014_200\(3\)_16.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/nvnau_econ_2014_200(3)_16.pdf).

Секція 19. СТРАТЕГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Заїка Юлія Андріївна

*Здобувач кафедри економіки підприємства
Харківський гуманітарний університет
«Народна Українська Академія» м. Харків, Україна*

ПОДАТКОВІ ВАЖЕЛІ ВПЛИВУ НА СИСТЕМУ ВИЩОЇ ОСВІТИ: СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ

Вступ: Вища освіта в Україні носить масовий характер. Її роль в соціальному і економічному розвитку держави є загальновизнаною. Більше того, успіхи практично всіх крупно масштабних засад у нашій країні, у тому числі і політичних, не в останню чергу залежать від того, наскільки успішно буде розвиватися вітчизняна вища освіта.

Метою роботи виступає аналіз правових засад реформування вищої освіти в Україні.

Викладення основного матеріалу. Основоположним законодавчим актом виступає Конституція України, стаття 53 якої закріплює право кожного на освіту. Системо-утворюючим актом виступає Закон України «Про освіту» № 1060-ХІІ від 23.05.1991 р. [3], який встановлює вихідні, первинні норми правового регулювання у сфері вищої освіти.

Важливим кроком у розбудові вітчизняної освітньої галузі стало прийняття Верховною Радою України Закону «Про вищу освіту» [1]. Новий закон вступив у дію у вересні 2014 року, і з його реалізацією пов'язують якісні зміни у системі підготовки висококваліфікованих фахівців та запровадження європейських стандартів вищої освіти.

Реформа освіти в Україні ставить метою досягнення відповідності якості освіти вимогам інноваційного розвитку та приведення його змісту і структури до потреб ринку праці. У своєму фінансовому аспекті вона передбачає зміну системи фінансового забезпечення діяльності навчальних закладів, у тому числі установ вищої професійної освіти і полягає у наступному:

- підвищення ефективності праці професорсько-викладацького складу;
- запровадження механізмів нормативно-подушного фінансування для забезпечення прозорості витрачання бюджетних коштів.

- стимулювання конкуренції між освітніми установами, в тому числі державними та приватними.

У цих умовах значно зростає роль фінансового планування та регулювання всередині вищого навчального закладу. Надання навчальним закладам більшої фінансової свободи по порівняно з бюджетним фінансуванням призводить до необхідності комплексної оцінки відповідності ресурсів установи встановленим цілям його діяльності.

Задачами, які розв'язуються при управлінні фінансами ВНЗ в нових умовах, є:

- матеріальне забезпечення державної послуги відповідно до виділеними на її реалізацію засобами;
- забезпечення поточної ліквідності діяльності ВНЗ, тобто відповідність наявних ресурсів витратам не тільки в загальній сумі річного бюджету, але і всередині будь-якого тимчасового інтервалу.

Важливість забезпечення гідного рівня фінансування установ, що входять в систему вищої освіти, очевидна. Одним з напрямків вирішення зазначеної проблеми є формування недержавних джерел фінансування освітніх установ, створення стійкої системи багатоканального фінансування освітнього процесу. Поліпшення фінансового забезпечення системи вищої освіти неможливо без адекватного вирішення відповідних питань у чинному законодавстві. Слід визнати, що у законодавстві про освіту закріплено достатню кількість положень, покликаних стимулювати залучення освітніми установами (зокрема, вищим навчальним закладом) коштів з позабюджетних джерел [4, с. 23].

Пільгове оподаткування — один з найбільш ефективних інструментів, що стимулюють розвиток економічної самостійності вищих навчальних закладів, і сприяє підвищенню їх фінансової забезпеченості.

Разом з тим невіршеною і постійно нагадує про себе проблемою залишається те, що багато положень законодавства про освіту, що встановлюють економічно сприятливі правила для діяльності вищих навчальних закладів, не узгоджуються з нормами спеціального галузевого законодавства, а саме — з нормами податкового законодавства. Складається досить тривожна ситуація: з одного боку, законодавство про освіту проголошує практично повний «іммунітет» основної статутної діяльності будь-якого освітнього закладу від оподаткування. З іншого боку, законодавство про податки і збори передбачає податкові пільги для освітніх установ лише в суворо обмежених випадках.

Так, відповідно до статті 197.1.2 Податкового кодексу України [2], від оподаткування податком на додану вартість звільнені операції з надання послуг з освітньої діяльності, які постачаються вищими навчальними закладами I — IV рівня акредитації відповідно до ліцензій на постачання цих послуг, а також послуги із проживання студентів в гуртожитках. Збір

за першу реєстрацію транспортного засобу сплачуватимуть ті ВНЗ, які планують придбавати транспортні засоби, що є об'єктами оподаткування згідно зі ст. 232 ПКУ. Щодо пільг, то від сплати збору звільнено лише колісні транспортні засоби, які придбаватимуться та будуть закріплені за військовими навчальними закладами.

Вищі навчальні заклади, які є власниками земельних ділянок, є платниками земельного податку. Вищі навчальні заклади, як і всі інші бюджетні установи, відповідно до п. 323.1 ПКУ, звільнено від обов'язку сплачувати збір за спеціальне використання води.

У даних умовах держава має створити належні умови для того, щоб частину витрат на вищу освіту взяли на себе підприємства, організації та установи. Адже велика кількість приватних підприємств використовують кадри, підготовлені за державні кошти. Тому з метою стимулювання участі роботодавців у підготовці та працевлаштуванні фахівців необхідно розглянути можливість внесення змін і доповнень до Господарського та Податкового кодексів. Матеріально-технічне забезпечення ВНЗ можна поліпшити за рахунок надання підприємствами баз для проходження практики та передачі матеріально-технічних ресурсів. Стимулами для цього має бути пільгове оподаткування суб'єктів господарювання, які надають бази для проходження практик студентів вищих навчальних закладів. Доцільним є звільнення від оподаткування передачі матеріально-технічних ресурсів з балансів суб'єктів господарювання на баланси вищих навчальних закладів.

Висновки. Для активізації державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти необхідні універсальні механізми, засновані не на прямій участі держави, а на ефективній співпраці роботодавців та установ вищих навчальних закладів.

Для розвитку партнерства і вирішення фінансових проблем між виробництвом і ВНЗ, підвищення конкуренції, ефективності використання державних коштів необхідно створення ендавменту й виконання замовлення роботодавців на підготовку кадрів. У той же час для невеликих ВНЗ зі стандартним переліком освітніх програм найбільш прийнятно реалізувати інвестиційні проекти на базі закладу із залученням приватних компаній відповідного виробничого профілю. Зрештою, ендавменти дадуть можливість розширити доходи вищих навчальних закладів, та зроблять освітні установи стійкими до змін у зовнішньому середовищі при збереженні основних цілей і завдань її діяльності.

Література

1. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/print1392304548710695>.
2. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI // *Голос України*. – 2010. – № 229–230.
3. Про освіту: Закон України від 23.05.1991 № 1060-XII // *Відомості Верховної Ради УРСР*. – 1991. – № 34. – Ст. 451.
4. Швець Д.Є. Управління системою вищої освіти: регуляція і дерегуляція / Д.Є. Швець // *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. – 2014. – Вип. 59. – С. 22–33.

Меліксетян Ліліт Рафаелівна

*магістрант факультету менеджменту та маркетингу
Національного технічного університету України «КПІ»
м. Київ, Україна*

УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНОЮ ЕФЕКТИВНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Через швидкі зміни у зовнішньому середовищі виникає невизначеність і процесі ведення виробничої діяльності підприємств. Задля стійкості розвитку та підвищенню ефективності діяльності підприємство має вміти адекватно реагувати на непередбачуваність ринку. Відомими способами протидії є формування ефективної системи та використання комплексу інструментів стратегічного управління [1].

Для оцінювання ефективності стратегічних рішень використовуються такі показники і системи: «Піраміда ефективності», модель Лоренца Мейсела, «Концепція EVA», які добре оцінюють як фінансові, так і не фінансові показники. Найбільш точною системою для оцінки стратегічних рішень є збалансована система показників (ЗСП, BalancedScorecard, BSC), розроблена професорами Гарвардського університету Робертом Капланом та Девідом Нортонем. BSC є найбільш ефективною та широко використовуваною в усьому світі комерційними, державними, промисловими та некомерційними компаніями концепцією реалізації стратегії компанії завдяки її декомпозиції на рівень операційного управління контролю на основі ключових показників ефективності (KeyPerformanceIndicators, KPI) [2].

Близькою по своєму комплексному складу до збалансованої системи показників є модель Лоренца Мейсела, яка була розроблена в 1992 році. Вона, як і збалансована система показників, визначає чотири перспективи, на основі яких повинна бути оцінена діяльність підприємства. Модель Д. Макнейра, Р. Ланча, К. Кроса «Піраміда ефективності» полягає в зв'язку корпоративної стратегії, орієнтованої на задоволення потреб клієнтів, з фінансовими показниками, доповненими декількома ключовими якісними (нефінансовими) показниками, яка складається з чотирьох різних рівнів, що характеризують структуру підприємства: на верхньому рівні керівництво підприємства формує корпоративне бачення стратегії; на другому рівні – цілі підрозділів і дивізіонів конкретизуються стосовно певного ринку і фінансових показників; третій рівень – цілі і функції орієнтовані на задоволення клієнта і гнучкість виробництва і є сполучними ланками між верхніми і нижніми рівнями піраміди. Мету цього рівня показують драйвери ефективності відносно двох ринкових цілей і однією фінансовою; у найнижчій частині піраміди, тобто в області операцій, дії оцінюються щодня, щонеділі або щомісячно. Умовно система показників повинна бути інтегрована так, щоб оперативні оцінки на нижніх рівнях були пов'язані з фінансовими на верхніх [3].

Фомченкова Л. В. досліджує стратегічний аналіз організаційно-економічного розвитку промислових підприємств на основі динамічного підходу, що враховує фактор часу при дослідженні ділового середовища [5]. В науковій роботі В. В. Пастухової, автором розроблено методичне забезпечення визначення внутрішньої, зовнішньої ефективності та інтегральної оцінки стратегії.

Виходячи з досвіду вітчизняного бізнесу, підприємства вже приступають до формалізації стратегій, планів та бізнес-процесів. Є необхідність оцінки того, наскільки ефективно організації розробляють та змінюють свої стратегії в нестабільному середовищі.

Метою даного дослідження є формування наукових підходів до стратегічної ефективності підприємства.

При виявленні проблем на вітчизняних підприємствах було виділено наступне: нестабільність середовища вимагає корегування стратегій і планів; нестачі кваліфікаційних навичок стратегічного управління; складність в розробці стратегічного планування; відсутність системи мотивації персоналу; низький рівень контролю над стратегічно важливими показниками. На основі даного аналізу було виділено декілька підходів [4].

Витратний підхід – ефективність трактується як співвідношення результату діяльності підприємства та витрат на їх досягнення.

Функціональний підхід – співвідношення результатів та моделі організаційного розвитку.

Інтеграційний підхід – результат позиціонування підприємства відносно його конкурентів в системі координат прибутку та обсягу продажів, що обумовлено рівнем використання внутрішнього потенціалу підприємства та його взаємовідносинами із зовнішнім оточенням.

Системний підхід виділяє зовнішню ефективність стратегії як рівень відповідності діяльності підприємства вимогам середовища.

Дослідження сутнісного підходу до систем стратегічного оцінювання передбачає реалізацію кількох послідовних етапів [6]: формування переліку показників ($i=1\dots n$), за якими буде проводитися оцінка; визначення ступеня значущості кожного окремо узятото показника (k_i); розрахунок середнього темпу росту кожного показника за декілька періодів, що передують етапу реалізації стратегії, та темпу росту відповідного показника за період реалізації стратегічного плану; аналіз динаміки зміни показників; визначення ступеня реалізації стратегії у відсотках за такою формулою:

$$I = \sum_{i=1}^n k_i \times (g_i \pm f_i) \quad (1),$$

де n – кількість показників, од.; k_i – ступінь значущості i -го показника, %; g_i – параметр, що відображає динаміку зміни i -го показника та відповідно приймає за позитивної динаміки одиничне значення, а за негативної нульове; f_i – коригування, що за необхідності може вноситися керівником або аналітиком у випадках, коли порівнювані темпи росту приблизно дорівнюють один одному або коли динаміка зміни пов'язана із форс-мажорними обставинами. Даний підхід дозволяє простежити вплив кожного окремо взятого показника на загальний рівень досягнення цілей. Порівнюючи розглянуті підходи можна зробити висновок, що оцінка ефективності стратегії визначається ступенем досягнення цільових показників. Дані підходи не вирішують системні суперечності стратегічного та оперативного управління промисловим підприємством [7].

Проведений аналіз наукових підходів дозволяє визначити стратегічну ефективність підприємства як динамічну стійкість економічної, соціальної і екологічної діяльності підприємства при відповідності стратегічним ініціативам.

Стратегічна ефективність розраховується на основі отриманих результатів стратегічного аналізу та включає в себе характеристику цільових сегментів споживачів, методів ведення конкурентної боротьби, державної політики, умов розвитку регіону та галузі, а також правил і конкретних дій роботи організації [8]. Щоб оцінити стратегічну ефективність визначимо систему показників: інвестиційна привабливість компанії; максимізація вартості компанії; частка ринку; рентабельність обсягу продаж за сегментами споживачів; можливість залучення нових споживачів; якість продукції; можливість диверсифікації продукції або виробництва в цілому; можливість повторної купівлі продукції; прива-

бливість підприємства для персоналу; імідж підприємства. Також пропонується включати динамічні критерії, що відповідають певній стадії життєвого циклу та використовують темп зростання виражений рангами. Це дозволить сформуванню в динаміці стратегічну ефективність у довгостроковій перспективі [8].

Стратегічні показники оцінюються щоквартально, але кожне підприємство залежно від ступеню стабільності зовнішнього середовища і його впливу може окремо визначати періодичність оцінювання.

Література

1. Артеменко Л. П. Стратегічний розвиток підприємств в умовах турбулентності середовища. — Конкурентні домінанти стратегічного розвитку підприємств: Монографія / Дергачова В. В., Сімченко Н. О., Бояринова К. О. та ін. — Черкаси: Видавець Чабаненко Ю. А., 2013. — С. 13–37.
2. Пастухова В. В. Стратегічне управління підприємством: філософія, політика, ефективність: Монографія / В. В. Пастухові. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2002. — С. 253–256.
3. Фомченкова Л. В. Динамическая концепция и методы стратегического анализа организационно-экономического развития предприятия. Монография / Л. В. Фомченкова. — Смоленск: Универсум, 2012. — 204 с.
4. Димов С. Х. Стратегическая эффективность бизнеса как важный элемент его инновационного развития / С. Х. Димов, В. В. Смирнов // Бизнес посоки. — 2011. — № 2. — С. 57–71.
5. Тюкавкин Н. М. Стратегическая эффективность деятельности компании / Н. М. Тюкавкин // Аудит и финансовый анализ. — 2007. — № 5. — С. 1–4.
6. Дідович Ю. О. Вдосконалення стратегічного планування як системи / Л. М. Ціцак, М. Ю. Шеверя, Ю. О. Дідович // Науковий вісник Ужгородського університету. — Ужгород. — 2011. — Спецвипуск 33, частина 4. — Серія Економіка. — С. 128–135. 119.
7. Казачков І. О. Сутнісний підхід до оцінки ефективності реалізації маркетингових стратегій / І. О. Казачков // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». — Харків: НТУ «ХПІ». — 2010. — № 58. — С. 36–42.
8. Зубкова, О. В. Системное управление промышленным предприятием: монография / О. В. Зубкова. — Челябинск: Изд-во Типография «Сити Принт», 2009. — 494 с.

Секція 20. ФІНАНСИ, ГРОШІ І КРЕДИТ

Безуглая В.А.

*к.э.н., доц., декан факультета экономики и права
Барановичский государственный университет (Республика Беларусь)*

ОСОБЕННОСТИ СПРОСА НА ДЕНЬГИ В ЭКОНОМИКЕ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ РАЗВИТИЯ

Оценка функции спроса на деньги имеет огромное значение для проведения эффективной монетарной политики. В последние годы интерес к этой проблеме возрос в развивающихся странах и странах с переходной экономикой. Новым объектом исследований стали изменения поведения спроса на деньги в связи с развитием процессов глобализации, финансовой либерализации, появлением инноваций на финансовых рынках, развитием информационных технологий.

Цель исследования выделить особенности формирования спроса на деньги в экономике Республики Беларусь на современном этапе развития.

Для оценки спроса на деньги в экономике Республики Беларусь используется денежный агрегат $M2^*$, т.к. использование широких денег в функции спроса на деньги позволяет учесть эволюцию финансовой системы, а также, по мнению некоторых экономистов, широкие деньги, находятся в более тесной взаимосвязи с номинальным доходом, из чего следует, что функция спроса на широкие деньги более стабильна (табл. 1).

В последние месяцы в денежно-кредитной сфере происходит сокращение денежной эмиссии со стороны, как Нацбанка, так и коммерческих банков. Рублевая денежная масса $M2^*$ сократилась на 5,5%.

Сокращение рублевой денежной массы обусловлено тем фактом, что последнее время Нацбанк проводит валютные интервенции. Такие действия содействуют замедлению инфляционных процессов, однако, в ущерб сокращения золотовалютных резервов.

Как пример направления использования ЗВР Республики Беларусь можно привести ситуацию, сложившуюся в декабре 2014 года, когда для удержания курса национальной валюты от резкого падения было израсходовано 760,8 млн долларов США. Иными словами около одной седьмой

части общего ЗВР страны было потрачено для обеспечения плавного падения курса национальной валюты в течение двух недель декабря 2014 года [1]. Всего за 2014 год ЗВР Республики Беларусь сократились на 1591,8 млн долларов США и в результате, по состоянию на 1 января 2015 года, объём ЗВР Республики Беларусь составил 5059,1 млн долларов США, а на данный момент (ноябрь 2015 года) — 4666,7 млн долларов США [4].

Таблица 1

Широкая денежная масса за 2013–2015 года

Показатели	01.12.13	01.12.2014	01.12.2015
1. Наличные деньги в обороте — M0	12 691,8	13 885,6	14 079,6
2. Переводные депозиты	22 052,9	27 236,0	28 288,9
2.1. Физических лиц	10 538,1	13 850,9	13 289,7
2.2. Юридических лиц	11 514,8	13 385,1	14 999,2
Денежный агрегат — M1	34 744,7	41 121,6	42 368,5
3. Другие депозиты	40 891,1	51 971,6	44 991,6
3.1. Физических лиц	23 303,7	31 872,0	27 396,0
3.2. Юридических лиц	17 587,4	20 099,5	17 595,7
Денежная масса в национальном определении — M2	75 635,9	93 093,1	87 360,1
4. Ценные бумаги, выпущенные банками (вне банковского оборота) в национальной валюте	2 467,4	1 504,1	2 077,5
Рублевая денежная масса — M2*	78 103,3	94 597,2	89 437,6
5. Депозиты в иностранной валюте	101 872,5	126 229,7	215 126,3
5.1. Переводные депозиты	17 039,1	20 581,5	34 087,9
5.1.1. Физических лиц	4 134,7	5 320,7	9 718,6
5.1.2. Юридических лиц	12 904,4	15 260,8	24 369,3
5.2. Другие депозиты	84 833,4	105 648,2	181 038,4
5.2.1. Физических лиц	63 151,9	80 465,1	141 138,2
5.2.2. Юридических лиц	21 681,4	25 183,1	39 900,2
6. Ценные бумаги, выпущенные банками (вне банковского оборота) в иностранной валюте	5 510,2	9 133,4	15 123,6
7. Депозиты драгоценных металлов	341,0	442,5	675,7

Казалось бы, на фоне сокращения денежной эмиссии должно было произойти и сокращение кредитования экономики. Однако, этого не произошло. Требования банков к предприятиям и населению продолжали свой рост. Причем, спрос на деньги производят предприятия

государственной формы собственности и население, которые, имеют доступ к потребительскому и льготному кредитованию в рамках реализации госпрограмм (табл. 2) [4].

Таблица 2

Рост требований банков к экономике

млрд рублей

Показатели	01.10.2013	01.10.2014	01.10.2015
Чистые внутренние требования	216858,0	287468,5	410233,1
Чистые требования к органам государственного управления	-64394,6	-49634,3	-28253,3
Требования к органам государственного управления	33508,6	46149,3	79163,3
Обязательства перед органами государственного управления	97903,1	95783,6	107416,6
Требования к другим секторам	281252,6	337102,9	438486,4
Требования к другим финансовым организациям	3796,7	2546,5	5021,7
Требования к государственным нефинансовым организациям	131759,2	157083,4	204672,4
Требования к другим нефинансовым организациям	94132,1	116523,5	160204,4
Требования к физическим лицам	51564,6	60949,4	68587,9

За 3 года требования банков к экономике в среднем приросли на 23,8%. что противоречит показателю (12–14%), заложенному в основных направлениях денежно-кредитной политики на 2015 год и прогнозируемых на 2016 год [2,3].

Коммерческие банки спрос на деньги и недостаток внутренней ликвидности восполняют деньгами иностранного происхождения, получая займы у банков развитых стран. В частности, иностранные пассивы коммерческих банков приросли (прирост взятых за границей кредитов составил – 48,3%) (табл. 3) [4].

Таблица 3

Обзор банков Республики Беларусь

млрд рублей

Показатели	01.12.2013	01.12.2014	01.12.2015
Обязательства перед нерезидентами	-63 054,6	-70 233,4	116 112,2
Депозиты	12 242,3	14 586,5	9 753,2
Ценные бумаги, кроме акций	3 769,5	4 464,7	0,0
Кредиты	6 701,4	6 629,8	105 612,1
Прочее	400,2	667,4	746,9

По соотношению денежных агрегатов М2* и М3 в структуре широкой денежной массы можно судить об уровне долларизации белорусской экономики (табл. 4) [4].

Денежные агрегаты Республики Беларусь

Таблица 4

млрд рублей

Показатели	01.12.2013	01.12.2014	01.12.2015
Рублевая денежная масса – М2*	78 103,3	94 597,2	89 437,6
Широкая денежная масса – М3	185 826,9	230 402,7	320 363,3

Если доля денежного агрегата М3 начинает расти, то это означает рост долларизации экономики. То есть население и предприятия начинают переводить рублевые депозиты в валютные депозиты. В таблице уровень долларизации белорусской экономики в 2015 году показывает соотношение М2* и М3, что характеризует склонность экономических агентов к использованию белорусских рублей. Так видно, что после валютного кризиса 2011 г. склонность населения и предприятий к использованию белорусских рублей упала – с 57,4% до 36,8%. В настоящее время склонность к использованию белорусских рублей свидетельствует об относительно низком уровне уверенности агентов в будущей стабильности национальной валюты.

Экономика Беларуси имеет один из самых низких уровней монетизации национальной экономики в мире, а именно 10,5 на 01.12.2015, 11,4 на 01.12.2014.

Это связано, во-первых, с низким доверием населения и предприятий к национальной валюте по причине относительно высокой инфляции, которая проявляется в виде роста потребительских цен и роста курсов иностранных валют по отношению к белорусскому рублю. В результате население и предприятия, как правило, хотя в короткие сроки избавиться от белорусских рублей, что приводит к росту скорости обращения денег. Во-вторых, неопределенность среднесрочной перспективы белорусского рубля в связи с углублением экономической интеграции с Россией также оказывает сильное влияние. Как долгосрочный актив белорусский рубль в связи с этим не привлекателен. В-третьих, низкий уровень монетизации экономики Беларуси обусловлен неразвитостью финансового рынка. Как следствие, удельный вес ценных бумаг в структуре денежной массы в Беларуси очень низкий. В развитых странах доля ценных бумаг в структуре денежной массы значительно выше, что в целом делает выше уровень монетизации их экономик.

В сложившейся ситуации приоритетное значение приобретает эффективная политика регулирования денежного рынка с целью стабилизации курса национальной валюты и стабилизации инфляции в экономике.

Література

1. Указ Президента Республики Беларусь Об утверждении отчета Национального банка за 2014 год от 11 мая 2015 г. № 206. <http://www.nbrb.by>
2. Указ Президента Республики Беларусь Об утверждении Основных направлений денежно-кредитной политики Республики Беларусь на 2015 год от 1 декабря 2014 г. № 551. <http://www.nbrb.by>
3. Указ Президента Республики Беларусь Об утверждении Основных направлений денежно-кредитной политики Республики Беларусь на 2016 год от 18 декабря 2015 г. № 505. <http://www.nbrb.by>
4. Денежно-кредитная статистика. <http://www.nbrb.by>

Габрієлян Д.Г.

*аспірант кафедри інформаційного менеджменту
Київський національний економічний університет
Імені Вадима Гетьмана
М. Київ, Україна*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ТА ПРИБУТКОВІСТЮ БАНКУ

Проведене емпіричне та аналітичне дослідження ефективності інтегрованого (комплексного) управління ліквідністю та прибутковістю дає підстави виділити чотири етапи моделювання інтегрованого управління ліквідністю та прибутковістю, а також, розробити концептуальну схему.

На першому етапі проводиться аналіз теорій та підходів до управління ліквідністю та прибутковістю банку, систематизація досвіду знань і практичних інструментів управління, аналіз накопиченого досвіду моделювання у вітчизняній і зарубіжній літературі, а саме, аналіз методів, моделей та сучасних технологій управління ліквідністю та прибутковістю банку.

На другому етапі формуються цілі та задачі моделювання. Проводиться аналіз та систематизація чинників та ризиків, що впливають на процес управління, визначаються стратегічні та оперативні цілі, а також, визначаються стратегії та механізм управління.

Третім етапом є моделювання інтегрованого управління ліквідністю та прибутковістю банку. Визначено стратегію банківської діяльності, що виділяє два критерії: максимізацію прибутку та мінімізацію

ризиків, які є економічними нормативами, встановленими НБУ [1]. До таких нормативів належать: норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (H_8); норматив великих кредитних ризиків (H_8); норматив максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру (H_{10}); норматив максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам (H_{10}); норматив загальної (довгої/короткої) відкритої валютної позиції банку (H_{13}). Інструментами реалізації поставлених завдань є оптимізація банківських рахунків за визначеним комплексним критерієм. На цьому етапі, також, проводиться оцінка ефективності та перевірка моделі на адекватність, в разі необхідності, здійснення коригувань.

Четвертим етапом є програмна реалізація моделі та розроблення практичних рекомендацій щодо удосконалення управління ліквідністю та прибутковістю банку.

Література

1. Постанова НБУ «Про схвалення Методики розрахунку економічних нормативів регулювання банківської діяльності в Україні» від 02.06.2009 № 315. — К. ТОВ «ЛІГА ЗАКОН», 2009. — 23 с.

Дмитерко М.О.

*аспірант кафедри теоретичної і прикладної економіки
Українська академія банківської справи
м. Суми, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КЛАСТЕРНИХ УТВОРЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ

Функціонування кластерів в економіці передбачає не тільки отримання фінансово-економічних переваг його учасниками, а також й створення умов для соціально-економічного розвитку регіону, в якому присутні дані кластерні утворення. І тому при оцінці ефективності функціонування економічних кластерів доцільно проаналізувати їх вплив на розвиток економічних процесів в регіоні, рівень соціального захисту та забезпечення населення, а також на діяльність учасників кластеру.

Теоретична розробка запропонованого науково-методичного підходу включає чотири послідовних етапи. Так, на першому етапі проаналізована предметна область в розрізі статистичних даних оцінювання досліджуваної ефективності кластерів; здійснена їх систематизація в межах трьох напрямків: економіка регіону (державний макрорівень), підприємства (мікрорівень), соціальна сфера (населення); проведено їх групування на стимулятори та дестимулятори; а також введені умовні позначення (таблиця 1).

На другому етапі відбувається приведення показників оцінювання ефективності кластерів у співставний вигляд.

Третій етап розробки методики оцінювання ефективності кластерних утворень передбачає згортку показників на основі застосування функції Харрінгтона: для показників-стимуляторів (формула 1), для показників-дестимуляторів (формула 2).

Так, для показників-стимуляторів функція Харрінгтона наступна:

$$E^s = \sqrt[3]{\prod_{i=1}^3 \exp(-\tilde{e}_i^s)}, P^s = \sqrt[3]{\prod_{i=1}^3 \exp(-\tilde{p}_i^s)}, S^s = \sqrt[3]{\prod_{i=1}^3 \exp(-\tilde{s}_i^s)} \quad (1)$$

де $E^s(P^s, S^s)$ – інтегральний показник-стимулятор характеристики економіки регіону (державний макрорівень), відповідно підприємств (мікрорівень), соціальної сфери (населення);

Для показників-дестимуляторів:

$$E^d = \sqrt[3]{\prod_{j=1}^3 \exp(-\tilde{e}_j^d)}, S^d = \sqrt[3]{\prod_{j=1}^3 \exp(-\tilde{s}_j^d)}, S^d = \sqrt[3]{\prod_{j=1}^3 \exp(-\tilde{s}_j^d)}, \quad (2)$$

де $E^d(P^d, S^d)$ – інтегральний показник-дестимулятор характеристики економіки регіону (державний макрорівень), відповідно підприємств (мікрорівень), соціальної сфери (населення).

Таблиця 1

Ознаковий простір характеристики ефективності кластерів в економіці

Напрямок	Показники	
	Стимулятори	Дестимулятори
Економіка регіону (державний макрорівень)	Темп приросту податкових надходжень від підприємств кластеру до державного та місцевого бюджетів e_1^s	Рівень тіньової економіки в регіоні e_2^s
	Темп приросту інвестицій до регіону, в якому функціонує кластер e_2^s	Індекс цін на продукцію e_2^d
	Темп приросту кількості інноваційних розробок за рахунок підприємств кластеру e_3^d	Темп приросту обсягу торгового дисбалансу e_3^d
Підприємства (мікрорівень)	Рівень конкурентоспроможності p_1^d	Рівень плинності кадрів p_1^d
	Рівень якості продукції p_2^s	Кількість фактів, що засвідчують втрату авторських розробок p_3^s
	Рівень рентабельності діяльності p_3^s	Рівень витрат підприємства p_3^d
Соціальна сфера (населення)	Питома вага робітників, працюючих у несприятливих умовах праці s_1^d	Рівень безробіття s_1^d
	Обсяг фінансових потоків від підприємств кластеру до об'єктів культури, освіти, охорони здоров'я тощо s_2^s	Рівень міграції s_1^d
	Темп приросту витрат на профільну освіту s_1^d	Рівень бідності* s_1^d

* Частка витрат на харчування в сукупних витратах

На четвертому етапі здійснюється графічна інтерпретація ефективності кластерів в економіці за допомогою побудови «полярної троянди», пелюстки якої пропонується розглядати як низький, середній та високий рівні ефективності (рис. 1).

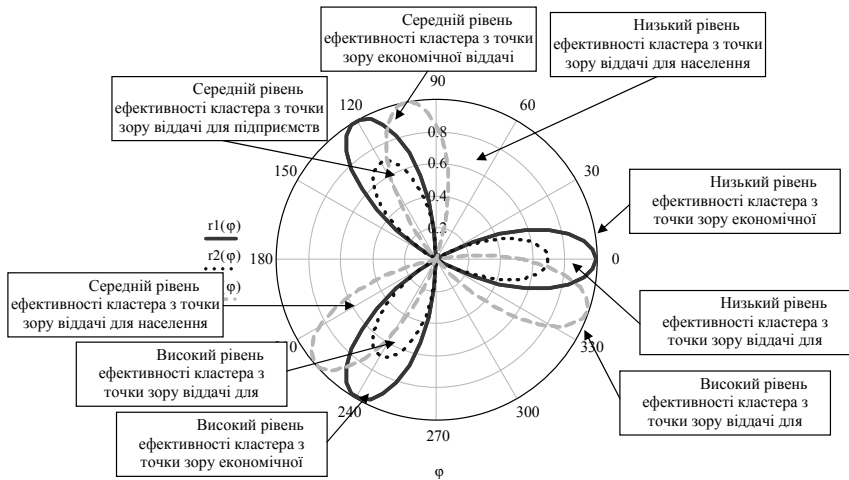

Рисунок 1. Графічна інтерпретація ефективності кластеризації в полярній системі координат в розрізі економіки регіону (державний макрорівень), відповідно підприємств (мікрорівень), соціальної сфери (населення)

Отже, сформований методичний підхід комплексно враховує всі можливі сфери на які може впливати кластер та всебічно характеризує рівень важливості його функціонування для економіки як регіону, так і держави в цілому.

Література

1. Білега О.В. Оцінка ефективності мотиваційних механізмів управління розвитком кластерів / О.В. Білега // Вісник соціально-економічних досліджень. — 2012. — № 1 (44). — С. 147–152.
2. Бойко Т.Ю. Методичні підходи щодо оцінки ефективності організаційно-економічного механізму регулювання управлінської діяльності підприємницького кластеру / Т.Ю. Бойко // Вісник Запорізького національного університету. — 2011. — № 1 (9). — С. 15–21.
3. Дубовик В. П Вища математика: навч. посіб. для студ. вищ. навч. зак. / В. П Дубовик., П.О. Юрик. — К.: Ігнатекс-Україна, 2013. — 648 с. 4. Єрмакова О.А. Економічна ефективність функціонування кластерів: оцінка та аналіз впливу на конкурентоспроможність регіону / О.А. Єрмакова // Актуальні проблеми економіки. — 2012. — № 11. — С. 174–181.
5. Тюкавкин Н. М. Методи оцінки ефективності функціонування кластерів в промисловості / Н. М. Тюкавкин // Основы экономики, управления и права. — 2013. — № 3 (9). — С. 109–113.
6. Федоренко О.В. Оцінка ефективності діяльності машинобудівного кластера / О.В. Федоренко // Економічний аналіз. — 2014. — № 2. — С. 171–179.

Мажаренко Е.П., Кожушко В.В., Булка А.О.
*Кременчугский национальный университет
имени М. Остроградского
г. Кременчуг, Украина*

МЕТОДЫ ОЦЕНКИ РИСКА ИНВЕСТИЦИОННОГО ПОРТФЕЛЯ

Управленческие решения об инвестировании в разные финансовые инструменты всегда принимаются в условиях неопределенности. В большинстве случаев реально полученный доход от вложений не совпадает с ожидаемым доходом, а это значит, что инвестирование — рискованная сфера деятельности.

Современное развитие теории финансов предлагает количественную меру оценки риска, однако единого подхода не выработано. В практике риск-менеджмента для количественной оценки совокупного риска и отдельных его составляющих может предлагаться целый набор различных финансово-математических моделей. Так, в теории Марковица предложено изучать меру вариации доходности в историческом аспекте, а в банковской практике Базельскими договоренностями рекомендовано использование показателя стоимости под риск — VAR. Какая из этих мер риска является более объективной остается неопределенным.

Целью работы является изучение преимуществ и недостатков каждого из количественных методов оценки риска финансовых инструментов.

Классической методикой оптимизации инвестиционного портфеля является модель Г. Марковица, в которой за степень риска принято стандартное отклонение величины доходности. Чем больше значение данного показателя, тем более рискованным будет портфель [1, С. 77–91]. Основными недостатками метода Г. Марковица являются требования касательно нормального распределения значений доходности, возможность рассмотрения только конкретных значений доходности и необходимость установления вероятности их достижения.

Американский экономист У. Шарп предложил новый метод построения границы эффективных портфелей — одноиндексную модель Шарпа [2, С. 277–293]. Он разработал модель оценки капитальных активов, или МОКА (capital assets pricing model — CAPM). Согласно Шарпу, существует корреляция прибыли, приходящейся на каждую отдельную ценную бумагу, что делает процедуру нахождения эффективного инвестиционного портфеля более простой. В данной модели не устранены основные недостатки модели Марковица, однако значительно уменьшен объем вычислений за счет применения линейной регрессивной модели.

Показатели вариации как меры риска имеют ряд недостатков, существенно затрудняют управления рисками и инвестирования в целом. Показатель стоимости риска «Value-at-Risk» (VAR) позволяет оценить величину максимально возможных убытков на определенном горизонте планирования с установленным уровнем вероятности [3]. Сейчас VAR является одним из наиболее распространенных мер финансового риска. Методология VAR и ее модификации устраняют недостатки модели Марковица, такие как предположение о нормальности распределения исследуемой величины и учета как отрицательных, так и положительных отклонений значений исследуемой величины при расчете степени риска.

Абсолютно противоположным в своей логике является нечеткий подход к оценке риска. В этом подходе, основанном на теории возможностей, доходность *i*-й ценной бумаги представляется в виде треугольного нечеткого числа [4, С. 51–55]. В данной модели ликвидированы недостатки подходов на основе теории вероятности, снято требование относительно нормального распределения значений доходности, рассматривается не возможность достижения отдельных значений показателя доходности, а целый интервал значений, вероятность достижения которых не требуется определять заранее. Кроме того, в отличие от модели Марковица, при нечетком подходе за риск принимаются только те значения доходности, которые оказались меньше запланированного.

Поэтому, проанализировав методы оптимизации инвестиционного портфеля, приходим к выводам: каждый метод будет целесообразен по различным условиям его использования. В случае однородности рынка, когда вероятности достижения того или иного значения доходности надежно установлены, следует применять модель Марковица. Если критической проблемой является уменьшение объемов вычислений, то лучшим вариантом оптимизации является модель Шарпа, где применяется линейная регрессионная модель. Методология Value-at-Risk будет целесообразна тогда, когда инвестор желает учитывать как степень риска только отрицательные отклонения значений изучаемого показателя. Нечеткий подход используется в том случае, если исследуемый рынок ценных бумаг неоднороден.

Литература

1. Markowitz H.M. Portfolio Selection / H.M. Markowitz // Journal of Finance. — 1952. — № 7. — Pp. 77–91.
2. Sharpe W.F. A Simplified Model for Portfolio Analysis / W.F. Sharpe // Management Science. — 1963. — Vol. 9, № 2. — Pp. 277–293.
3. Буренин А. Н. Управление портфелем ценных бумаг / А. Н. Буренин — М.: Научно-техническое общество имени академика С. И. Вавилова, 2008. — 440 с.
4. Дубровін В. І. Оцінювання ризиків інвестиційного портфеля / В. І. Дубровін, В. М. Льовкін // Радіоелектроніка, інформатика, управління. — 2010. — № 1. — С. 51–55.

Рубцова Н.М.

к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту

Паршакова Ю.В.

Таврійський державний агротехнологічний університет

м. Мелітополь, Україна

МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Людина та її життя є головною цінністю будь-якої країни. Тому кожна держава прагне створити найкращі умови проживання для своїх громадян. Рівень системи охорони здоров'я та надання якісних медичних послуг відіграє важливу роль у політиці держави і ілюструє ступінь зрілості і розвиненості країни.

В умовах гострого дефіциту фінансових ресурсів у системі охорони здоров'я, відсутності законодавчої бази ОМС, недоступність сучасної лабораторної, технологічної, клінічної бази у зв'язку з хронічним недофінансуванням в системі охорони здоров'я, відсутність мотивації у медичних працівників призвели до загострення проблем, пов'язаних з отриманням кваліфікованої медичної допомоги.

Наша держава стоїть на порозі кардинальної переорієнтації вектора свого розвитку. Євроінтеграція і вступ до ЄС вимагають ряд життєво важливих змін, у тому числі в сфері охорони здоров'я. В Україні анонсовано проведення глобальної медичної реформи.

Україна, здійснюючи ринкові трансформації в цій галузі, прагне сформувати змішану бюджетно-страхову систему фінансування охорони здоров'я. Не маючи власного досвіду змішаного фінансування охорони здоров'я, Україна переймає цей досвід у інших країн світу. Розглянемо основні засади поєднання бюджетних та страхових коштів для надання населенню високоякісних послуг у галузі охорони здоров'я на прикладі тих країн, які вже мають у цій сфері належні успіхи [1].

Вивчивши зарубіжний досвід функціонування систем медичного страхування та враховуючи українські реалії, нам поряд з приватними страховиками необхідна присутність державної страхової компанії, або державний страховий фонд. І тільки існування в державі бюджетно-страхової системи фінансування охорони здоров'я буде забезпечувати рівномірний розподіл груп страхування на ринку. Тому що, страхуючи незахищені верства населення (пенсіонерів, пацієнтів з численними захворюваннями, інваліди) страхові організації завжди будуть збитковими і потребуватимуть дотацій.

Системи медичного страхування різних країн

Країна	Основні характеристики
Німеччина	<ul style="list-style-type: none"> – децентралізація, зміст якої полягає в тому, що в країні існує понад 1000 страхових кас: професійні, територіальні та ерзац-каси; – обов'язковий характер медичного страхування; – головне завдання уряду – створення умов для медичної допомоги та контроль за їх виконанням; – розподіл відповідальності між урядом і страховими касами щодо реалізації активної політики обмеження зростання цін на медичні послуги. Страхові каси запроваджують жорсткі системи взаєморозрахунків з медичними закладами, вводять системи доплат застрахованим за ліки і т. ін.
Велика Британія	<ul style="list-style-type: none"> – високий рівень централізації. Обов'язковим медичним страхуванням охоплено 1/3 населення країни; – превалювання бюджетної системи фінансування. Менше 10% бюджету системи охорони здоров'я формується за рахунок роботодавців і понад 90% – за рахунок податкових надходжень до бюджету; – обов'язкове страхування здоров'я всіх працюючих. Дружини, що не працюють, можуть скористатися добровільними програмами медичного страхування; – сплата пацієнтами 10% вартості лікування; – охоплення приватним страхуванням тих категорій осіб, які не підлягають обов'язковому страхуванню, та поширення приватного добровільного страхування на ті послуги, які не забезпечуються Національною службою охорони здоров'я.
США	<ul style="list-style-type: none"> – акумуляцією коштів у централізованому страховому фонді; – розподілом коштів централізованого фонду на основі законодавчо встановленої форми розрахунків. Цією системою охоплюється понад 20% населення – добровільним груповим страхуванням за місцем роботи охоплюється близько 80% населення; – добровільним страхуванням не за місцем роботи охоплюється близько 2% населення; – 15% населення не мають доступу до медичного страхування.
Канада	<ul style="list-style-type: none"> – обов'язковість медичного страхування; – понад 90% всіх затрат на стаціонарне та амбулаторне лікування покривається із суспільних фондів. За рахунок прогресивного оподаткування покривається 25% всіх затрат на охорону здоров'я; – добровільним страхуванням охоплені тільки ті медичні послуги, які не покриваються національною системою страхування.

Існування в державі загальнообов'язкового державного медичного страхування буде дисциплінувати не тільки страховиків, але і застрахованих осіб. Наприклад, існує перелік так званих поведінкових захворювань, які пацієнти в основному «наживають» самостійно. Чому хтось «солідарно» повинен оплачувати лікування наслідків чиєїсь асоціальної поведінки? Нехай такі пацієнти думають, де взяти кошти, шукають спонсорів на лікування. Страхування в певній мірі змусить людей думати про своє здоров'я і вибирати те, що обійдеться дешевше — профілактику або лікування, втручання на ранній стадії хвороби або на запущеній т.п. А держава повинна допомогти людині в його прагненні зберегти своє здоров'я. Однак, на наш погляд, кращий спосіб такої боротьби — коли держава забезпечить страхування основних захворювань вразливих верств населення. А приватні компанії надаватимуть послуги за встановленими тарифами, по протоколах і стандартам лікування тощо [2].

В даний час в Україні медичне страхування є основним стрижнем реформування вітчизняної системи охорони здоров'я. Для кардинального подолання кризових явищ у сфері охорони здоров'я необхідний обов'язковий перехід на шлях страхової медицини. До основних її переваг відноситься достатня мобільність, цільовий характер охорони здоров'я та децентралізований характер управління та фінансування.

В даний час інтенсифікації розвитку медичного страхування в Україні перешкоджають:

- 1) низький рівень страхової свідомості населення;
- 2) ідеологічні особливості побудови системи охорони здоров'я — роками склалася установка на всеосяжне безкоштовне медичне обслуговування;
- 3) відсутність політичних та фінансових стимулів у населення та роботодавців для укладення договорів добровільного медичного страхування, обмеження по включенню внесків на ДМС в собівартість продукції підприємств і організацій.

Це можна реалізувати через закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування». У першу чергу необхідно закласти в основу страхової системи принцип участі громадян, підприємств і підприємців у фінансуванні охорони здоров'я. Це сприяє тому, що кожна людина безпосередньо зможе зіставляти необхідні витрати на охорону здоров'я зі станом власного здоров'я.

Крім того, на законодавчому рівні необхідно підвищити соціальні гарантії захищеності громадян у наданні їм медичної допомоги, усилити контроль за коштами, виділені з бюджету на охорону здоров'я, визначити їх строго цільове призначення і більш продуктивне використання, гарантувати захист прав в отриманні медичної допомоги. Також, важливо прививати культуру страхування з дитинства, проводити рекламну компанію.

Облік цих та інших положень дозволить покращити якість надання медичної допомоги громадянам та сприятиме подальшому розвитку медичного страхування в Україні.

Література

1. Системы здравоохранения и медицинского страхования за рубежом [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://med-insurance.com.ua/>
2. Медицинское страхование в Украине [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.vz.kiev.ua/>

**МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЦЕНТР
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ**

Збірник тез наукових робіт

IV МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ»

«28» грудня 2015

Сборник тезисов научных работ

IV МЕЖДУНАРОДНАЯ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ
КОНФЕРЕНЦИЯ

«ГЛОБАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ЭКОНОМИКИ И ФИНАНСОВ»

«28» декабря 2015

Abstracts of scientific papers

IV INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE

«GLOBAL ISSUES OF ECONOMY AND FINANCE»

«28» december 2015

II том

Видано у авторській редакції

Адреса: Україна, м. Київ, вул. Павлівська, 22, оф. 23

Контактний телефон: +38(050) 647-1543

Телефон/факс: +38(044) 222-5889

E-mail: info@frada.com.ua

www.frada.com.ua

<http://www.inter-nauka.com>

Підписано у друк 25.01.2016. Формат 60×84/16

Папір офсетний. Гарнітура PetersburgС. Друк на дуплікаторі.

Тираж 100. Замовлення № 301.

Ціна договірна. Надруковано з готового оригінал-макету.

Надруковано у Видавництві ТОВ «Спринт-Сервіс»

Свідоцтво: Серія ДК №4365 від 17.07.2012

Контактний телефон: +38(050) 647-1543